

**TURUN
YLIOPISTO**

Kunhan tärkeistä asioista ollaan yhtä mieltä

Eduskuntavaaliehdokkaiden yhteneväisyys puolueiden sisällä Yleisradion vuoden 2019
vaalikonevastauksissa

Valtio-oppi

Pro gradu -tutkielma

Olivia Mäkelä

Professori Maija Setälä

Turun yliopisto

Maaliskuu 2023

Turun yliopiston laatujaarjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

OLIVIA MÄKELÄ: Kunhan tärkeistä asioista ollaan yhtä mieltä. Eduskuntavaaliehdokkaiden vastausten yhteneväisyys Yleisradion vuoden 2019 vaalikonevastauksissa.

Ohjaaja: professori Maija Setälä

Pro gradu -tutkielma 100 s., 2 liitettä.

Valtio-oppi

Tammikuu 2023

Puolueiden rooli on viime vuosikymmeninä ollut muutoksessa Suomessa ja puolueuskollisuus on vähentynyt muun muassa päätösten monimutkaistumisen, kansainvälistymisen ja informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden seurauksena. Liikkuvien äänestäjien määrä on noussut, mikä on pakottanut myös puolueet sopeutumaan tilanteeseen. Koska päätöksenteon aiheet ovat monimutkaistuneet, äänestäjien ja puolueiden on täytynyt yhä enemmän keskittyä painottamaan itselleen tärkeitä asioita, mikä on nostanut yksittäisten asiakysymysten merkitystä. Tähän oletukseen nojaa myös tässä tutkimuksessa tarkasteltava asiakysymysomistajuuden teoria. Sen pääargumenttina on, että äänestäjä tekee äänestyspäätöksensä hänen painottamiensa asiakysymysten pohjalta.

Asiakysymysten merkityksen lisääntymisen voidaan ajatella vaikuttaneen puolueiden yhteenyhteyteen. Tämän lisäksi siihen vaikuttavat kuitenkin myös rakenteelliset tekijät. Suomen eduskuntavaalijärjestelmä perustuu suhteelliseen vaalitapaan ja avoimen listavaalin järjestelmään. Yksilön antama ääni menee eduskuntavaaleissa sekä äänestettävälle henkilölle että puolueelle, jota kyseinen henkilö edustaa. Voidaankin väittää, että äänestäjän on tärkeää olla tietoinen myös koko puolueen ajamista asioista. Suomen vaalijärjestelmä kannustaa ehdokkaita erottumaan muista puolueen ehdokkaista henkilökohtaisten äänten samiseksi. Muun muassa tästä syystä ehdokkaiden mielipiteet ja asiakysymysten painotus voivat erota toisistaan ja heikentää puolueiden yhtenevyyttä.

Puolueiden yhtenevyyttä on tutkittu aiemmin pitkälti eduskuntaryhmien sisällä. Eduskuntaryhmien lisäksi puolueisiin kuuluu kuitenkin useita muitakin toimijoita ja niiden yhtenevyyteen vaikuttaa paljon muun muassa ryhmäkuri. Kansanedustajien on sen mukaan äänestettävä muun ryhmän kanssa siten, miten yhdessä on päätetty. Tässä tutkimuksessa aihetta tarkastellaan puolueiden eduskuntavaaliehdokkaiden vaalikonevastausten avulla. Koska puolueiden yhtenevyyden merkitys liittyy paljon edustajien äänestämiseen, on kaikkien puolueiden ehdokkaiden yhtenevyyden tutkiminen täten perusteltua.

Puolueet rajattiin tässä tutkimuksessa eduskuntapuolueisiin ja vaalikoneaineistona käytettiin Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikonevastauksia. Yhtenäisyyttä mitattiin Cees Van der Eijkin (2001) yksimielisyyssluvun ”A” avulla. Tämän tukena käytettiin vastausten keskiarvoa. Tavoitteena oli vastata kahteen tutkimuskysymykseen: ”Ovatko puolueiden ehdokkaiden kannat korostettuihin asiakysymyksiin sisäisesti yhteneväisempiä kuin muihin asiakysymyksiin?” ja ”Ovatko puolueet muita puolueita yhteneväisempiä niiden asiakysymysten kohdalla, joita ne korostavat?”

Tutkimuksen tuloksena havaittiin, että ehdokkaiden vastausten yhteneväisyys korostetuissa asiakysymyksissä vaihteli puolueittain. Erityisesti perussuomalaisten, kristillisdemokraattien ja vasemmistoliiton yhteneväisyys erottui puolueille tärkeissä aiheissa. Yleisenä linjana tuloksista havaittiin, että yhteneväisyydestä oli löydettävissä ainakin yksi korostettu aihepiiri, ja että korostettavien aihepiirien yhtenevyys oli yleisesti voimakkaampaa kuin yhtenevyys muissa aihepiireissä. Kaikkien puolueiden kohdalla, kuten keskusta, RKP ja liike nyt, tulos ei kuitenkaan ollut yhtä selkeä.

Avainsanat: puolue, yhtenevyys, vaalikone, edustavuus, yksimielisyyys, asiakysymysomistajuus, korostus, ehdokas, eduskuntavaalit

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
2	Puolueet, asiakysymysomistajuus ja koheesio	11
2.1	Puolueiden edustavuus ja kongruenssi	11
2.2	Puolueiden roolin muutos	14
2.3	Yhteiskunnan lohkeamat ja ristiriitaulottuvuudet	17
2.4	Asiakysymysomistajuusteoria	20
2.5	Puolueiden sisäinen koheesio	22
3	Suomalaisen vaalijärjestelmän erityispiirteet	24
3.1	Eduskuntavaalijärjestelmä	24
3.2	Ehdokasasettelu ja vaalikampanjat	26
3.3	Puolueiden korostamat asiakysymykset	28
3.4	Äänestäjien korostamat asiakysymykset eduskuntavaalitutkimuksissa	31
4	Kansalaisten valinnat ja vaalikoneet	35
4.1	Äänestyspäättöksen moniulotteisuus	35
4.2	Identifioituminen poliittisiin ryhmiin	36
4.3	Vaalikoneet äänestämisen tukena	37
4.4	Vaalikoneet vuoden 2019 eduskuntavaaleissa	40
4.5	Voiko vaalikonevastauksiin luottaa?	43
5	Aineisto ja menetelmät	45
5.1	Menetelmät	45
5.2	Vaalikoneaineisto	45
5.3	Ehdokkaiden vastaukset	48
5.3.1	Ilmasto ja ympäristö	48
5.3.2	Raha	51
5.3.3	Terveys	53
5.3.4	Perhe ja koulutus	55
5.3.5	Maahanmuutto	57
5.3.6	Turvallisuus	59
5.3.7	Arvot	61

6	Analyysi	64
6.1	Vaalikoneväittämien jaottelu	64
6.2	Kristillisdemokraattien vastaukset perinteisyydestä yhteneviä	67
6.3	Keskustan yhteneväisyys yksittäisissä väittämissä	68
6.4	Kokoomuksen ehdokkaat samaa mieltä EU:sta ja verotuksesta	71
6.5	Liike Nytin ehdokkaiden vastauksissa eniten hajontaa	73
6.6	Perussuomalaiset samaa mieltä maahanmuutosta ja ympäristöstä	74
6.7	RKP:n yhtenäisyydestä ei erotu selkeää aihepiiriä	76
6.8	SDP yhtenäinen sosiaali- ja terveystaloudesta sekä koulutuksesta	78
6.9	Vasemmistoliitto yhtenäisin Nato-kannassa	80
6.10	Vihreiden näkemykset ympäristöstä ja tasa-arvosta yhtenäiset	82
6.11	Yhteenveto keskeisistä tuloksista	84
7	Johtopäätökset	87
	Lähteet	91
	Eduskuntapuolueiden eduskuntavaali- ja puolueohjelmat vv. 2007–2021	98
	Liitteet	100
	Liite 1. Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikoneen väittämät	100
	Liite 2. Puolueiden nimien lyhenteiden selitteet	102

1 Johdanto

Demokratian tila on herättänyt viime vuosikymmeninä paljon keskustelua julkisuudessa. Yhtenä syynä tälle on ollut lisääntyvä kritiikki puoluedemokratiaa kohtaan, sillä sen toimivuuden ja legitimitetin on todettu heikentyneen. Esiin keskusteluissa on noussut myös puolueiden heikentynyt asema kansan ja hallintojärjestelmän välisenä linkkinä. Myös puolueiden jäsenmäärä on pienentynyt, ja samalla myös kansalaisten kyky koota omista näkemyksistään kokonaisuuksia on heikentynyt. Tämä on näkynyt esimerkiksi äänestysaktiivisuuden laskuna. (Caramani 2017, s.54.)

Suomen edustuksellisen demokratian perustana ovat olleet vaalit, joissa kansalaisten on mahdollista valita edustajat poliittisiksi päätöksentekijöiksi. Puolueiden tehtävänä on ollut asettaa ehdokkaat vaaleihin ja kouluttaa heitä vallankäyttäjinä poliittisessa päätöksenteossa. Tämän lisäksi keskeiseksi demokratian periaatteeksi Suomessa on määritelty tietolähteiden riippumattomuus ja julkisuus, minkä voidaan katsoa toimineen kansalaisten itsenäisen preferenssien muodostuksen puolesta. Kansalaiset eivät Suomen edustuksellisen järjestelmän mukaisesti kuitenkaan osallistu asiakysymyksistä päättämiseen, vaan heidän valtuuttamansa henkilöt tekevät niitä koskevat päätökset. (Paloheimo 2014.) Jotta kansalaiset voisivat legitiimisti valtuuttaa päätöksentekijät päättämään omista asioistaan, on heidän tiedettävä mitä ja ketä he äänestävät.

Äänestämistä on vaikeuttanut muun muassa se, että politiikan asiakokonaisuudet ja menetelmät ovat monimutkaistuneet, mikä on vaikuttanut paljon äänestäjien tapoihin tehdä äänestyspäätös. Äänestäjillä on usein käytössään erilaisia oikopolkuja valintojen helpottamiseksi. On todettu, että muun muassa kokemus, julkisuus, läheisten ihmisten suositukset tai sukupuoli, ikä ja ulkonäkö vaikuttavat paljon ehdokasvalintojen tekoon. Myös ehdokkaaseen samaistuminen toimii usein oikopolkuna äänestyspäätöksen teossa. Näiden oikopolkujen käyttäminen säästää äänestäjien resursseja päätöksenteossa. (Schoulz, Järvi & Mattila 2019, 184.)

Demokraattista järjestelmää kohtaan esitettyyn kritiikkiin liittyy vahvasti luottamus poliittiseen järjestelmään ja sen legitimitettiin. Kuten kaikki poliittiset järjestelmät, myös edustuksellisen demokratian tulee toimiakseen olla laillisesti oikeutettu eli legitiimi. Max Weberin (1947) mukaan käsite kuvaa kansalaisten tukea hallinnolle ja toisaalta syytä alistua hallinnon vallan alle. (Weber 1947.) David Beetham (1993) on määritellyt legitimitetin

tarkemmin seuraavalla tavalla: vallan on perustuttava sääntöihin, jotka on määritelty valtaa pitävien sekä alamaisten yhteisten käsitysten pohjalta ja alamailla on oltava riittävästi mahdollisuuksia antaa valtaa pitävien toimille suostumuksensa, joka voidaan antaa esimerkiksi vaaleissa. (Beetham 1993, 488.) Edustuksellisen demokratian oikeutus voidaan käsittää sen prosessien tai tuotosten näkökulmista. Prosessit tarkoittavat niitä mekanismeja ja käytäntöjä, joita käytetään tuotoksen saamiseksi. Tähän näkökulmaan vaikuttaa esimerkiksi äänestysaktiivisuus. Tuotos taas on itsessään poliittisen päätöksenteon tulos. (Schmidt 2013.)

Legitimiteetti voidaan määritellä eri tavoin ja sillä on monta ulottuvuutta, mutta tämän tutkielman keskiössä on sen merkittävyys edustuksellisessa demokratiassa. Edustuksellisen demokratian peruseriaate on se, että kansalaiset valtuuttavat päätöksentekijät tekemään päätöksiä heidän puolestaan. Valtuutus voi tapahtua esimerkiksi vaaleilla, joissa kansalaiset saavat halutessaan mahdollisuuden vaihtaa valtaa pitävät toimijat. Edustuksellisen demokratian legitimiteetillä ei kuitenkaan tarkoiteta kansalaisten tyytyväisyyttä tehtyihin päätöksiin, vaan keskeiseksi tekijäksi on demokraattisessa järjestelmässä määritelty päätöksentekoon käytettävien menetelmien taakseen saama tuki. Tämä sisältää myös tavat, joilla edustajat valitaan. Jos kansalaisten mielestä hallinta on legitiimiä, he noudattavat lakeja vapaaehtoisesti. On kuitenkin huomattava, että legitimiteetin moniulotteisuuden seurauksena kansalaiset voivat kokea oikeutetut menetelmät eri tavoin. Näkemyserot voivat johtua esimerkiksi siitä, että jotkin yksilöt painottavat enemmän saavutettua lopputulosta ja jotkut lopputulokseen johtanutta prosessia. (Paloheimo & Wiberg 1996, 192-194.)

Järjestelmän legitimiteettiä arvioidessa on otettava tarkasteluun myös poliittisen johtajuuden tavat ja merkitys, sillä kansalaisten luottamus valtaapitäviin toimijoihin liittyy vahvasti poliittisen päätöksenteon oikeutukseen. Kansalaisten on voitava luottaa siihen, että heidän äänestämänsä ehdokas todella toimii heitä edustavana päättäjänä. Toisaalta poliitikot pyrkivät myös vahvistamaan luottamusta toimimalla itse siten, että kansalaiset äänestäisivät heidät uudelleen hallintoon. Tätä mahdollisuutta kutsutaan järjestelmän sisäistetyksi vallaksi. Toisin sanoen kansanedustajat voivat tietoisesti vaikuttaa valituksi tulemiseen tulevaisuudessa. (Paloheimo & Wiberg 1996, 63-64.)

Kun legitimiteetin moniulotteisuus liitetään edustuksellisen demokratian peruseriaatteisiin ja legitimiteettiin, voidaan tulkita edustuksellisen demokratian oikeutuksen piilevän suurilta osin vaalien kautta tapahtuvassa hallinnon kokoamisessa. Kansalaiset äänestävät valitsemiaan ehdokkaita ajamaan heidän preferenssejään päätöksenteossa. Tällöin yksilöt voivat olettaa,

että lopputuotoksena heidän äänensä menisi heidän kannattamalleen ehdokkaalle, mikä kertoisi järjestelmän prosessien toimivuudesta. Toisaalta joidenkin näkemysten osalta voidaan myös olettaa, että mikäli järjestelmä toimii näin, keskeistä on myös valitun hallinnon tekemät politiikan tuotokset ja se, että ne ovat kansan preferenssien mukaisia.

Legitimiteettiin peilaten puolueiden yhtenevyys on keskeinen osa edustuksellisen demokratian toimivuutta, sillä puolueet käyttävät järjestelmässä valtaa ja niiden rooli mielipiteiden edustajina on edelleen suuri. Puolueiden yhtenevyydellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa niiden sisäistä mielipiteiden koheesiota. Puolueiden sisäiset ristiriidat ovat lisääntyneet sekä edustajien että kannattajien keskuudessa ja kannattajakunnissa on tapahtunut liikettä moniin suuntiin. Esimerkiksi perussuomalaisten kannattajista osa on siirtynyt kannattamaan talouspolitiikan vuoksi vasemmistoliittoa ja toisaalta osa kannattajista on vaatinut entistä tiukempaa maahanmuuttopolitiikkaa. Kokoomuksen äänestäjistä on siirtynyt muihin puolueisiin liberaali- ja konservatiivikannattajia. Keskustasta kannattajia on siirtynyt sosiaalipolitiikan takia vihreisiin ja vasemmistopuolueisiin. (Pitkänen & Westinen 2016, 32.)

Puolueiden yhtenevyys liittyy paljon edustuksellisen demokratian edustavuuteen, mutta myös yleisesti järjestelmän toimivuuteen, esimerkiksi hallituksen vakauteen ja eduskuntaryhmien työskentelyyn. Tutkimuksissa on todettu, että Suomalaiset hallituspohjat eivät ole olleet erityisen vakaita viime vuosikymmenten aikana. (Pitkänen & Westinen 2016, 33) Kun puolueiden välisiin erimielisyyksiin ja yhteistyöhaasteisiin lisätään vielä puolueiden sisäinen pirstaloituminen, vaikeutuu päätöksenteko entisestään. Tämä heikentää kansalaisten uskoa päätöksentekoon ja järjestelmän toimivuuteen. Kansalaiset voivat myös puolueiden pirstaloitumisen takia lisääntyvästi kokea, etteivät löydä sopivaa puoluetta itselleen. Tämä voi passivoida äänestäjiä ja laskea äänestysprosenttia heikentäen järjestelmän legitimiteettiä. (Pitkänen & Westinen 2016, 33)

Puolueliikkuvuuden lisääntymisen seurauksena voidaan ajatella yksittäisten päätöksenteon kohteena olevien asioiden merkityksen korostuvan entisestään, kun puolueuskollisuus menettää merkitystään. Tällöin äänestämistä voidaan tarkastella puoluevalinnan sijaan enemmänkin asioista äänestämisen kautta. Tällaista lähestymistapaa voidaan kutsua asiaäänestämiseksi tai asiakysymysomistajuudeksi (issue ownership) lähestymistavaksi. Sen oletuksena on, että äänestäjä tekee äänestyspäätöksensä itselleen tärkeiden asiakysymysten perusteella. Tämä tarkoittaa vertailua eri ehdokkaiden tai puolueiden kantojen välillä

kyseisistä asiakysymyksistä. (Borg & Koljonen, 2020, 25) Tämä lähestymistapa toimii tutkimuksen keskeisenä teoriapohjana ja siihen perehdytään tarkemmin luvussa 2.4.

Tämän tutkimuksen keskiössä ovat asiaäänestämisteorian oletukset ja puolueiden sisäinen yhtenevyys. Tarkoituksena on tutkia, miten puolueiden korostamat asiakysymykset vaikuttavat niiden yhteneväisyyteen. Toisin sanoen, ovatko puolueet yksimielisempiä niiden asiakysymysten kohdalla, jotka on yleisesti määritelty niille tärkeiksi? Tämän kysymyksen pohjalla on käsitys siitä, että mikäli äänestäjä äänestää asiakysymysten perusteella ehdokasta, hän olettaa äänen menevän preferenssiensä mukaiselle ehdokkaalle ja puolueelle. Voidaan ajatella, että tämän varmistamiseksi puolueen olisi oltava yhtenäinen ainakin äänestäjälle tärkeän asiakysymyksen kohdalla, sillä suomalaisessa avoimessa listavaalissa ääni menee tosiasiaassa ehdokkaan lisäksi koko puoluelistalle. Toisaalta on huomioitava oletuksena se, että äänestäjä on hankkinut tietoa siitä, mitkä puolueet ajavat hänen preferenssiensä mukaisia asioita.

Puolueiden yhteneväisyyttä ja korostettujen asiakysymysten suhdetta tarkastellaan tässä tutkimuksessa eduskuntavaalien 2019 Yleisradion vaalikoneaineistosta kerätyn datan avulla. Vaalikonevastausten dataa hyödynnetään tarkastelussa puolueiden sisäisten vastausten yhteneväisyydestä eri väittämässä. Väittämien puoluekohtaista yksimielisyyttä mitataan Cees Van der Eijkin (2001) kehittämän yksimielisyysluvun avulla. (Van der Eijk 2001, 325.) Datasta saatuja tuloksia verrataan suhteessa asiakysymyksiin, joiden avulla puolueet ovat perinteisesti profiloituneet. Puolueille tärkeiden asiakysymysten määrittely perustuu aiempiin tutkimuksiin, jotka esitellään myöhemmin. Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. *Ovatko puolueiden ehdokkaiden kannat korostettuihin asiakysymyksiin sisäisesti yhteneväisempiä kuin muihin asiakysymyksiin?*
2. *Ovatko puolueet muita puolueita yhteneväisempiä niiden asiakysymysten kohdalla, joita ne korostavat?*

Aluksi tässä työssä esitellään yleisesti puolueiden roolin muutosta ja niiden toimintaa edustuksellisessa demokratiassa. Tämän jälkeen tarkastellaan yhteiskunnan ryhmittymiä lohkeamateorian kautta sekä esitellään tämän tutkimuksen kannalta keskeinen asiakysymysomistajuusteoria. Luvussa 3 keskitytään Suomen vaalijärjestelmän erityispiirteisiin ja korostettuihin asiakysymyksiin aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kautta.

Luvun 4 keskiössä ovat kansalaiset äänestäjinä ja vaalikoneet äänestyspäättöksenteon apuvälineinä. Luvussa 5 esitellään tässä tutkimuksessa käytettävät menetelmät ja analysoitava vaalikoneaineisto. Luvussa 6 analysoidaan aineistosta saatuja tuloksia aiemman tutkimuskirjallisuuden valossa ja luvussa 7 esitellään analyysin seurauksena tehdyt johtopäätökset.

2 Puolueet, asiakysymysomistajuus ja koheesio

2.1 Puolueiden edustavuus ja kongruenssi

Kuten edellä esiteltyt tutkimuskysymykset havainnollistavat, tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella puolueiden sisäisen yhteneväisyyden ja niiden korostamien aihealueiden yhteyttä. Ennen varsinaista yhteneväisyyden ja asiakysymysomistajuuden yhteyden tutkimista on kuitenkin tarkasteltava niitä mekanismeja, joita puolueiden yhteneväisyyden ja edustuksellisen demokratian toimivuuden välillä voidaan havaita.

Edustuksellisen demokratian pohjalla on nimensä mukaisesti käsitys on edustavuudesta. Käsite liittyy vahvasti muun muassa järjestelmän legitimizeettiin ja näkemys edustavuuden toteutumisesta riippuu vahvasti myös siitä, miten käsite määritellään. Tässä tutkimuksessa edustavuus voidaan nähdä motivoivana tekijänä tutkia aihetta.

Puolueet on valittu tarkasteltaviksi toimijoiksi, sillä ne ovat keskeinen osa Suomen poliittista järjestelmää ja ne myös asettavat edustajiksi pyrkivät ehdokkaat vaaleihin. Muun muassa tästä syystä niillä on paljon valtaa. Puolueiden toiminta perustuu eduskuntavaaleissa yhtenevyyteen. Lisäksi ne toimivat edustajien toiminnan taustalla ja edustajien roolina on edustaa kansan lisäksi koko puoluetta. Näin ollen keskeistä poliittisessa järjestelmässä on myös päättäjien toiminnan oikeuttaminen, sillä varsinkin edustuksellisen demokratian toiminta perustuu luottamukselle kansalaisten ja edustajien välillä.

Poliittisessa edustavuudessa keskeistä on sen organisointi yhteiskunnassa legitiimillä ja yleisesti hyväksytyllä tavalla. Poliittiseen edustamiseen on määritelty kuuluvaksi muun muassa edustajien valitseminen vaaleilla. Lisäksi edustajien on edustaakseen ajettava edustettavien etujen mukaisia toimia. Kansalaisilla on oltava myös keinoja vaihtaa edustajat tarvittaessa, mikäli eivät ole heidän toimiinsa tyytyväisiä. (Pitkin 1989.) Edustajan rooli taas on perinteisesti nähty kahdella tavalla. Toinen näkemys painottaa, että edustajan on toimittava edustettavien mukaan, jolloin edustajan oma harkinta on rajoitettua. Toisena näkemyksenä on ollut edustajan toimiminen itsenäisenä toimijana, jolloin hän voi itse määritellä tavat ajaa edustettavien etuja. (Pitkin 1989, 142.) Edustajan rooliin ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta. Edellä mainittuihin näkemyksiin liittyy paljolti käsitys siitä, miten yhteiskunnassa edustaja voi tavoitella parasta lopputulosta. Voidaankin todeta, että oli edustajan rooli mikä tahansa, edustajat on ensin valittava hyväksytyllä menettelyllä. Tämän tutkimuksen keskiössä onkin tarkastella niitä puitteita, joissa nämä valinnat tehdään.

Puolueiden yhtenevyyden voidaan nähdä toimivan hallinnon edustavuuden taustalla.

Edustavuus voidaan ymmärtää dynaamisena kausaalisuhteena edustettujen ja edustavien toimijoiden välillä. Edustuksellisessa demokratiassa edustavuus tarkoittaa sitä, että hallinto käsitetään kansan edustajana. Edustavuutta voi kuitenkin olla käytännössä vaikea määritellä tai tutkia, joten aihetta on usein tarkasteltu kongruenssin näkökulmasta. Kongruenssi on usein määritelty edustavuutta käytännönläheisemmäksi käsitteeksi, sillä se kuvaa yleisesti sitä, näkyvätkö kansan preferenssit hallinnossa. Toisin sanoen kongruenssia tutkittaessa voidaan pyrkiä vastaamaan kysymykseen, ovatko kansan ja hallinnon preferenssit yhdenmukaisia keskenään. (Beyer & Hänni 2018, 15.)

Edustavuuden ja kongruenssin eroja voidaan havainnollistaa muun muassa niiden konkreettisen ilmenemisen avulla. Kongruenssia voidaan mitata esimerkiksi vaaleissa vaalikilpailuna, jolloin äänestäjät oletettavasti pyrkivät valitsemaan parhaiten heidän preferenssejään vastaavat ehdokkaat. Edustavuutta taas voidaan tarkastella vaaleja edeltävänä aikana muun muassa puolueiden poliittisten ohjelmien muodostumisen yhteydessä. Tällöin ehdokkaat pyrkivät miellyttämään äänestäjiä muokkaamalla kansalaisten preferenssit poliittisiksi ohjelmiksi. Mikäli edustavuus ja kongruenssi määritellään hallinnon tavoitteiksi, päättäjien on muokattava preferenssejään myös politiikanteon prosessin aikana, jos siten edustavuus kansaan paranee. (Beyer & Hänni 2018, 15.)

Edustavuuden vaatimuksesta on esitetty jonkin verran myös kritiikkiä. Kritiikissä on esimerkiksi kyseenalaistettu mahdollisuutta muodostaa kansalaisten preferensseistä koherentti mielipide, jota hallinto voisi edustaa. Koherentin mielipiteen muodostamisen mahdollisuutta on tutkittu muun muassa erilaisilla kysymyslomakkeilla, joissa vastaajille on esitetty kysymyksiä poliittisista aiheista ja mitattu niiden yhtenevyyttä. Vastaukset ovat kuitenkin vaihdelleet, kun kysely on toistettu samoilla henkilöillä, minkä on tulkittu havainnollistavan kollektiivisen mielipiteen hajanaisuutta. (Beyer & Hänni 2018, 33-34.)

Toisena kritiikkiä herättäneenä aiheena on ollut edustavuuden suhde hallinnon ja kansalaisten välillä. Kausaalisuhteen on todettu olevan kahdensuuntainen, sillä vaikka kansan preferenssit vaikuttavat paljon päätöksentekoon, poliitikkojen oma toiminta muokkaa myös kansalaisten mielipiteitä asioista. Edustavuutta ei voida siis käsittää pelkästään kansalaisten mukaan muotoutuneena hallintona, mikä tekeekin käsitteestä monisyisen. Jos edustajat voivat muokata kansalaisten preferenssejä merkittävästi, he ikään kuin luovat itse edustavuuden

hallinnolle, eli itselleen. Tätä voidaan pitää ongelmallisena, mikäli edustavuutta pidetään itseisarvona. (Beyer & Hänni 2018, 33-34.)

Edustuksellisen demokratian edustavuudesta on Suomessakin tehty useita tutkimuksia keskittyen muun muassa siihen, miten hyvin kansalaisten mielipiteet tulevat hallinnossa edustetuksi eli toisin sanoen ovatko kansalaisten ja edustajien tärkeiksi kokemat asiakysymykset samat ja kuinka yhtenevät ovat näkemykset niistä. Esimerkiksi vuoden 2011 eduskuntavaalitutkimuksessa ”Muutosvaalit 2011” -tutkittiin poliittista edustavuutta äänestäjien näkökulmasta. Asiaa tarkasteltiin sen kautta, kuinka kaukana äänestäjät ja äänestämättä jättäneet määritellyn kysymyspatterin perusteella ovat lähimmäkseen kokeneestaan puolueesta. Äänestäjiltä kysyttiin aluksi minkä puolueen he kokevat lähimmäksi itseään. Tämän jälkeen heidän vastauksiaan kysymyksiin verrattiin puolueiden vastauksiin. Tutkimuksessa tarkasteltiin tätä etäisyyttä sekä vasemmisto-oikeisto jaon näkökulmasta että maahanmuuttokysymyksiin liittyen. Tuloksena todettiin vuoden 2011 eduskuntavaalien osalta edustavuuden toteutuneen ainakin tarkastelluilla ulottuvuuksilla suhteellisen hyvin. Kumpikaan tutkituista ryhmistä ei ollut merkittävän kaukana lähimmäksi kokeneestaan puolueesta vasemmisto-oikeisto akselilla. Maahanmuuttoulottuvuudella äänestäjien kongruenssin todettiin olleen edustavien elimien kanssa äänestämättä jättäneitä vahvempi. (Wass, Söderlund & Rapeli 2011, 123.)

Edustavuuden käsitettä ja sen ilmenemistä voidaan siis tarkastella ulkoa päin. Keskeistä on kuitenkin myös se, miten edustavuus näkyy käytännössä ja miten edustajat itse kokevat oman roolinsa kansalaisten edustajina. Oikeusministeriön teettämässä Suomen 2019 eduskuntavaaleja koskevassa tutkimuksessa ”Ehdokkaat vaalikentillä” tarkasteltiin, millaiseksi ehdokkaat itse kokevat kansanedustajien edustamisen tyylin, eli sen, paljonko edustajan tulisi painottaa omaa, puolueen tai kansan mielipidettä päätöksenteossa. Tutkimuksessa todettiin yli puolen ehdokkaista painottavan edustajan roolia kansalaisten edunvalvojana, mikä tarkoittaa, että edustaja toimii oman harkintansa mukaan. Noin neljännes painotti äänestäjiensä preferenssien mukaista edustamista ja noin viidennes painotti puolueensa preferenssien mukaista edustamista. (Sipinen & von Schoultz 2019, 154.)

Edustamisen tyyli tarkasteluun voidaan liittää myös kansalaisten näkemykset siitä, mitkä tekijät äänestäjillä vaikuttavat äänestettävän edustajan valintaan. Vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksen mukaan eniten päätökseen vaikuttaa ehdokkaan puoluekanta. (von Schoultz, Järvi & Mattila 2019, 184-185.) Tällöin ehdokkaan omat mielipiteet korostuvat

äänestäjän mielessä erityisesti siten, ovatko mielipiteet äänestäjän kokeman puolueen linjan kanssa samansuuntaiset. Toisaalta kuten edellä mainittiin, ehdokkaan näkökulmasta kansan edustavuudessa keskeistä on se, miten edustaja itse kokee vastuunsa edustajana. Tätä voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, kokeeko edustaja vastuukseen toimia äänestäjien delegaattina, jolloin hän toimii äänestäjien tahdon mukaisesti. Toisaalta edustaja voi kokea vastuukseen toimia enemmänkin äänestäjien edunvalvojina ja perustaa päätöksensä siihen, miten itse harkitsee asioiden parhaiten järjestyvän. Edustaja voi kokea edustavansa myös puoluettaan. (Sipinen & von Schoultz 2019, 147-150.)

Suomen perustuslaissa (1999/731) määrätään kansanedustajan riippumattomuudesta. Riippumattomuus ei kuitenkaan toteudu todellisuudessa täydellisesti, sillä puoluettaustan voidaan todeta vaikuttavan paljon edustajan työhön. Ensinnäkin ehdokkaan toimintaa ohjaa paljon hänen kuulumisensa hallitukseen tai oppositioon ja eri valiokuntiin. Äänestäjä on antanut äänensä ehdokkaalle, jonka haluaa valittavaksi eduskuntaan. Tämän ehdokkaan on kuitenkin asettanut puolue, ja ehdokkaan valinta perustuu puolueen saamaan koko äänimäärään, jossa samalla määrittyy puolueen saamien paikkojen lukumäärä. Vaikka suomalainen vaalijärjestelmä korostaa vaaleissa yksilöiden merkitystä ja heidän henkilökohtaisia preferenssejään, täytyy heidän kuitenkin käytännössä työskennellä eduskunnassa puolueensa kanssa yhtenevästi. (Sipinen & von Schoultz 2019, 147-150.) Edustajien toimintaa eduskunnassa ohjaa paljon siis myös puoluekuri. (Borg & Koljonen 2020, 22.) Lisäksi voidaan ajatella, ettei äänestäjän antama ääni todellisuudessa mene pelkästään hänen äänestämälleen ehdokkaalle, vaan suuri osa äänen merkityksestä menee puolueelle ja puolueen eniten ääniä saaneille ehdokkaille.

2.2 Puolueiden roolin muutos

Kuten aiemmin mainittiin, tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti puolueiden yhtenevyyttä, sillä niillä voidaan väittää olevan keskeinen rooli Suomen poliittisessa järjestelmässä. Edustuksellisissa demokratioissa kansalaisten poliittinen osallistuminen tapahtuu yleisesti puolueiden kautta. Heikki Paloheimo (2008) on määritellyt puolueiden keskeisiä tehtäviä teoksessaan ”Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä”. Ensinnäkin ne tuovat järjestelmään yhteneväisyyttä ja järjestystä ja nostavat esiin tärkeitä asiakysymyksiä tarjoten samalla kansalaisille vaihtoehtoja ja informaatiota yhteiskunnasta. Lisäksi ne vastaavat käytännössä päätöksenteosta poliittisissa elimissä. Puolueet edustavat yhteiskunnan eri ristiriitautuvuuksien ja jakolinjojen olemassaoloa korostaen kukin eri näkökulmia ja

asiakokonaisuuksia. Suomessa monipuoluejärjestelmä tarjoaa mahdollisuuden useamman jakolinjan edustamiselle, mikä tuo myös useampia erilaisia vaihtoehtoja kansalaisille. (Paloheimo 2008, 11-17.)

Puolueeseen kuuluvat ihmiset jakautuvat yleisesti puolueen jäseniin, kannattajiin ja aktiiveihin. Näistä joukoista kannattajat eivät virallisesti kuulu puolueen jäsenistöön. Edellä mainitut osat voitaisiin nimetä myös äänestäjäkunnaksi, puolueorganisaatioksi ja puolueen hallitukseksi. (Ware 1996, 6 ; 63–66.) Lisäksi puolueisiin kuuluu myös eritasoisia muita organisaatioita, kuten paikallisyhdistykset ja piirijärjestöt sekä eduskuntaryhmä. (Karvonen 2014, 51.) Organisoituminen puolueen sisällä riippuu kuitenkin puolueesta, sillä esimerkiksi vanhojen porvarillisten puolueiden, kuten kokoomus ja keskusta, on todettu olevan hierarkkisempia, kuin esimerkiksi vasemmistoliitto ja vihreät. Hierarkkisisuuden astetta on tutkittu muun muassa puoluekokousten määrällä ja päällekkäisten elimien lukumäärällä. (Sundberg 2012, 124.)

Puolueet on perinteisesti jaettu joukko- ja kaaderipuolueisiin. Kaaderipuolueet syntyivät aikanaan johtohahmojensa ympärille ja niiden toiminta näkyi enimmäkseen vain vaalien aikana. Niiden edustajilla oli vapaa mandaatti. Porvari- ja liberaalipuolueet ovat yleisesti järjestäytyneet kaaderipuolueiden tavoin. Joukkopuolueet syntyivät työväenliikkeen kautta. Niiden edustajat päätettiin kansallisissa puolueorganisaatioissa. Joukkopuolueet olivat usein kaaderipuolueita väkimäärältään suurempia ja vaativat siksi myös järjestäytyneemmän organisaatiorakenteen. (Duverger 1966, 106–109.)

Toisena tapana puolueiden jaottelulle on ollut niiden jakaminen luokka- ja aatepuolueisiin. Luokkapuolueet perustuvat ajatukselle siitä, että ne on perustettu ajamaan jonkin tietyn yhteiskunnan luokan tai ihmistyhmän etuja. Tällaisia ovat perinteisesti olleet vasemmistopuolueet, Keskusta ja RKP. Aatepuolueet perustuvat ajatukselle määrättyjen arvojen ja tavoitteiden edistämisestä. Aatepuolueita ovat perinteisesti olleet liberaaliset ja konservatiiviset puolueet. On huomioitava, että myös aatepuolueiden kannattajat ovat usein jonkin saman sosiaalisen ryhmän edustajia. (Paloheimo 2008, 32-33.)

Puolueiden rooli on kuitenkin muuttunut merkittävästi viime vuosikymmeninä. Vanhat puoluerakenteet muuttuivat kun puoluedemokratia väheni ja yleisödemokratia tuli sen tilalle. Yleisödemokratiaa on määritelty siten, että siinä ehdokkaat nähdään yksilöinä, eivätkä ihmiset äänestä enää puoluetta vaan ehdokasta. Puolueet eivät kuitenkaan ole menettäneet merkitystään kokonaan, sillä ne toimivat tärkeänä taustakoneistona ehdokkaille myös

yleisödemokratiassa. (Manin 1997, 219-223.) Medialla on todettu olleen suuri rooli yleisödemokratiaan siirtymisessä, sillä ehdokkailla on nykyään suora kanava viestiä kansalaisille.

Puolueiden tehtävänä on perinteisesti ollut asettaa ehdokkaat vaaleihin ja rekrytoida lisää päättäjiä yhteiskuntaan. Nämä perinteiset tehtävät pitivät hyvin positionsa 1900-luvulla, mutta 1980-luvulla tilanne alkoi muuttua ja edustuksellinen demokratia alkoi kohdata enemmän haasteita. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi kansainvälistyminen, aiempaa epämääräisempi ryhmiin samaistuminen, ideologisten vastakohtaisuuksien hälventyminen ja konsensusdemokratian lisääntymisen vaikutus äänestysaktiivisuuteen. (Paloheimo 2014, 11-17.) Puoluevetoisen demokratian malli on Suomessa muuttunut 1980-luvulta lähtien ja samalla myös luottamus hallintolaitoksen toimintaan on heikentynyt. Liberaalit arvot ovat muokanneet demokratiaa ja yhteiskunnan markkinavetoisuus on vähentänyt valtion roolia. Näistä tekijöistä huolimatta kansalaisten kiinnostus politiikkaa ja yhteiskuntaa kohtaan on monien tutkimusten mukaan kasvanut ja tavat vaikuttaa ovat lisääntyneet. (Borg ym. 2013, 67-69.)

Kansainvälistyminen on monimutkaistanut demokraattisen päätöksenteon rakenteita muun muassa ylikansallisten järjestelmien takia. Ryhmiin samaistumisen vaikeus vähentää yksilöiden poliittista aktiivisuutta, sillä esimerkiksi luokkarakenteet eivät enää samoissa määrin vaikuta siihen, mitä poliittista toimijaa yksilö äänestää. Puolueiden väliset ideologiset erot ovat pienentyneet, mihin on vaikuttanut muun muassa kansalaisten ideologioiden hälventyminen. Tämän seurauksena myös poliittiset jännitteet yhteiskunnassa ovat vähentyneet ja johtaneet konsensusdemokratiaan. Konsensusdemokratian lisääntyminen tarkoittaa, että eri toimijat tekevät entistä enemmän yhteistyötä keskenään pyrkien konsensukseen. Tämä voi tuoda kansalaisille käsityksen, että poliittinen linja pysyy samanlaisena riippumatta siitä, mitkä puolueet hallituksessa istuvat. Voidaan todeta, että vaikka osallistumisen tavat ovat lisääntyneet, edellä mainittujen tekijöiden takia kansalaisten usko yhteiskunnallisiin vaikutusmahdollisuuksiin voi vähentyä. Osallistumisen väheneminen heikentää myös demokratian perusperiaatteiden toteutumista. (Paloheimo 2014, 11-17.)

Puolueiden roolin muutosta ja liikkuvien äänestäjien osuutta on tutkittu puolueuskollisuuden kautta. Vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimuksessa tutkittiin sitä, montaako puoluetta vastaajat ovat äänestäneet elämänsä aikana eduskuntavaaleissa. Tulokset jaoteltiin syntymävuosikymmenten mukaan. Tutkimuksessa todettiin, että noin 25 prosenttia oli

äänestänyt vain yhtä ja samaa puoluetta, eli noin kolme neljäsosaa on vaihtanut äänestämäänsä puoluetta. Tuloksista voitiin tulkita yleisenä linjana nuorempien äänestäjien äänestäneen todennäköisesti useampaa kuin yhtä puoluetta. Poikkeuksen linjaan tekivät 1980- ja 1990-luvuilla syntyneet, joiden tulokseen saattoi vaikuttaa se, etteivät he olleet 2015 vuoteen mennessä voineet äänestää kuin yksissä tai kaksissa eduskuntavaaleissa. (Pitkänen & Westinen 2019, 35.) Puolueuskollisuuden vähentymisestä kertova tulos on kiinnostava, sillä äänestyspäättöstä ei tehdä enää pelkästään puoluekannan perusteella, vaan päätökseen voidaan olettaa vaikuttavan moni muukin tekijä. Näihin tekijöihin palataan tarkemmin luvussa 4.

On kuitenkin huomattava, että vaikka puolueiden rooli on muuttunut, ne ovat edelleen keskeinen osa Suomen poliittista järjestelmää. Puolueet tukevat yhä ehdokkaitaan nostamalla heitä esille sekä antaen myös rahallista avustusta. Ilman puoluetta vaaleissa on vaikeaa menestyä. Puolueet vaikuttavat edustajiensa toimintaan muun muassa jo mainitun ryhmäkurin kautta. (Sundberg 2012, 129–133.) Seuraavaksi tässä luvussa käsitellään kansalaisten jakautumista eri ryhmittymiin yhteiskunnassa.

2.3 Yhteiskunnan lohkeamat ja ristiriitaisuudet

Seymour M. Lipset ja Stein Rokkan (1967) ovat esittäneet teorian, jonka mukaan poliittinen kenttä muodostuu yhteiskunnallisista lohkeamista (cleavages). Sen voidaan nähdä havainnollistavan sitä, miten eri yhteiskunnan ryhmittymät korostavat usein eri yhteiskunnan aihealueita. Täten sen oletusten voidaan nähdä olevan myös asiakysymysomistajuusteorian taustalla.

Lohkeamateorian pääajatuksena on, että ihmisten sosiaalinen identiteetti vaikuttaa paljon yksilön poliittisiin mielipiteisiin ja sen kautta myös puoluevalintaan. Lohkeamat on määritelty yhteiskunnan suhteellisen pysyviksi sosiaalisiksi ryhmittymiksi. Ryhmien jäseniä yhdistävät usein samankaltaiset arvot ja asenteet, jotka ensin tuovat tietyt yksilöt yhteen, ja joiden kautta sosiaalinen identiteetti muodostuu. Täten voidaan ajatella, että sosiaalisten ryhmien muodostumisessa arvoille ja asenteille on annettava suuri painoarvo, sillä ne toimivat identiteettien muodostumisen pohjalla. Jaettu sosiaalinen identiteetti voimistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmän jäsenten välillä aiheuttaen samalla ”me - muut” jakoa suhteessa muihin ryhmiin. Tämä tarkoittaa sitä, että erilaisten ryhmien kesken voi muodostua vastakkainasetteluja ja jopa konflikteja. Lipset ja Rokkan korostavat kuitenkin, että arvojen ja asenteiden on oltava suhteellisen pysyviä, jotta ryhmiä ylipäättään voi muodostua. (Westinen 2015, 5–16.)

Keskeistä teoriassa ovat myös mekanismit, jotka määrittelevät sen, mihin ryhmiin yksilö hakeutuu. Mekanismeilla tarkoitetaan tässä yhteydessä niitä asioita, jotka vaikuttavat yksilöiden arvojen ja asenteiden muodostumiseen. Arvoista erityisesti poliittisten arvojen muodostuminen on teorian kiinnostuksen kohteena. Poliittiset arvot voidaan määritellä yksilöiden subjektiivisina näkemyksinä siitä, miten yhteiskunta tulisi järjestää. (Knutsen & Kumlin 2005, 125.) Niiden on tutkittu muodostuvan voimakkaimmin varhaisaikuisuudessa yhteydessä silloiseen sosioekonomiseen asemaan. Varhaisaikuisuuden sosioekonomisen aseman on todettu vaikuttaa vahvasti yksilön tiedonkäsittelyn kautta myös poliittisiin asenteisiin, sillä omat kokemukset ohjaavat tulkintojen tekemistä. (Westinen 2015, 5–16.) Voidaan todeta, että arvot toimivat asenteiden muodostumisen pohjalla ja asenteet taas ohjaavat yksilön käyttäytymistä. Käyttäytymisen ja mielipiteiden esiin tuomisen kautta arvot ja asenteet saavat konkreettisen muodon, joka näkyy esimerkiksi yksilön äänestyspäätöksissä.

Lohkeumateoriaan ja ristiriitautottuvuuksiin liittyen Lipset ja Rokkan (1967) ovat esittäneet myös jäätymishypoteesin, jonka keskeinen oletus on, että vain perinteisiä jakolinjoja korostavat puolueet voivat kilpailla poliittisella kentällä. Perinteisiä jakolinjoja on heidän mukaansa nimetty neljä: 1) keskusta vs. periferia, 2) uskonto, 3) pääoma vs. työntekijät ja 4) kaupunki vs. maaseutu. (Lipset & Rokkan 1967, 15.) Jäätyminen tarkoittaa hypoteesissa sitä, että kyseiset jakolinjat ovat Lipsetin ja Rokkanin mukaan jääneet yhteiskuntaan pysyviksi jakolinjoiksi eli jäätyneet. (Lipset & Rokkan 1967, 51.) Jäätymishypoteesi on kuitenkin myöhemmin menettänyt merkitystään, sillä muun muassa äänestäjien liikkuvuus puolueiden välillä on vähentänyt hypoteesin mukaisia havaintoja. Liikkuvuudesta on seurannut myös se, että puolueisiin kiinnittyminen on heikompaa kuin ennen, mikä vaikeuttaa äänestäjien ennustettavuutta. Tästä syystä puolueiden toiminta äänestäjien preferensseihin vastaamiseksi on tullut monimutkaisemmaksi. Näin ollen kuitenkin yksilöiden omat arvot ja asenteet vaikuttavat entistä enemmän äänestyspäätökseen. (Gallagher ym. 2001, 242, 251–252.) Arvojen ja asenteiden voidaan nähdä vaikuttavan enemmän mielipiteisiin erityisesti eri asiakysymyksistä, eikä pelkästään puolueista.

Alkuperäiseen lohkeamataeoriaan nähden on huomattava, että jakolinjat ovat nykypäivänä hieman erilaiset. Ne ovat osittain yhdistyneet keskenään, minkä seurauksena suurimpina jakolinjoina ovat perinteisesti olleet vasemmisto-oikeisto ja konservatiivi-liberaali-
ulottuvuudet. (Kriesi ym. 2006, 923–924.) Lisäksi jakolinjat saivat 1970-luvulta lähtien joukkoonsa uusia tulokkaita, sillä poliittiselle kentälle alkoi nousta kysymyksiä ympäristöstä ja liberaaleista arvoista. Tutkimuksissa on esitetty, että kahden perinteisen jakolinjan sijaan

poliittisella kentällä on nykyään seitsemän eri ristiriitaulottuvuutta. Jakolinjojen muuttumisen lisäksi puolueista on muodostunut eri äänestäjäkuntia yhdistäviä blokkeja, jotka ylittävät eri puolueiden, sukupuolten ja sosioekonomisten ryhmien väliset rajat. Puolueiden muodostumisella ”blokeiksi” tarkoitetaan sitä, että joidenkin eri puolueiden näkemykset yhdentyvät ja näin eri ideologioiden kannattajat voivat pohtia äänestyspäätöstään useamman melko samoja arvoja korostavien puolueiden kesken. Esimerkiksi oikeistoliberaaleiksi identifioituvat voivat pohtia valintaa kokoomuksen ja vihreiden välillä, kun taas oikeistokonservatiiveiksi identifioituvat äänestäjät voivat mahdollisesti pohtia omaa päätöstään kokoomuksen ja perussuomalaisten välillä. (Manneström ym. 2020, 11.)

Kuten mainittua, Suomen poliittisen järjestelmän nykyisiksi ristiriitaulottuvuuksiksi on määritelty seitsemän ulottuvuutta. Paloheimo (2008) on jaotellut ne seuraavasti: vasemmisto - oikeisto, kansallinen – kansainvälinen, ydinalueet – syrjäseutu, eliitti – kansa, konservatiivit – liberaalit, suomenkieliset – ruotsinkieliset ja ekologiset – materialistiset. Vasemmisto-oikeisto jakolinjan keskiössä ovat toimijoiden mielipiteet taloudesta ja siitä, miten sitä tulisi hoitaa. Kansallinen-kansainvälinen ulottuvuus keskittyy nationalismiin ja globalisaation suhteeseen sisältäen nykypäivän Suomessa vahvasti myös näkemykset maahanmuutosta. Ydinalueet-syrjäseudut-ulottuvuus käsittää aluepolitiikan, eli sen, kuinka paljon tuetaan kaupungistumista tai maaseutuja. Eliitti-kansa-ulottuvuudessa keskeistä on kansan suhde hallintoon, eli se, kuinka etäällä hallinto voi olla kansasta. Konservatiivit-liberaalit-ulottuvuus nojaa arvoihin ja jakaa näin toimijoita arvopohjan mukaan. Konservatiivisiksi arvoiksi on määritelty esimerkiksi isänmaallisuus ja kristillisuus. Suomenkieliset-ruotsinkieliset-ulottuvuus käsittää kielikysymyksen, eli esimerkiksi sen, missä määrin ruotsin kielen tulisi näkyä Suomessa. Ekologiset-materialistiset-ulottuvuus sisältää käsitykset ympäristöpolitiikasta ja siitä, kuinka paljon päätöksissä tulee priorisoida ympäristöä. Eri puolueet korostavat lueteltuja ristiriitaulottuvuuksia toiminnassaan eri tavoin, mikä liittyy vahvasti myös aiemmin käsiteltyyn asiakysymysomistajuuden-käsitteeseen. (Paloheimo 2008, 37–38; 43.)

Lohkeamateoriaan liittyy vahvasti seuraavaksi esiteltävä asiakysymysomistajuuden teoria. Teorian oletukset sisältävät käsityksen yhteiskunnan tärkeistä asiakysymyksistä, joita eri ihmisryhmät korostavat. Näin ollen kansalaiste jakautuminen eri lohkeamiin tuo myös asiakysymysomistajuuden teorian näkyväksi.

2.4 Asiakysymysomistajuusteoria

Kansalaisten todettiin edellä jakautuvan yhteiskunnassa eri asiat tärkeiksi kokeviin ryhmittymiin. Tätä on tutkittu muun muassa asiakysymysomistajuus (issue ownership) – teorian näkökulmasta. Ensinnäkin teoriassa pyritään antamaan selitys sille, miksi puolue tai ehdokas keskittyy vain tiettyihin aihealueisiin kampanjansa aikana. Toiseksi teoriassa pyritään antamaan selitys äänestäjien käyttäytymiselle korostettujen asioiden ohjaamina. Puolueiden ja äänestäjien tekemä preferenssien priorisoiminen toimii teorian pääoletuksena. Etenkin päätöksenteossa käsiteltävien asiakokonaisuuksien monimutkaistuttua, äänestäjien ja puolueiden on tehtävä priorisointia asioiden tärkeyden mukaan. Kun priorisointi on tehty, voidaan asiakysymysomistajuusteorian mukaan ajatella puolueiden valitsevan omistukseensa tietyt asiakysymykset. (Belanger & Meguid 2008.) Tehdyistä valinnoista seuraa täten se, että äänestäjät yhdistävät tietyt teemat ja kysymykset eri puolueisiin. (Lefevere, Tresch & Walgrave 2015, 755.)

Koska eri ihmisryhmät kokevat eri asiakysymykset tärkeiksi, puolueiden toiminnassa tärkeää äänen saamisen kannalta on tuoda jotakin tiettyä osa-aluetta tai ongelmaa näkyvämmäksi yhteiskunnassa. Petroick (1996) esittää, että tämä houkuttaa sitä äänestäjien joukkoa, joka haluaa ratkaisun kyseiseen yhteiskunnan ongelmaan. Toisin sanoen puolue viestii äänestäjille olevansa paras puolue hoitamaan tätä korostamaansa aiheita. (Petroick 1996, 826.) Tämä korostettava aihe riippuu monesta asiasta, mutta suurena vaikuttajana asiakysymysten valikoitumiselle on ollut puolueen kannattajien asema yhteiskunnassa, historiallinen tausta ja maine eri asioiden hoitamisesta. (Guo & Vargo 2015, 5.) Puolueet korostavatkin ohjelmissaan yleensä niitä osa-alueita, joissa niillä on hyvä maine ja välttelevät niitä osa-alueita, joissa maine on huonompi kuin muilla puolueilla. Korostamalla itselleen mieluisia osa-alueita, puolue voi tehdä halutusta aiheesta keskustelun kohteen ja saada näkyvyyttä itselleen. (Woutervan der Brug 2004.)

Asiakysymysomistajuus–teorian mukaan puolueet pyrkivät vaikuttamaan suosioonsa tehden jotkin asiat tärkeämmiksi kuin toiset. Näin ne voivat muokata myös äänestäjien mielipiteitä siitä, mitä asioita yhteiskunnassa tulee korostaa. Puolueiden omat esitykset saavat näkyvyyttä suurelta osin median kautta ja medially voidaan todeta olevan paljon valtaa siinä, mitkä asiat julkisuuteen valikoidaan. (Woutervan der Brug 2004.) On kuitenkin huomioitava, että mediaa käytetään politiikassa hyväksi myös toiseen suuntaan. Ajankohtaisten aiheiden esiintuonti poliittisissa kampanjoissa on puolueiden keino saada näkyvyyttä julkisessa

keskustelussa ja tuoda omat mielipiteet äänestäjien tietoisuuteen. Esimerkiksi uutisissa korostettavat asiat ja teemat herättävät usein kansalaisissa mielipiteitä. Näin ollen ihmiset voivat arvioida eri puolueita kyseisten aihealueiden perusteella, mikä kasvattaa myös median vaikutusvaltaa ihmisten poliittisessa päätöksenteossa.

Puolueilla ja poliitikoilla voidaan siis katsoa olevan asiakysymysomistajuus johonkin teemaan tai osa-alueeseen, jonka avulla ne pyrkivät vaikuttamaan äänestäjiin näitä osa-alueita korostamalla. Toisaalta aihealueet on myös yleensä valittu vastaamaan ”kysyntään”, sillä yksittäisten ihmisten ja ihmisryhmien preferenssit vaikuttavat myös päätöstentekijöihin ja puolueiden kampanjointiin. Mikäli poliitikot huomaavat jonkin asian korostuvan äänestäjien keskuudessa, puolueen kannattaa alkaa äänen saamiseksi korostamaan sitä myös omissa esityksissä. Näin äänestäjä voi havaita puolueen priorisoivan hänelle tärkeää asiaa ja tehdä myös äänestyspäätöksen tämän priorisoinnin perusteella. (Woutervan der Brug 2004.)

Aikaisemmin asiakysymysomistajuudesta tehdyissä tutkimuksissa käsite on jaoteltu kahteen osaan: assosiaatio- ja kompetenssiulottuvuuteen. Kompetenssiulottuvuus tarkoittaa sitä, että jonkin puolueen tai ehdokkaan ajatellaan olevan tosiasiallisesti vaihtoehtoista paras hoitamaan tiettyä asiaa tai ongelmaa. Assosiaatioulottuvuus taas tarkoittaa, että jotakin ehdokasta tai puoluetta pidetään parhaana vaihtoehtona asian hoitamisessa todellisesta kyvykkyydestä riippumatta. (Walgrave, Lefevere, & Tresch, 2012, 772) Esimerkiksi puolueuskollisuuteen voi liittyä käsitteen assosiaatioulottuvuus, jolloin jonkin tietyn puolueen kykyjä ei niin paljon kyseenalaisteta, vaan luotetaan kannatettavan puolueen hoitavan asiat parhaalla tavalla.

Asiakysymysomistajuus nähdään yleisesti melko pysyvänä, mutta siihen voi tulla myös muutoksia. Esimerkiksi mikäli millään toimijalla ei ole omistajuutta johonkin yhteiskunnan asiakysymykseen, voi sen suhteellisen helposti profiloida omalle puolueelle. Toisaalta mikäli jokin aihe on jo jollakin puolueella, sen saaminen toiselle puolueelle jälkikäteen voi olla vaikeaa, muttei ei mahdotonta. (Walgrave, Lefevere & Nuytemans 2009, 169.) Tosiasiassa osa puolueista on profiloitunut osin samojen asiakysymysten kautta. Tällaisen asiakysymysomistajuuden limittäisyyden lisäksi puolueet omistavat usein useammankin kuin vain yhden asian. Näistä erilaisista asiakysymyksistä muodostuu puolueita profiloiva kokonaisuus. (Guo & Vargo 2015, 562.) Medialla on myös asiakysymysten määräytymisessä suuri rooli, sillä se päättää, mitä asiakysymyksiä tuodaan esiin liitettynä tiettyihin puolueisiin.

2.5 Puolueiden sisäinen koheesio

Tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on tarkastella Suomen puolueiden yhteneväisyyttä ja asiakysymysomistajuutta suhteessa siihen. Kuten johdannossa mainittiin, puolueiden yhtenevyydellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa puolueen sisäisten preferenssien koheesiota. Puolueiden yhteneväisyyteen ja sen merkitykseen vaikuttavat paljon edellä käsitellyt poliittisen järjestelmän rakenne ja käsitykset edustavuudesta. Yhtenevyyden merkitys liittyy myös vahvasti siihen, miten kansalaiset näkevät demokraattisen järjestelmän oikeutuksen eli legitimitetin määrittävän.

Puolueiden sisäiseen mielipiteiden yhteneväisyyteen vaikuttavat paljon niin sanotut ulkoiset tekijät, kuten vaalijärjestelmän rakenne. Suomen eduskuntavaaleissa on käytössä avoimen listavaalin järjestelmä. Tämä tarkoittaa karkeasti yksinkertaistettuna, että vaikka vaaleissa ääni annetaan yksittäiselle ehdokkaalle, menee se silti lopulta koko puolueelle. Avoimen listavaalin järjestelmän onkin todettu heikentävän puolueiden yhteneväisyyttä todennäköisemmin kuin suljetun listan järjestelmä. Avoin listavaali kannustaa ehdokkaita erottumaan puolueen sisällä toisistaan äänten saamiseksi, sillä henkilökohtaiset äänet vaikuttavat listojen järjestykseen. (von Schoultz 2021, 5-6.) Ehdokkaan on siis kampanjoitava henkilökohtaisten äänten saamiseksi, jotta hänellä olisi mahdollisuus tulla valituksi vaaleissa. Myös puolueet tekevät erottelua ehdokkaiden välille ja toteuttavat ehdokasasettelua mahdollisimman laajan kannattajajoukon saamiseksi. Tämä tarkoittaa, että ehdokaspohjasta tehdään yleensä melko moninainen, jolloin mahdollisimman moni äänestäjä löytäisi sopivan ehdokkaan itselleen puolueesta. Suljetun listavaalin järjestelmässä taas ehdokkaiden järjestys puolueen listalla on valmiiksi määritelty, mikä kannustaa heitä kampanjoimaan koko puolueen puolesta, jotta koko puolue saisi mahdollisimman monta edustajan paikkaa vaaleissa. Tällöin kampanjoissa kannattaa korostaa koko puoluetta yhdistäviä preferenssejä äänten saamiseksi. (von Schoultz 2021, 5-6.) Puolueiden ehdokasasettelua ja kampanjointia tarkastellaan enemmän luvussa 5.

Puolueiden yhteneväisyys on keskeinen kysymys erityisesti eduskuntaryhmien toiminnassa, sillä ilman yhteneviä mielipiteitä ja sitoutumista puolueen ideologiaan eduskuntatyöskentely ei toimi vakaasti ja luotettavasti. Yhteneväisyyden varmistamiseksi kansanedustajia sitoo ryhmäkuri, joka tarkoittaa ulkoa pakotettua yhdenmukaisuutta eduskuntaryhmän sisällä. Se on puolueiden keino tehostaa yhteneväisyyttä tilanteissa, joissa mielipiteet saattavat hajaantua. (Hazan 2003, 3; Wiberg 2014, 171.) Tällaista eduskuntaryhmän yhtenäisyyttä on tarkasteltu

muun muassa sosiologisten ja rationaalisen valinnan lähtökohtien kautta. Sosiologian näkökulmasta edustajilla on kirjoittamattomia käyttäytymissääntöjä, joiden mukaan heidän tulee toimia. Lisäksi edustajat kokevat ideologista samaistumista ryhmään, mikä voimistaa jäsenten välistä kongruenssia. Rationaalisen lähestymistavan mukaan jäsenten kannattaa toimia yhtenäisesti, sillä se on yksinkertaisesti käytännöllisempää ja hyödyttää jäseniä enemmän, kuin linjasta erottautuminen. (Hazan 2003, 3–4; Russell 2014, 712.)

3 Suomalaisen vaalijärjestelmän erityispiirteet

3.1 Eduskuntavaalijärjestelmä

Puolueiden yhteneväisyyden merkitykseen vaikuttaa paljon se, millaisessa järjestelmässä puolueet toimivat. Tämän tutkimuksen kannalta keskeistä Suomen yhteiskunnasta on keskittyä erityisesti eduskuntavaalijärjestelmään. Luvussa tarkastellaan myös eduskuntavaaleihin liittyvää ehdokasasettelua ja kampanjointia. Ehdokasasettelussa määritetään puolueen ”kasvot” vaaleihin ja kampanjoinnin kautta esimerkiksi haluttuja asiakysymyksiä tehdään näkyviksi. Luvun lopuksi keskitytään tarkastelemaan Suomen puolueiden perinteisesti korostamia asiakysymyksiä sekä luokitellaan ne puolueittain aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella.

Suomen poliittisen järjestelmän pohjana toimii perustuslaki, jonka mukaan Suomen valtiovalta kuuluu kansalle. Kansaa edustaa eduskunta. Eduskuntaan kuuluu 200 kansanedustajaa, jotka valitaan joka neljäs vuosi järjestettävillä vaaleilla. Eduskunnalla on lainsäädäntävalta. Lisäksi valtion talousarvion määrittäminen kuuluu sen tehtäviin. Lainsäädäntäprosessi alkaa kansalaisaloitteesta, kansanedustajan lakialoitteesta tai hallituksen esityksestä. Eduskuntavaaleihin voivat asettaa ehdokkaita joko puolueet tai valitsijayhdistykset, jotka ovat vähintään 100 äänioikeutetun perustamia. Puolueella on oikeus asettaa ehdolle 14 ehdokasta jokaisessa vaalipiirissä, joita Suomessa on 13. Puolueet voivat perustaa myös vaaliliittoja, jolloin ehdokkaita voi asettaa enintään kummankin puolueen yhteenlasketun maksimimäärän. Vaaliliittoja käsitellään myös ääntenlaskussa yhtenä ryhmittymänä. Ehdokaslistat tarkistetaan ja vahvistetaan vaalipiirilautakuntien toimesta. (Oikeusministeriö 2019a)

Suomen eduskuntavaalitapa on suhteellinen, minkä takia ehdokkaille lasketaan henkilökohtainen vertausluku. Vertauslukuun vaikuttavat sekä edustettavan puolueen kokonaisäänimäärä että henkilökohtainen äänimäärä. Näitä kriteerejä noudattaen äänten laskuun käytetään Suomessa d’Hondt’in laskentamenetelmää, jossa lasketaan ensimmäisessä vaiheessa puolueen, valitsijayhdistyksen sekä vaaliliiton saama kokonaisäänimäärä. Tämän jälkeen jokaisessa ryhmittymässä asetetaan ehdokkaat paremmuusjärjestykseen heidän saamansa äänimäärän mukaan. Kun järjestys on selvillä, ehdokkaat saavat vertausluvut. Ehdokkaista ensimmäinen saa ryhmittymän koko äänimäärän vertausluvukseen. Toisena järjestyksessä oleva ehdokas saa vertausluvukseen koko määrän jaettuna kahdella,

kolmantena oleva jaettuna kolmella ja niin edelleen. Tämän jälkeen ehdokkaat asetetaan kaikkien vaalipiirin puolueiden ehdokkaiden kesken vertauslukujen mukaiseen järjestykseen. Tästä listasta valitaan lopulta kansanedustajat, joiden määrä riippuu vaalipiirille määritellystä kokonaispaikkamäärästä. (Oikeusministeriö 2019b.)

Kuten edellä selvennetään, d'Hondtin laskentamenetelmään liittyy Suomessa vahvasti vaalipiirijako. Tämä tarkoittaa sitä, että äänestäjät voivat äänestää eduskuntavaaleissa vain oman vaalipiirinsä listoilla olevaa ehdokasta. Tämän takia olisi perusteltua tarkastella myös vaalipiirien yhteneväisyyttä, sillä äänestäjän ääni päättyy lopulta puolueen vaalipiirin menestyneimmille ehdokkaille, jotka vertausluvuillaan valitaan eduskuntaan. Valittavien ehdokkaiden kokonaismäärään vaikuttaa paljon myös vaalipiirin koko. Puolueiden yhteneväisyyteen liittyy täten vahvasti myös vaalipiirien yhdenmukaisuus samassa puolueessa. Tämän tutkimuksen keskiössä ei ole kuitenkaan tarkastella vaalipiirien yhteneväisyyttä itsessään, mutta aihetta käsitellään hieman aikaisempien tutkimusten näkökulmasta.

Vuoden 2019 eduskuntavaaleista tehdyssä, ehdokkaiden arvomaailmoista tehdyssä tutkimuksessa ”Ehdokkaat vaalikentillä” -tarkasteltiin puolueiden ehdokkaiden sijainteja arvokartalla vaalipiireittäin. Tehdyt havainnot ovat myös tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavia, sillä puolueiden ehdokkaiden sijainneissa oli havaittavissa eroja riippuen vaalipiiristä. Suurimmat erot havaittiin olevan puolueiden arvoalueiden laajuudessa. Samassa tutkimuksessa tarkasteltiin myös vaalipiirien äänestäjien arvoalueita puolueittain. Näissä erot olivat vielä merkittävämpiä, kuin ehdokkaiden osalta. Ehdokkaiden ja äänestäjien arvoalueet erosivat paljon myös toisistaan laajuudeltaan. Tätä mitattiin ehdokkaiden saamien äänimäärien perusteella, joten tuloksesta voitiin huomata, ettei ehdokastiheys yhdessä ideologisessa kohdassa varmista puolueen kannatusta siinä samassa ideologisessa kohdassa. (Isotalo & Järvi 2019, 183-184.)

Samassa tutkimuksessa tarkasteltiin myös puolueiden ehdokkaiden sijaintia vasemmisto-oikeisto akselilla verrattuna puolueen äänestäjien käsityksiin puolueen sijainnista. Puolueiden äänestäjien keskiarvosijainnit vastasivat yleisesti ottaen puolueen ehdokkaiden keskiarvoa. Tämän perusteella tutkimuksessa voitiin todeta ehdokkaiden ainakin vasemmisto-oikeistoakselilla edustavan äänestäjien näkemyksiä. (Isotalo & Järvi 2019, 186.) Tuloksessa ei kuitenkaan oteta huomioon muuta, kuin yksi ulottuvuus, eikä se kerro tämän tutkimuksen kannalta relevantista asiakysymysten korostamisesta kovinkaan paljon.

3.2 Ehdokasasettelu ja vaalikampanjat

Suomen eduskuntavaaleissa on käytössä avoin listavaalijärjestelmä. Kuten edellä mainittiin, puolueiden ehdokaslistat eivät ole ennalta määritelty ja ehdokkaiden saamat henkilökohtaiset äänet vaikuttavat ehdokkaiden valintajärjestykseen. Avoin listavaali ohjaa puolueita rakentamaan ehdokaslistansa mahdollisimman laajalle joukolle ja tasapainottamaan listoja. Tämä tapahtuu usein ehdokkaiden taustaominaisuuksien perusteella. Näin todennäköisyys erilaisten äänestäjien tuen saamiselle nousee, koska äänestäjät voivat samaistua entistä laajempaan joukkoon ehdokkaita. Taustaominaisuuksiksi voidaan lukea muun muassa ikä, sukupuoli, alueellinen edustavuus ja ammatti. Näin puolueet myös minimoivat sen mahdollisuuden, ettei puolueen kannattaja löytäisi itselleen listalta sopivaa ehdokasta. Vaikka puolueet eivät itse määrittele listan järjestystä, on niillä silti suuri valta ehdokkaiden asettamisessa. Yleensä puolueet päättävät ne henkilöt, joiden keskuudesta äänestäjät valitsevat oletettavasti itselleen sopivimman ehdokkaan. (Sipinen & Koskimaa 2019, 26.) Valtaa voimistaa jo edellä mainittu ehdokkaiden asettamiseen olemassa oleva enimmäismäärä.

Puolueet käyttävät eri menetelmiä ehdokasasettelun apuna saadakseen tietää, millaiset ehdokkaat houkuttavat äänestäjiä. Vuonna 2019 kerätyn eduskuntavaaliehdokaskyselyn mukaan menetelmiä ovat esimerkiksi äänestäjistä aiemmin erilaisten tahojen toimesta keräämät tilastot, joiden perusteella voidaan saada tarkkaakin kuvaa kansalaisten preferensseistä. Näiden lisäksi puolueet hyödyntävät verkostojaan ja omia käsityksiään siitä, mitä kansalaiset odottavat. Puolueet nimesivät tärkeimmäksi ehdokasasettelun kriteerikseen listan monipuolisuuden ja tasapainon, sillä niiden uskottiin maksimoivan puolueen saama äänimäärä. Puolueilla oli kuitenkin erilaiset painotukset siitä, millaisia ominaisuuksia listaan halutaan sisältyvän. Myös vaalipiiri vaikuttaa listan kokoamiseen, sillä pienemmissä vaalipiireissä luonnollisesti myös ehdokkaaksi haluavia on vähemmän. (Sipinen & Koskimaa s. 30-32.)

Aiemmin tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yksilön äänen merkitystä ja sitä, mille toimijalle ääni tosiasiaassa kohdistuu Suomen vaalijärjestelmässä. Koska vaalijärjestelmä kuitenkin on ehdokaskeskeinen, voidaan sen todeta kannustavan yksittäisiä ehdokkaita erottumaan muista puolueen ehdokkaista. Toisaalta on myös huomioitava, etteivät kaikki ehdokkaat edes pyri eduskuntaan. Paloheimo (2007) on jaotellut ehdokkaat neljään kategoriaan: 1) istuvat edustajat, jotka tavoittelevat jatkokautta, 2) haastajat, joilla on mahdollisuus tulla valituksi, 3) uran rakentajat, jotka haluavat kampanjoinnillaan tuoda nimeään esiin tulevia vaaleja varten,

ja 4) täyte-ehdokkaat, joiden tehtävänä on kerätä puolueelle ääniä, mutta eivät todennäköisesti kerää valituksi tulemiseen vaadittua määrää itse. (Paloheimo 2007, 333-334.) Viimeinen osaluokka havainnollistaa sitä, että koko puolue hyötyy kenen tahansa oman ehdokkaansa keräämistä äänistä. Täyte-ehdokkaat tuovat usein puolueeseen myös laajemman ehdokasjoukon, ja näin todennäköisyys äänestäjän samaistumiselle johonkin puolueen ehdokkaaseen kasvaa. Kiinnostavaa onkin se, mikäli puolueiden ehdokasasettelussa paljon painoarvoa saavat ehdokkaiden taustaominaisuudet, jäävätkö heidän mielipiteensä joissakin määrin toisarvoisiksi, jolloin puolueen ehdokkaiden mielipiteiden hajonta voisi kasvaa.

Tom Moring ja Hal Himmelstein (1993) ovat määritelleet poliittiset kampanjat järjestelmälliseksi pyrkimykseksi saavuttaa poliittisia päämääriä erilaisten viestinnällisten ja organisoitujen keinojen avulla. Heidän mukaansa viestinnän kehitys politiikassa perustuu neljään olettamukseen. Ensimmäisenä näistä on informaation ylitarjonta. Tämä pakottaa ehdokkaat kampanjoinnissaan miettimään viestintää sen kannalta, millainen asia läpäisee uutis- ja julkisuuskynnyksen. Informaatiota on niin paljon, ettei kaikkea voida korostaa. Toisena olettamuksena on median rooli viestinnässä. Media on nykypäivänä noussut vaikuttavaksi toimijaksi yhteiskunnassa, sillä se valitsee, mitä asioita nousee julkiseen keskusteluun. Kolmantena olettamuksena he nimeävät julkisuuspelit. Tällä tarkoitetaan sitä, että toimijat tiedostavat ja huomioivat toiminnassaan julkisuuden, eli he voivat pyrkiä nostamaan itselleen mieluisia asioita esiin itsestään. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Neljäntenä olettamuksena teoria esittää, että joukkoviestintän merkitys äänestäjäkunnalle on lisääntynyt. Näin ihmiset saavat poliittista tietämystä suurimmaksi osin median kautta. (Moring & Himmelstein 1993, 35.)

Puolueet laativat vaaleihin ohjelmia, joissa on kuvattuna pääpiirteittäin puolueiden korostamat teemat. Kuten aiemmin mainittiin, avoin listavaali kannustaa ehdokkaita profiloitumaan henkilökohtaisilla ominaisuuksillaan, mikä näkyy myös kampanjoinnissa. Ehdokas voi korostaa ohjelmassa olevia teemoja houkutellakseen äänestäjiä, mutta jotkin ehdokkaat voivat profiloitua myös korostamalla vaaliohjelmassa luettelemattomia teemoja ja houkuttaa näin niitä äänestäjiä, jotka kokevat myös nämä asiat tärkeiksi. (Borg & Moring 2005, 47.) Lisäksi korostettavien asiakysymysten voidaan todeta näkyvän erityisesti vaalien aikana ehdokkaiden ja puolueiden kampanjoinnissa. Puolueet ja niiden ehdokkaat pyrkivät korostamaan muun muassa mediassa heille tärkeitä asiakysymyksiä näkyvästi vaalien alla, jotta voisivat saada samoja asiakysymyksiä korostavat äänestäjät äänestämään heitä. Lisäksi äänestyspäätöstä

pyritään kehystämään sen yhteiskunnallisen ongelman ympärille, mitä puolue korostaa. (Petrocik 1996, 826).

On kuitenkin huomioitava, että poliittinen kampanjointi on muuttunut edellä käsitellyn puolueiden roolin muutoksen myötä, sillä äänestäjät ovat liikkuvampia kuin ennen. Poliitiikan viestinnän merkityksen lisääntyminen ja henkilöityminen vaativat ehdokkailta parempaa markkinointia ja kampanjointia, sillä äänestäjillä ei välttämättä ole valmiina tiedossa, mitä puoluetta he aikovat äänestää. (Anttiroiko ym. 1996, 3.) Äänestäjät käyttävät siis entistä enemmän ”oikopolkuja” äänestyspäätöksen teossa, sillä ehdokkaat eroavat henkilöitymisen seurauksena myös puolueen sisällä toisistaan ja näin ehdokasvaihtoehtoja on monia.

3.3 Puolueiden korostamat asiakysymykset

Puolueiden roolin todettiin muuttuneen enemmän asiakysymyksenkeskeiseksi, mikä on vaikuttanut liikkuvien äänestäjien määrän lisääntymiseen. Myös yhteiskunnassa käsiteltävien asioiden monimutkaistuminen ja kansainvälistyminen on johtanut siihen, että äänestäjien on täytynyt alkaa priorisoimaan eri asiakysymyksiä päätöksenteossa. Tällöin äänestäjät äänestävät toimijaa sillä oletuksella, että hänelle tärkeät asiakysymykset tulevat edustetuiksi. Voidaan ajatella, että näiden tärkeiden asiakysymysten pitäisi tulla edustetuiksi riippumatta siitä, ketkä puolueen ehdokkaista pääsevät eduskuntaan.

Keskeistä tämän tutkimuksen kannalta on tarkastella, millaisia asiakysymyksiä eri puolueet korostavat. Tässä luvussa esitellään Suomen vuonna 2019 edustajia eduskuntaan saaneiden puolueiden tärkeimpiä asiakysymyksiä aiemman tutkimuskirjallisuuden pohjalta. Luvun lopussa asiakysymykset jaotellaan puolueittain sen mukaan, mitä kyseisen puolueen on aiemmissa tutkimuksissa todettu korostavan. Jaottelu on toteutettu Heikki Paloheimon (2008) teoksen ”Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä”, vuoden 2011, 2015 ja 2019 eduskuntavaalitutkimusten sekä puolueiden vuoden 2019 eduskuntavaaliohjelmien pohjalta. Paloheimo (2008) on analysoinut vuonna 2007 voimassa olleita puolueiden periaateohjelmia. Kyseistä analyysia käytetään tässä tutkimuksessa apuna puolueiden perinteisesti korostamien asiakysymysten tarkastelussa. Koska analyysi on tehty jo vuonna 2007, vaaliohjelmien ja eduskuntavaalitutkimuksien avulla tutkitaan perinteisten asiakysymysten kehitystä.

Vaaliohjelmien analyysissa on huomioitava, että niissä heijastuvat vahvasti aiheet, jotka kyseisenä vaalivuonna ovat nousseet julkiseen keskusteluun. Tämän ei kuitenkaan katsottu haittaavan analyysia merkittävästi, sillä myös vaalikoneen väittämien asettelussa nämä aiheet ovat keskeisiä.

Puolueiden nykyiseen olemukseen vaikuttaa paljon se, miten ne ovat muodostuneet ja keitä niiden ydinkannattajakuntaan on aikaisemmin kuulunut. Tästä syystä korostettujen asiakysymysten tarkastelussa on katsottava myös sitä, millaiset eri puolueiden perinteiset asemat ovat olleet. Suurilla puolueilla kannattajakunta on perustunut pitkälti ammattiasemaan. Esimerkiksi SDP:n ja vasemmistoliiton kannatus on tullut työväestöltä, Keskustan maanviljelijöiltä, RKP:n ruotsinkieliseltä väestöltä ja Kokoomuksen toimihenkilöiltä. Maalaisliiton (nyk. perussuomalaiset) kannattajat toimivat myös pitkälti maatalousalalla. Vihreiden ja kristillisdemokraattien kannatus on perustunut enimmäkseen aatteeseen, eikä niinkään ammattiryhmään. Nykyään kannattajakunnat ovat kuitenkin moninaisempia eivätkä perustu enää niin selvästi pelkkään ammattiasemaan. (Paloheimo 2008, 32-37.)

Puolueiden perinteisten kannattajakuntien pohjalta voidaan tarkastella myös sitä, mitä asiakysymyksiä puolueet ovat erityisesti korostaneet. Tämä voidaan johtaa tutkimalla niitä asioita, jotka ovat yleisesti olleet tärkeitä kannattajille puoluetta valittaessa. Paloheimo (2008) on tarkastellut asiaa erityisesti eri ristiriitaisuus- ja ristiriitaisuus- ja ristiriitaisuus- akselilla vasemmistopuolueiden kannattajat ovat korostaneet oikeistopuolueiden kannattajia enemmän tasa-arvoa ja eriarvoisuuden vähentämistä yhteiskunnassa. Myös kristillisdemokraattien äänestäjille köyhien aseman parantaminen on ollut yksi valinnan ratkaisevista tekijöistä. Lisäksi tärkeänä asiakysymyksenä vasemmiston kannattajille on ollut julkisen sektorin roolin korostaminen. Kokoomuksen, RKP:n ja keskustan äänestäjät taas ovat korostaneet paljon muun muassa yrittäjien toimintaedellytysten parantamista. Kokoomuksella ja keskustalla myös verotuksen keventäminen on ollut suuressa roolissa kannattajien puoluevalinnoissa. (Paloheimo 2008, 43-44.)

Keskustan tärkeisiin asiakysymyksiin on kuulunut erityisesti aluepolitiikka, eli eri alueiden pitäminen asutettuina ja niiden kehittäminen tasapuolisesti. Toisaalta kokoomus, RKP ja SDP ovat yleisesti korostaneet vain suurten kaupunkien kehittämisen merkitystä. Myös vihreiden ohjelmissa on korostunut erityisesti kaupunkipolitiikka. Kielikysymyksessä on enimmäkseen ollut puolueista esillä vain RKP. RKP:n periaateohjelmissa on korostettu lisäksi monikulttuurisuuden tärkeyttä. Perinteisiä arvoja ovat korostaneet kristillisdemokraatit ja kokoomus. On huomattava, että perussuomalaiset ovat liittyneet myöhemmin erityisesti perinteisiä arvoja korostaviin puolueisiin. Toisaalta vasemmistopuolueet ja vihreät ovat ajaneet liberaalimpia arvoja. Vihreille tärkeitä kysymyksiä ovat olleet ekologiset arvot, etnisten vähemmistöjen ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien ajaminen. Perussuomalaiset olivat 2000-luvun alussa enimmäkseen eliittinä kyseenalaistava puolue. (Paloheimo 2008, 44-

53.) Tosin nykypäivänä se on profiloitunut enenevässä määrin maahanmuutto- ja ilmastokriittisyyden kautta.

Puolueiden vaali- ja yleisohjelmista tarkastellaan, mitä asioita puolueet ohjelmissaan korostavat selvästi ja käsittelevät paljon. Sami Borg (2019) on määritellyt vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimukseen puolueiden keskeisimpiä tavoitteita ja aiheita niiden vaaliohjelmista. Borgin määrittelyä käytetään tässä tutkimuksessa apuna vaaliohjelmien keskeisten asiakysymysten jaottelussa. Keskustan vaaliohjelman tavoitteissa korostetaan muun muassa koulutusta, työllisyyttä, huolenpitoa, realistista vihreyttä ja turvallisuutta. Kokoomuksen vaaliohjelmaan on sisällytetty monia tavoitteita, mutta ylimpänä ohjelmaan oli valittu ”reilu yhteiskunta”, työnteon ja yrittäjyyden merkitys sekä koulutus.

Perussuomalaisten vaaliohjelmaan keskeisenä on nostettu huolenpito suomalaisuutta korostaen. SDP:n ohjelmassa korostetaan tavoitteiden mukaan työllisyyttä, ympäristöä, huolenpitoa ja kansainvälisyyttä. Vihreiden vaaliohjelman tavoitteissa korostuu ympäristö, koulutus, eriarvoisuuden torjunta sekä työllisyys. Vasemmiston keskeisimmät tavoitteet liittyvät oikeudenmukaisuuteen ja köyhyyden vähentämiseen, ympäristöön, työllisyyteen ja koulutukseen. RKP taas korostaa tavoitteissaan kielikysymyksiä, tasa-arvoa ja hyvinvointia, koulutusta, Eurooppa-myönteisyyttä sekä ympäristöä ja ilmastoa. Kristillisdemokraattien keskeisimmissä tavoitteissa korostuvat perheiden merkitys, työn kannattavuus, sosiaali- ja terveyspalvelut, turvallisuus ja kotimaisten tuotteiden suosiminen ympäristötekona. (Borg 2019, 245.)

Poikkeuksen edellä mainittuun asiakysymysten tarkastelutapaan tekee Liike Nyt. Puolue rekisteröitiin puolurekisteriin 14.11.2019, joten vastaavanlaista aineistoa ei ole puolueesta saatavilla. (Oikeusministeriö 2019c.) Tästä syystä Liike Nytille tärkeiden asiakysymysten tarkastelussa käytetään apuna puolueen omia nettisivuja, puolueohjelmaa ja 2019 eduskuntavaaliohjelmaa. Puolueen korostamat asiakysymykset on valittu taulukkoon analysoimalla näiden aineistojen sisältöjä ja sitä, mitkä aiheista nostetaan nettisivuilla ja ohjelmissa näkyvimmin esiin.

Liike Nytin yleisohjelmassa mainitaan puolueelle kuusi peruseriaa. Periaatteissa korostuvat huolenpito, markkinatalous, ympäristön huomioon ottaminen päätöksissä, yrittäjyyden tukeminen, yksilö sekä Eurooppa-myönteisyys. Nämä periaatteet näkyvät myös puolueen 2019 eduskuntavaaliohjelman rakenteessa, sillä jokaiselle periaatteelle on nimetty ohjelmassa kaksi rajatumpaa tavoitetta. (Liike Nyt 2019.) On myös huomattava, että Liike

Nytin toiminta poikkeaa hieman muiden eduskuntapuolueiden toiminnasta. Liike korostaa toiminnassaan erityisesti kansalaisten vaikutusvallan lisäämistä ja tutkitun tiedon merkitystä. Puolue kuvailee toimintaansa näin: ”Kansalaisten laaja osallistuminen politiikkaan on toimivan demokratian edellytys ... Painotamme asiantuntijoiden roolia poliittisessa prosessissa. Rakentava keskustelu perustuu tosiasioihin ja tutkittuun tietoon. Maan edun kannalta tulisi valita paras vaihtoehto oli se sitten vasemmalta, oikealta tai keskeltä. Liike tekee politiikkaa asiat, ei ideologiat edellä.” Lisäksi keskeistä puolueen toiminnassa on teknologian tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen edustuksellisen demokratian kehittämisessä. (Liike Nyt 2020.)

Edellä tarkastellun kirjallisuuden lisäksi puolueiden profiloitumiseen vaikuttavat paljon myös äänestäjien näkemykset puolueiden ajamista asioista. Näiden tutkimiseen käytetään apuna 2011, 2015 ja 2019 eduskuntavaalitutkimuksien tuloksia, jotka esitellään seuraavaksi.

3.4 Äänestäjien korostamat asiakysymykset eduskuntavaalitutkimuksissa

Kuten edellä mainittiin, keskeistä edustuksellisessa demokratiassa toimivien äänestäjien kannalta on riittävän informoidusti tehty äänestyspäätös ja luottamus siihen, että äänestämisen kohde vastaa niitä odotuksia, joita äänestäjä saamansa informaation perusteella on asettanut ehdokkaalle. Näiden odotusten on kuitenkin oltava realistisia ja ehdokkaasta rakennetun kuvan mukaisia. Eduskuntavaalitutkimuksissa on yleisesti tutkittu äänestäjien tärkeiksi kokemia asiakysymyksiä ja niiden yhteyttä puoluevalintaan. Paitsi puolueiden, myös äänestäjien toiminnassa tärkeää on erilaisten osa-alueiden priorisointi. Eri puolueille tärkeiden asiakysymysten jaottelussa on tärkeää tarkastella asiaa myös kansalaisten näkökulmasta, sillä kansalaisille tärkeät kysymykset heijastuvat myös puolueen toimintaan.

Kiinnostavaa äänestäjien tärkeimpien asiakysymysten tutkimisessa onkin, miten tiettyjen asiakysymysten painottaminen vaikuttaa äänestäjän puoluevalintaan. Muun muassa vuoden 2011 eduskuntavaalitutkimuksessa äänestäjien tärkeinä pitämien aiheiden pohjalta määriteltiin puolueita profiloivia asiakysymyksiä. Kokoomusta profiloivia kysymyksiä olivat talous ja kilpailukyky sekä yritys- ja elinkeinotoiminta. Vasemmistoa profiloivia kysymyksiä olivat tuloerot, sosiaalipolitiikka ja asuntopolitiikka. Perussuomalaisia profiloivia kysymyksiä olivat rikollisuuden torjunta ja turvallisuus sekä maahanmuuttopolitiikka. Keskustaa profiloiva kysymys oli aluepolitiikka ja RKP:tä kielipolitiikka. Vihreitä profiloivia olivat ympäristöasiat, ydinvoima, energiapolitiikka ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet. Kristillisdemokraatteja profiloivia olivat perinteiset arvo- ja moraalikäsitteet. (Borg 2011, 243.)

2015 eduskuntavaalitutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan, miten asiakysymyksen painotukset olivat muuttuneet 2011 vaaleihin verrattuna. Tutkimuksessa todettiin kokoomuksen korostavan edelleen talouspolitiikkaa, sekä myös EU-myönteistä asennetta. Perussuomalaisten tärkeimmät asiakysymykset taas liittyvät maahanmuuttokriittisyyteen ja EU-vastaisuuteen. Keskustan osalta ei ollut löydettävissä yhtä selkeää profiilia. SDP erottui vuoden 2015 aineistossa työmarkkinoihin liittyvissä kysymyksissä, sillä SDP:n kannattajat vastustivat muita enemmän paikallista sopimista ja pidennyksiä työuriin. Vihreät profiloituivat jälleen ympäristökysymyksillä sekä liberaaleilla arvoilla. Huomionarvoista vuoden 2015 aineistossa oli, että vasemmistoliiton ja vihreiden profiilit todettiin melko identtisiksi, sillä vasemmistoliiton asiakysymyksiin olivat nousseet entistä vahvemmin postmaterialistiset ja liberaalit arvot. RKP ja Kristillisdemokraatit profiloituivat täsmälleen samoin, kuin aikaisempienkin vaalien kohdalla: RKP kielikysymysten ja KD kristillisten arvojen puolueeksi. (Westinen 2015, 263-267.)

Myös vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksessa selvitettiin, mitä yhteiskunnan aihealueita kansalaiset pitivät tärkeimpinä ja miten nämä teemat vaikuttivat puoluevalintoihin. Asiaa tutkittiin äänestäjien tärkeimmäksi kokeman vaaliteeman kautta. Tärkeimmiksi asiakysymyksiksi äänestäjien keskuudessa nousivat kolme osa-aluetta: työllisyys ja työllistyminen, vanhustenhoito ja sosiaali- ja terveydenhuolto. Jokainen näistä kokonaisuuksista sai 16 % kannatuksen. Seuraavaksi tärkeimpiä osa-alueita olivat verotus (11 %), ympäristö (10 %), nuoret ja lapsiperheet (8 %), maahanmuutto (8 %), koulutus (7 %) yritysten toimintaedellytykset (4 %) ja vähemmistöjen oikeudet (3 %). Eduskuntavaalitutkimuksessa äänestäjien tärkeimpiä asiakysymyksiä ja puoluevalintaa tarkasteltiin vuonna 2019 julkisten keskustelunaiheiden pohjalta. (Borg & Paloheimo 2019, 152–164.)

Asiakysymyksien tärkeyteen liitettiin myös vastaajien puoluekanta. Työllisyyttä ja verotusta painottavien äänestäjien keskuudessa kummankin osa-alueen suosituimpana puolueena oli kokoomus ja toiseksi suosituimpana SDP. Suosituin SDP oli neljässä osa-alueessa: vanhustenhoito, sosiaali- ja terveydenhuolto, nuoret ja lapsiperheet sekä koulutus. Yritysten toimintaedellytyksiä tärkeimpinä pitäneistä suurin osa kannatti Keskustaa ja ympäristöä korostavista suurin osa Vihreitä. Maahanmuuttoa korostaneista jopa yli puolet (56 %) kannatti Perussuomalaisia ja vähemmistöjen oikeuksia tärkeimpinä pitäneiden suosituin puolue oli RKP. (Borg 2019, 152–164.)

Näiden eri eduskuntavaalitutkimusten perusteella voidaan hahmottaa äänestäjien käsityksiä siitä, minkä puolueiden he kokevat hoitavan parhaiten tärkeiksi näkemiään asiakysymyksiä. Äänestäjät todennäköisesti olettavat puolueen toimivan odotetulla tavalla ainakin niissä asiakysymyksissä, joiden perusteella äänestäjä on valinnut äänestää kyseistä puoluetta. Tällöin voidaan ajatella olevan keskeistä, että näkemykset tärkeäksi koetusta aihealueesta ovat samanlaiset riippumatta siitä, ketkä ehdokkaista äänestettävästä puolueesta pääsevät edustajiksi eduskuntaan.

Vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksessa tutkittiin myös sitä, mitä puolueiden kannattajat pitivät tärkeimpänä asiakysymyksenä. SDP:n ja Vasemmistoliiton äänestäjistä suurin osa korosti vanhustenhoitoon liittyviä asioita. Kokoomuksen ja Kristillisdemokraattien äänestäjistä suurin osa piti työllisyyttä ja työllistymistä tärkeimpänä teemana.

Perussuomalaisten äänestäjäkunta korosti enimmäkseen maahanmuuttoa. Keskustan ja RKP:n äänestäjistä suurin osa piti sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevia asioita tärkeimpänä vaaliteemana. Vihreiden äänestäjistä lähes puolet pitivät ympäristöasioita tärkeimpänä teemana. (Borg 2019, 152–164.)

Puolueille tärkeiden asiakysymysten määrittely on toteutettu yhdistämällä edellä esiteltyt aineistot ja niissä tehdyt havainnot. On huomioitava, että vaikka aiemman kirjallisuuden mukaan jokin puolue olisi korostanut aiemmin jotakin asiakysymystä, ei sitä välttämättä otettu tähän tutkimukseen mukaan, jos puolueen nykyisten ohjelmien mukaan asiakysymys ei ole enää tärkeä. Puolueille määritellyt asiakysymykset on koottu Taulukkoon. Aiheet ja asiakysymykset eivät ole taulukossa järjestyksessä eikä niitä ole painotettu. On huomattava, että asiakysymysten muotoilu voi erota eri tutkimusten välillä. Taulukkoon on kuitenkin pyritty valitsemaan aihealueet, joita puolueet ovat korostaneet näkyvästi, ja jotka on tuotu myös puolueiden ohjelmissa esiin.

Taulukko 1. Puolueiden korostamat asiakysymykset

Puolue	Asiakysymys 1	Asiakysymys 2	Asiakysymys 3	Asiakysymys 4	Asiakysymys 5
KD	Kristilliset arvot	Vanhustenhoito	Sosiaali- ja terveyspalvelut	Työllisyys	Köyhyyden vähentäminen
Kesk.	Aluepolitiikka	Maaseutuväestön edut	Työllisyys	Sosiaali- ja terveyspalvelut	Verotuksen keventäminen
Kok.	Verotuksen keventäminen	Yksityistäminen	Eurooppa-myönteisyys	Yrittäjyys	Koulutus
Liik.	Yrittäjyys	Verotuksen keventäminen	Osallistava demokratia	Sosiaali- ja terveyspalvelut	Eurooppa-myönteisyys
PS	Maahanmuutto	Konservatiiviset arvot	EU-kriittisyys	Ilmastokriittisyys	Turvallisuus
RKP	Kielikysymykset	Koulutus	Verotuksen keventäminen	Sosiaali- ja terveyspalvelut	Eurooppa-myönteisyys
SDP	Sosiaali- ja terveyspalvelut	Tuloerojen tasaaminen	Maksuton koulutus	Julkisen sektorin rooli	Työntekijöiden asema
Vas.	Verotuksen kiristäminen	Julkisen sektorin rooli	Köyhyyden vähentäminen	Ympäristö	Vähemmistöjen oikeudet
Vihr.	Ympäristö	Monikulttuurisuus	Vähemmistöjen oikeudet	Koulutus	Julkisen sektorin rooli

Äänestäjien käyttäytyminen ja vaalikoneiden merkitys liittyvät vahvasti asiakysymysteorian oletuksiin. Näitä käsitellään seuraavassa luvussa 4.

4 Kansalaisten valinnat ja vaalikoneet

4.1 Äänestyspäättöksen moniulotteisuus

Kuten aiemmin todettiin, yhteiskunnallisten asioiden monimutkaistuttua äänestäjien on käytettävä entistä enemmän oikopolkuja ja oletuksia apuna päätöksenteossa. Tässä luvussa tarkastellaan kansalaisten äänestyspäättöksetekoa ja identifioitumista poliittisiin ryhmiin. Tämän jälkeen käsitellään vaalikoneita äänestyspäättökseksen tukena sekä tuodaan esiin myös kriittinen näkökulma aiheesta.

Aiemmin käsiteltyyn puolueiden roolin muutokseen ovat vaikuttaneet paljolti yhteiskuntarakenteiden muutokset ja kansalaisten sosioekonomisten asemien yhdistyminen. Tästä syystä kansalaisia jakavat ristiriitaisuudet ovatkin siirtyneet yhteiskuntaryhmien väliltä enemmänkin niiden sisälle. Näin ollen kansalaisten preferensseistä on muodostunut entisestä poikkeavia kokonaisuuksia, joihin puolueiden on pitänyt sitoutua. Lisäksi tiedonhankinta on helpottunut ja koulutustaso noussut, mikä on vaikuttanut keskeisesti kansalaisten vähentyneeseen tarpeeseen samaistua yhteen puolueeseen. Myös puoluekannan periytymistä sukupolvelta toiselle tapahtuu entistä harvemmin. Osa äänestäjistä on vaihtanut puoluetta myös siksi, ettei koe kannattamansa puolueen enää ajavan omia tai ryhmänsä etuja. (Wass 2020, 74-80.)

Jotta voitaisiin tutkia asiakysymysten merkitystä puoluevalinnan teossa, on tarkasteltava sitä, mitkä asiat yleisesti vaikuttavat kansalaisten äänestyspäättöksiin. Vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksessa selvitettiin niitä tekijöitä, joiden pohjalta kansalaiset tekevät äänestyspäättöksensä. Tärkeimpänä vaikuttajana pidettiin ehdokkaan puoluekanta. Lisäksi muun muassa ehdokkaan aikaisempi kokemus, luotettavuus ja kyky asioiden hoitoon olivat merkittäviä kriteerejä äänestäjille. (Sipinen & von Schoultz 2019, 184-185) Voidaan todeta, että mikäli äänestäjän ehdokasvalintaan eniten vaikuttava tekijä on ehdokkaan puoluekanta, äänestäjä olettaa äänestämänsä ehdokkaan noudattavan puolueen yleistä linjaa. Äänestettävän ehdokkaan tulisi olla ainakin yleisten linjojen osalta samaa mieltä merkittävistä asioista ja korostaa puolueen korostamia asioita erityisesti silloin, mikäli äänestäjä tekee äänestyspäättöksensä puoluetta painottaen. Tällöin yksilö voi luottaa äänensä menevän omien preferenssiensä mukaiselle puolueelle.

Ehdokkaan puoluekannan todettiin olleen tärkein kriteeri päätöksenteossa. Tähän liittyen on tarkasteltava myös sitä, äänestävätkö yksilöt ensi sijassa puoluetta vai ehdokasta. Asian

tutkimisen on todettu olleen melko haasteellista, sillä ihmisten on huomattu painottavan paljon eri tekijöitä. 2000-luvun eduskuntavaalitutkimuksista tehty analyysi osoittaa, että vuoteen 2007 asti puoluetta ja ehdokasta painotettiin lähes saman verran, mutta 2011 ja 2015 vaaleissa yleisempää oli painottaa puoluetta. Painotuksissa todettiin olevan eroja myös puolueittain, sillä esimerkiksi RKP:n ja kokoomuksen äänestäjät painottivat 2011 ja 2015 vaaleissa huomattavasti enemmän puoluetta kuin ehdokasta. Kristillisdemokraatit taas painottivat 2011 vaaleissa enemmän puoluetta, mutta 2015 merkittävästi enemmän ehdokasta. Muilla puolueilla erot eivät olleet yhtä selkeitä ja painotukset jakautuivat melko tasaisesti. Aineiston mukaan voidaan kuitenkin todeta puolueen painottamisen olleen kasvussa 2000-luvun alusta. (Pitkänen & Westinen 2019.)

4.2 Identifioituminen poliittisiin ryhmiin

Identiteettipoliitikaksi määritelty ilmiö on saanut lisääntyvästi huomiota 2010-luvulla. Teoreettisesti ilmiötä on tarkasteltu sosiaalisen identiteetin teorian kautta, jonka pääpointtina on yksilöiden maailman hahmottuminen sosiaalisten ryhmien kautta. (Isotalo ym. 2020, 290–291.) Identiteetti voidaan määritellä tavoiksi, joilla ihmiset ymmärtävät itsensä suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan, muihin ja itseensä. (Pitkänen & Westinen 2018, 7.) Tässä tutkimuksessa käsitettä tarkastellaan siksi, että käsite liittyy vahvasti kansalaisten taipumukseen samaistua tiettyihin puolueisiin. Tämä voi tapahtua asiakysymysomistajuuden teorian mukaisesti yksilön tärkeiksi kokemien asiakysymysten kautta.

Henkilökohtainen identiteetti liittyy vahvasti yksilön minäkokemukseen. Yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet ovat vahvassa yhteydessä myös hänen sosiaaliseen identiteettiinsä, sillä sosiaalinen identiteetti syntyy, kun yksilö samaistuu johonkin sosiaaliseen ryhmään. Yleensä ihmiset identifioituvat sellaiseen ryhmään, jonka jäsenet ajattelevat jo valmiiksi melko samalla tavalla kuin yksilö itse. Sosiaalisen identiteetin kautta yksilö määrittää itsensä suhteessa ympäristöönsä. Henkilökohtainen ja sosiaalinen identiteetti voivat kuitenkin erota toisistaan ja identiteetti voi muokkautua jatkuvasti. (Hurrelmann 1988 114-115.) Yksilön poliittisesta toiminnasta on löydettävissä sekä henkilökohtainen, että sosiaalinen ulottuvuus, joten poliittisen tiedon käsittelyyn vaikuttavat täten kumpikin näistä identiteettien muodoista.

Länsimaisten demokratioiden toimintaan vaikuttavat paljon yksilöiden poliittiset identiteetit. ”Motivated reasoning in Identity Politics: Group status as a moderator of political motivations” -tutkimuksessa (2020) tarkasteltiin sitä, miten poliittinen identiteetti muovaa

yksilöiden mielipiteitä. Tutkimuksessa todettiin, että poliittinen identiteetti riippuu paljon yksilön omasta sosioekonomisesta asemasta, eli toisin sanoen siitä millaiseen yhteiskunnalliseen ryhmään yksilö identifioituu. (Boyer, Aaldering & Lecheler 2020.) Identiteetti muokkautuu siis yksilön omien kokemusten kautta myös poliittisesta näkökulmasta. On huomioitava, että henkilökohtaisen identiteetin ja sosiaalisen identiteetin yhteys on kaksisuuntainen. Toisin sanoen henkilökohtainen identiteetti vaikuttaa paljon siihen, mihin ryhmään yksilö identifioituu, mutta ryhmän sosiaalinen identiteetti muovaa ennen pitkää myös yksilön henkilökohtaisia käsityksiä asioista. (Johansson 2000, 51-52.) Tämä voidaan rinnastaa esimerkiksi puolueiden toimintaan.

Yksilöiden henkilökohtaiset käsitykset asioista vaikuttavat puoluevalintaan, mutta puolueen kannanotot vaikuttavat paljon myös yksilöiden yhteiskunnallisiin mielipiteisiin. Vaikutus voidaan havaita esimerkiksi yksilön identifioituessa ryhmään jonkin tietyn asian pohjalta, jonka jälkeen käsitykset hänelle vähemmän tärkeistä asioista voivat mukautua ryhmän identiteetin mukaisiksi. Toisaalta yksilö voi muokata käsityksiään myös informaation lisääntymisen tuloksena esimerkiksi ryhmän jäsenten perusteltujen argumenttien pohjalta.

4.3 Vaalikoneet äänestämisen tukena

Kuten edellä mainittiin, tämän tutkimuksen keskeisenä aineistona ovat ehdokkaiden vaalikonevastaukset Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikoneeseen¹. Vaalikoneaineisto sopii puolueiden sisäisen yhteneväisyyden tarkasteluun eri asiakysymyksissä, sillä vaalikoneet itsessään perustuvat oletukselle asiaäänestämisestä. Tällä tarkoitetaan sitä, että vaalikoneet on rakennettu eri asiakysymysten pohjalta, joten ne haastavat itsessään perinteisen puoluelojaaliuden. (Marschall & Garzia 2014.)

Puolueiden yhtenevyyttä on yleensä tutkittu keskittymällä yhteen aihepiiriin kerrallaan. Tutkimuksissa on tarkasteltu muun muassa sitä, kuinka yhtenevät ovat puolueyhtymän mielipiteet jostakin lakiesityksestä. Tämä rajaa kuitenkin ne ehdokkaat pois aineistosta, joita ei ole valittu eduskuntaan. Vaalikoneita käsittelevissä tutkimuksissa on perinteisesti keskitytty siihen, ketkä niitä käyttävät ja mitkä ovat niiden vaikutukset yksilöiden poliittiseen osallistumiseen ja käyttäytymiseen. Myös niiden sisäisistä ominaisuuksista, esimerkiksi kysymysten ja väittämien muotoilusta, on tehty monia tutkimuksia. (Leinonen 2019, 3-4.) Vaalikoneaineistoa voidaan käyttää esimerkiksi lakiesityksiä laajemmin puolueiden

¹ Yle 2019a

yhteneväisyyden tutkimiseen, sillä aineisto mahdollistaa kaikkien puolueiden ehdokkaiden vastausten tarkastelun, eikä pelkästään kansanedustajien. Näin voidaan sisällyttää tutkimukseen myös eduskunnan ulkopuolisia ehdokkaita, jotka kuitenkin vaikuttavat puolueen toimintaan.

Vaalikoneista on tullut keskeinen osa vaalikampanjoita monissa Euroopan maissa, ja Suomi on toiminut edelläkävijänä niiden kehittämisessä. Suomen vaalikoneet ovat enimmäkseen ehdokaskeskeisiä, kun taas useimmissa Euroopan maissa ne perustuvat puoluekeskeisyydelle. (Marschall and Garzia 2014). Tosin Suomen vaalikoneet sisältävät useimmiten myös puoluenäkökulman. Ehdokas- ja puoluekeskeiset vaalikoneet eroavat muun muassa siten, että ehdokaskeskeinen vaalikone antaa mahdollisuuden tarkastella yksittäisten ehdokkaiden perusteluja väittämiin, kun taas puoluekeskeisessä vastaukset on määritellyt koko puolue.

Suomessa vaalikoneiden käyttäjämäärät ovat verrattain suuret. Tätä on selitetty muun muassa korkealla teknologia-asteella ja poliittisen järjestelmän rakenteella, joka ohjaa äänestäjiä identifioitumaan puolueisiin ja ehdokkaisiin. (Borg & Koljonen 2020, 42.) Vaalikoneiden suosio on kasvanut Suomessa myös äänestäjien liikkuvuuden lisääntymisen seurauksena. . (Garzia 2010, 14; Walgrave ym. 2009, 1165.) Kun äänestäjät eivät ole enää niin uskollisia puolueelle kuin ennen ja eri arvot jakavat ja ohjaavat äänestäjiä äänestämään eri puolueita, myös informaation tarve eri ehdokkaista lisääntyy. Toisaalta voidaan ajatella vaikutuksen olleen molemmin suuntainen, sillä informaation saamisen helppous ja vaalikoneiden tarjoamat vaihtoehdot ovat voineet vaikuttaa liikkuvien äänestäjien määrän kasvuun, sillä tieto eri ehdokkaiden preferensseistä on helpommin saatavilla.

Tiedotusvälineet ovat Suomessa yleisimpiä vaalikoneiden tuottajia, mutta niitä ovat tuottaneet myös puolueet. Vuonna 1996 otettiin käyttöön Suomen ensimmäinen vaalikone. Se oli Yleisradion luoma ja se sisälsi europarlamenttivaaliehdokkaat. Vaalikone käsitteenä voidaan määritellä sähköisenä palveluna, jonka tarkoituksena on auttaa äänestäjiä löytämään heille heidän arvojensa ja mielipiteidensä perusteella sopivin ehdokas ja puolue. Vaalikoneet koostuvat väittämistä ja kysymyksistä, joihin vastaaja voi yleensä valita tietyltä janelta, mitä mieltä hän on väittämästä. Koneessa voi olla myös esimerkiksi kysymyksiä, joissa vastaajaa pyydetään laittamaan preferenssijärjestykseen tietyt vastausvaihtoehdot. Ehdokkaat vastaavat ensin itse vaalikoneen kysymyksiin, jonka lisäksi he voivat kirjoittaa kuhunkin kysymykseen perustelun vastauksellensa. Tämän jälkeen vaalikone julkaistaan kansalaisille, jotka vastaavat samoihin kysymyksiin omien mielipiteidensä mukaisesti. Näiden pohjalta vaalikoneen

järjestelmä vertaa ehdokkaiden ja vastaajien vastauksia keskenään, minkä seurauksena vastaaja saa tietää eniten samaa mieltä hänen kanssaan olevat ehdokkaat ja puolueet. (Suojanen 2007, 14-15.)

Haukio ja Suojanen (2004) jaottelevat viisi näkökulmaa vaalikoneiden tarkasteluun. Ensimmäisenä he mainitsevat vaalikoneen päätöksenteon tukijärjestelmänä. Niiden kautta päätöksentekijät saavat informaatiota vastaajien intresseistä ja toisaalta kansalaiset voivat käyttää vaalikonetta apuna äänestyspäätöksen teossa. Toisena näkökulmana Haukio ja Suojanen nimeävät vaalikoneen toimimisen ehdokasinformaation lähteenä. Vaalikone antaa tietoa ehdokkaiden poliittisesta arvomaailmasta. Tätä ominaisuutta lisää se, että ehdokkaiden on mahdollista perustella vastauksensa omin sanoin ja kansalaiset voivat myös ilman vastaamista tarkastella pelkkiä ehdokkaiden vastauksia ja perusteluja. (Haukio & Suojanen 2004, 131-132.) Näiden kahden näkökulman voidaan nähdä täydentävän toisiaan.

Kolmantena näkökulmana Haukio ja Suojanen nimeävät vaalikoneen viihteellisenä testijärjestelmänä. On todettu, että vaalikoneisiin vastaaminen koetaan monesti niiden poliittisen merkityksen lisäksi viihteellisenä ajanviettotapana. Vaalikoneiden tapa listata ehdokkaat käyttäjän omien vastausten perusteella paremmuusjärjestykseen lisää koneen viihteellisyyttä. Viihteellisyyden lisäksi vaalikoneita voidaan tarkastella myös vallankäytön näkökulmasta, sillä ne on luotu subjektiivisten toimijoiden toimesta. Subjektiivisilla toimijoilla viitataan tässä tapauksessa esimerkiksi toimittajiin, tutkijoihin tai puolueisiin. Toisin sanoen vaalikoneiden kokoajat valitsevat arvioitavat väittämät ja myös määrittelevät niissä käsiteltävät teemat. Eri ehdokkaat ja puolueet hyötyvät eri teemojen ja puheenaiheiden esiin tuomisesta, jolloin vaalikoneen tekijä määrittelee myös sen, mitkä mielipiteet tulevat edustetuiksi. Viimeisenä näkökulmana Haukio ja Suojanen nimeävät vaalikoneen kampanjamerkityksen. Kun ehdokas vastaa vaalikoneeseen, hänellä on mahdollisuus määritellä asiat, jotka haluaa tuoda esiin ja toisaalta olla vastaamatta väittämiin, joita ei halua kampanjoinnissaan korostaa. Näin vaalikone tarjoaa ehdokkaalle mahdollisuuden myös mielipiteidensä ”markkinointiin”. (Haukio & Suojanen 2004, 131-132.)

Tässä tutkimuksessa keskeisenä vaalikoneen tarkastelun näkökulmana on sen tuoma informaatio äänestäjille. Vaalikone voidaan nähdä siis oikopolkuna kansalaisen informaation hankkimiselle. Mikäli oletetaan, että vastaajan saamien tuloksien jälkeen hän päätyy äänestämään ehdokasta tai puoluetta, jota hänelle vaalikoneessa tarjotaan asiakysymysten perusteella, toivoo hän silloin todennäköisesti äänensä menevän preferenssiensä mukaiselle

toimijalle. Kuten edellä mainittiin, Suomen eduskuntavaalijärjestelmässä ääni päättyy lopulta yhden ehdokkaan lisäksi myös koko puolueen muille ehdokkaille. Mikäli puolueiden vastaukset eroavat sisäisesti paljon toisistaan, tällöin äänestäjä ei välttämättä tiedä mitä lopulta äänestää, sillä ääni menee yleisesti koko puolueelle. Toisaalta on otettava huomioon myös asiakysymysomistajuuden näkökulma, jossa yksilö voi tiedostaa ongelman ja äänestää tietoisesti sellaista ehdokasta tai puoluetta, jonka tietää tärkeillä osa-alueilla ajavan yksilön asioita. Yksilö tiedostaa tällöin myös, ettei ehdokas tai puolue ole samaa mieltä hänen kanssaan kaikesta, mikä ei kuitenkaan välttämättä haittaa hänelle vähemmän tärkeillä osa-alueilla.

Luvussa 3 on tarkasteltu edustuksellisuutta käsitteenä ja määritelmänä sekä liitetty se edustuksellisen demokratian rakenteisiin. Borg ja Koljonen (2020) ovat vaalikoneita käsittelevän yhteydessä ”Käyttöliittymä vaaleihin” -tutkimuksensa yhteydessä tarkastelleet vaalikoneiden toimivuutta edustuksellisuuden näkökulmasta. Vaalikoneisiin liitetystä edustavuudesta esitettiin tutkimuksessa kaksi näkökulmaa, sidottu ja vapaa. Mikäli edustavuutta tarkastellaan sidotun edustavuuden näkökulmasta, voidaan vaalikonevastausten ajatella olevan ehdokkaiden sitoutumista siihen, että he edustavat ja ajavat yhteiskunnallisia asioita siten, miten ovat vaalikoneisiinkin vastanneet. Toisaalta on muistettava, että vaalikoneissa ehdokkaille on valmiiksi määritellyt väittämät, joten vastaaja vastaa väittämiin tekijän ehdoilla. Ehdokkaat tai vaalikoneet eivät myöskään väitä vastausten olevan millään tavalla sitovia. Ehdokkaat vastaavat vaalikoneisiin ja perustelevat vastauksensa omien mielipiteidensä mukaan. Yleensä ehdokkaat kuitenkin noudattavat ainakin joissain määrin myös puolueensa yleistä linjaa myös vaalikonevastauksissa ja mikäli ehdokas tulee valituksi eduskuntaan, hänen on myös sitouduttava puoluekuriin. Näiden syiden takia vaalikonevastausten edustavuutta on Borgin ja Koljosen mukaan parempi tarkastella vapaamman mandaatin edustavuuden kautta. (Borg & Koljonen 2020, 22.)

4.4 Vaalikoneet vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

Kuten edellä mainittiin, vaalikoneita käytetään paljon viihdetarkoitukseen. Ne ovat kuitenkin suunniteltu helpottamaan ja yksinkertaistamaan kansalaisten äänestyspäättöksiä, joten keskeistä on huomioida myös niiden todellinen vaikuttavuus. Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan ennen eduskuntavaaleja 2019 vaalikonetta käytti 49 prosenttia äänioikeutetuista ja useampaa kuin yhtä vaalikonetta käytti 28 prosenttia äänioikeutetuista. Yleisintä käyttö oli alle 45-vuotiaiden keskuudessa. Vaalikoneita käyttäneistä yhdeksän

prosenttia koki vaalikoneen käytön vaikuttaneen paljon puoluevalintaan ja 29 prosenttia koki sen vaikuttaneen jonkin verran. Ehdokasvalintaan vaalikoneiden käytön vaikutus koettiin tutkimuksessa suuremmaksi, sillä 14 prosenttia koki käytön vaikuttaneen paljon ja 39 prosenttia koki sen vaikuttaneen jonkin verran. (Tilastokeskus 2019.) Näiden tilastojen mukaan voidaan todeta, että vaalikoneiden käyttö vaikutti vuonna 2019 jonkin verran äänestyspäätökseen erityisesti ehdokasvalinnan osalta. Toisaalta suurin osa kyselyyn vastanneista ei kokenut, että vaalikoneen käytöllä oli vaikutusta valintaan.

Vaalikoneväittämät on yleensä luotu vastaamaan niitä teemoja, jotka tulevaisuudessa vaaleissa ovat keskeisiä. Vuoden 2019 eduskuntavaalien yhtenä suurimmista teemoista oli Juha Sipilän hallituksen ajama laaja sote-uudistus, joka perustui sosiaali- ja terveysalan hallintorakenteen sovittamiseen 18 maakunnan malliin. Lopulta uudistus kuitenkin kaatui, mikä johti myös Sipilän hallituksen eroon. Muita suuria teemoja vaaleissa olivat muun muassa vanhustenhoitopalveluissa kohdatut yksityistämisestä johtuneet ongelmat, ilmastonmuutoksen eri näkökulmat sekä erityisesti Perussuomalaisten korostamat maahanmuuttoteemat. (Borg & Paloheimo 2019, 154.)

Huomionarvoista vuoden 2019 vaaleissa eduskuntavaalitutkimuksen mukaan oli se, että talous- ja työllisyysteemoja ei nostettu esiin yhtä laajasti kuin aiemmissa vaaleissa. Tutkimuksen mukaan oppositiopuolueet hyötyivät siitä, että julkiseen keskusteluun nousi vaaleja edeltäneen vaalikauden lopussa asioita, joissa hallituksen tulkittiin epäonnistuneen. SDP, Vihreät ja Vasemmistoliitto korostivat erityisesti sosiaali- ja terveysalaa sekä koulutusta koskevia leikkauksia ja Perussuomalaiset ilmastohysteriaa ja maahanmuuttajien kyseisenä vuonna tekemiä julkisuuteen nousseita seksuaalirikoksia. (Borg & Paloheimo 2019, 154.) Kansalaisten eniten esiin nostamia teemoja Helsingin Sanomien tuottaman gallupin mukaan olivat terveydenhuolto, työ ja työttömyys, ilmasto, energia ja ympäristö, valtion talous ja koulutus ja tiede. (Sutinen 2019.) Kansalaistenkin korostamissa aiheissa näkyvät eduskuntavaalien alla julkisessa keskustelussa nousseet aiheet, jotka edellä mainittiin. (Borg & Paloheimo 2019, 154.)

Vaalikoneiden rakenne ja väittämät riippuvat paljon siitä, mikä taho ne on luonut. Seuraavaksi tarkastellaan eri vaalikoneita vuoden 2019 eduskuntavaaleihin liittyen. Tässä tutkimuksessa aineistona käytettävä Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikone esitellään tarkemmin seuraavassa luvussa, mutta seuraavaksi sitä verrataan yleisellä tasolla Helsingin Sanomien ja Alma Median vuoden 2019 eduskuntavaalikoneisiin. Vertailu eri vaalikoneiden välillä

havainnollistaa niiden erojen vaikutusta, sillä niin vastaajat kuin ehdokkaatkin painottavat eri ristiriitautuvuuksia, joten vaalikoneiden sisäisillä painotuksilla voi olla suurikin merkitys.

Ehdokaskattavuudeltaan Suomen kattavimmat vaalikoneet olivat 2019 eduskuntavaaleissa Yleisradion, Alma Median ja Helsingin Sanomien tuottamia. (Borg & Koljonen 2020, 62.) Kaikista näistä oli löydettävissä samoja teemoja, mutta niistä tehdyt väittämät oli muotoiltu osittain hyvinkin eri tavoin. Yleisradion ja HS:n vaalikoneet sisälsivät 30 väittämää ja Alma Median vaalikone 25 väittämää. Kaikissa näissä vastausasteikko oli sama. Kummassakin vaalikoneessa käsiteltäviä aiheita olivat ympäristö, talous, koulutus, terveystalvelut, sosiaaliturva, perhe, maahanmuutto ja turvallisuus. Lisäksi vaalikoneet sisälsivät arvoja selvittäviä väittämiä muun muassa tasa-arvosta. (HS 2019 ja Yle 2019a.)

Kuten edellä oletettiin, vaalikoneista oli löydettävissä myös paljon eroavaisuuksia. Yle oli jaotellut väittämät eri kategorioihin, mutta HS:n ja Alma Median vaalikoneissa kategorioita ei ollut määritelty. Ylen ja Alma Median vaalikoneet sisälsivät vaalipiirikohtaisia väittämiä, jotka määräytyivät aluksi annetun asuinkunnan perusteella. HS:n vaalikone sen sijaan sisälsi vain valtakunnallisia väittämiä. Vaalikoneiden rakenne erosi myös väittämien käsittelyjärjestyksessä. Ylen vaalikone alkoi ympäristökategorialla ja eteni sen jälkeen rahakategoriaan. HS:n vaalikoneessa sen sijaan ensimmäiset väittämät käsitelivät sosiaali- ja terveystalveluita sekä sosiaaliturvaa. Kyseisessä vaalikoneessa ympäristöaihe tuli esiin vasta vaalikoneen keskivaiheilla, mutta yleisesti on huomioitava, että osin kategorisoimattomuuden takia saman aiheiset kysymykset olivat HS:n vaalikoneessa ripotellumpia, kuin Ylen vaalikoneessa. Alma Median vaalikoneessa väittämät eivät olleet ryhmiteltyjä, eivätkä aiheiden mukaan järjestettyjä. Ylen vaalikoneen lopussa käsiteltiin aiheina turvallisuutta, liikennettä ja arvoja. HS sen sijaan oli keskittänyt vaalikoneen loppuun sellaiset väittämät, joissa mitataan vastaajien käsityksiä julkisen ja yksityisen talouden suhteesta, verotuksesta sekä talouden ja ympäristötoimien yhteydestä. (Yle 2019a ; Helsingin Sanomat 2019b ; Iltalehti 1029a.)

Väittämien muotoilun laajuudessa voitiin myös havaita eroja. HS:n vaalikoneessa oli Ylen ja Alma Median vaalikoneita enemmän väittämiä yksittäisistä uudistuksista. Uudistukset olivat suurilta osin sellaisia, jotka vaalien aikana olivat julkisessa keskustelussa paljon esillä. Alma Median väittämät olivat suurimmaksi osaksi yleisemmällä tasolla muotoiltu kuin Ylen vaalikoneen väittämät, ja siksi voidaan olettaa sen mitanseen vastaajien arvoja laajemmalla tasolla. (Yle 2019a ; Helsingin Sanomat 2019b ; Iltalehti 1029a.)

Yleisradion, Alma Median ja Helsingin Sanomien vaalikoneita vertailemalla voitiin havainnollistaa eroavaisuuksia, jotka analyysissä on otettava huomioon, ja joiden takia vaalikoneita on tarkasteltava paljolti myös kriittisesti. Vaalikoneaineistojen käytössä tutkimustarkoitukseen on otettava paljolti huomioon tutkittavan vaalikoneen ominaisuudet. Lisäksi on huomioitava, että tarkasteltava vaalikone on valittu tutkimukseen tutkijan toimesta. Tutkimuksesta saadut tulokset voisivat olla erilaisia, mikäli tutkimukseen olisi valikoitunut jonkin muun tahon toimittama vaalikone. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin tarkastella puolueiden yhtenevyyttä peilaten sitä puolueiden asiakysymysomistajuuteen, ja vaalikonevastaukset antavat mahdollisuuden tutkia tätä myös puolueiden ehdokkaat mukaan lukien. Lisäksi tämän tutkimuksen tavoitteisiin nähden on katsottu perustelluksi käyttää apuna vain yhden vaalikoneen vaalikonevastauksia, sillä tarkoituksena on tarkastella vastausten yhtenevyyttä väittämien aihekokonaisuuksia ja laajempia teemoja vasten, joiden todettiin noudattavan melko samaa linjaa vaalikoneesta riippumatta.

4.5 Voiko vaalikonevastauksiin luottaa?

Vaalikoneita on tarkasteltava myös kriittisesti, sillä kuten jo edellä korostettiin, niihin sisältyvien väittämien ja kysymysten aiheet on valittu yleensä jonkin tietyn tahon toimesta. Ensinnäkin eri vaalikoneilla voi olla paljolti eriävät käyttäjäryhmät riippuen siitä, mistä jonkin tietyn vaalikoneen löytää. Toisin sanoen tämä tarkoittaa sitä, että vaalikoneiden vastaajajoukko ei ole vakio. Toiseksi niiden väittämät voivat olla johdattelevia, jolloin ne voivat jo itsessään muokata vastaajan mielipiteitä. Toisaalta väittämiä muotoillaan yleensä toimittajien ja politiikan tutkijoiden toimesta asiantuntijoiden avustuksella, jolloin tätä vaikutusta pyritään minimoimaan. (Vihtonen 2007, 31.) Vaalikonetulosten luotettavuuteen ja yhdenmukaisuuteen liittyen eri tuottajien vaalikoneissa voidaan havaita eroja siinä, mitä ehdokkaita vastaaja saa tulokseksi. Tulos riippuu vaalikoneen kysymyksistä, niiden muotoilusta ja yleisesti aihepiireistä, joita kyseisessä vaalikoneessa käsitellään. (Walgrave ym. 2009, 1161.)

On kuitenkin otettava huomioon, ettei vaalikonevastauksista voida tulkita luotettavasti ehdokkaiden todellisia arvomaailmoja. Ehdokkaat voivat esimerkiksi vastata vaalikoneeseen sen mukaan, mitä odottavat äänestäjienkin vastaavan ja yrittää maksimoida siten saamansa äänet (Wagner & Ruusuvirta 2012). Toisaalta voidaan kysyä, onko todellisten arvomaailmojen tulkinta oleellista niiden toiminnassa. Lisäksi vaalikoneiden tuloksien analyysiin kuuluu usein vastaajien sijoittaminen arvokartalle. Jos yksilö siis vastaa

vaalikoneeseen, hän saa tuloksen yhteydessä tiedon, missä kohtaa itse sijaitsee arvokartalla. (Gemenis 2013). Nämä sijoittelut ovat ongelmallisia, sillä vaalikoneiden tekijät määrittelevät ennalta kunkin vastauksen sijoittumisen kartalle, vaikka vaalikoneväittäjä voisi sijoittua todellisuudessa eri ulottuvuuksille, kuin mitä kartassa näkyy. Lisäksi jo aiemmin mainitut kysymysten muotoilun ongelmat vaikuttavat arvokartalle sijoittamiseen. (Hodge & Gillespie 2004, 56.)

Ongelmallisia ovat myös muun muassa kysymykset, jotka sisältävät kaksi kysymystä. (Hodge & Gillespie 2004, 56.) Tällainen olisi esimerkiksi väite: Suomen tulee laskea veroja ja siirtää verotuksen painopiste haittaveroihin. Väittämässä kysytään käytännössä kahta asiaa: verotuksen tasoa ja niiden kohdetta. On esitetty myös, että väittämät, joissa kysytään resurssien käytön lisäämistä tiettyyn kohteeseen ilman, että väittämässä määritellään säästökohde ovat kyseenalaisia. Tähän liittyen on esitetty enemmistön kannattavan todennäköisemmin rahankäytön lisäämistä, mikäli säästökohde ei ole tiedossa. (Hansen 1998, 514). Asetelma ei ole kuitenkaan realistinen.

5 Aineisto ja menetelmät

5.1 Menetelmät

Tämän tutkimuksen menetelmänä käytetään sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista aineiston analysointia. Aineistona tutkimuksessa käytetään vuoden 2019 eduskuntavaaliehdokkaiden vastauksia Yleisradion vaalikoneeseen. Tämän tukena käytetään puolueiden korostamista asiakysymyksistä tehtyjä aiempia tutkimuksia, eli sekundääriaineistoja, jotka on esitelty luvussa 3. Yleisradion vaalikoneaineisto on saatavilla avoimena datana CC BY käyttöoikeudella Creative Commons -lisenssijärjestelmässä. (Yle 2019b.) Sitä saa levittää ja käyttää vapaasti, kunhan sen lähde mainitaan. (Creative Commons 2019.) Kyseinen vaalikoneaineisto on valittu tutkimukseen, koska se antaa mahdollisuuden tarkastella puolueiden yhtenevyyttä mukaan lukien myös ehdokkaat, eivätkä pelkästään kansanedustajat. Vaalikoneaineisto esitellään myöhemmin tässä luvussa.

Vaalikoneaineistosta saadut tulokset on jaoteltu kategorioittain vaalikoneväittämien mukaan. Puolueiden ehdokkaiden mielipiteiden yhteneväisyyttä on tutkittu siten, että ensin kunkin puolueen vastauksesta kuhunkin kysymykseen on ensin laskettu väittämittäin vastausten keskiarvo. Keskeisimpänä tunnuslukuna tutkimuksessa käytetään kuitenkin Cees Van der Eijkin (2001) lukua ”A” (Van der Eijk 2021). Tarkoituksena ei siis ole tutkia sitä, mitä mieltä ehdokkaat ovat kustakin väittämästä, vaan sitä, kuinka yhtenevät vastaukset ovat puolueen sisällä. Tästä syystä vastausten keskiarvoa ei analysoida itsessään, vaan sitä käytetään lukuna, jonka ympärille A suhteutuu.

Tilastoaineistosta saatujen tunnuslukujen esittelyn jälkeen analysoidaan puolueiden yhtenevyyttä ja korostettujen asiakysymysten yhteyttä käytettyjen aineistojen pohjalta. Tutkimus toteutetaan vertailemalla ensin puolueita keskenään. Tämä toteutetaan siten, että kustakin kategoriasta vertaillaan väittämäkohtaisesti puolueiden yhtenäisyyttä luvun ”A” avulla. Tämän jälkeen aineiston analyysiluvussa keskitytään vertailemaan puolueiden sisäisiä eroja yhtenäisyydessä eri väittämien ja asiakysymysten välillä.

5.2 Vaalikoneaineisto

Tässä tutkimuksessa käytettävä alkuperäinen vaalikonevastauksista kerätty aineisto sisältää 2262:n eduskuntavaaliehdokkaan vastaukset Yleisradion vuoden 2019 vaalikoneen väittämiin (liite 1). Kokonaisuudessaan 2019 vuoden eduskuntavaaleihin oli nimettyä 2468 ehdokasta

(ks. esim. von Schoultz ym. 2019, 179.) Ehdokkaista 206 ei vastannut Yleisradion 2019 vaalikoneeseen, eikä aineisto täten kata heidän mielipiteitään asiakysymyksistä. Aineistoa on rajattu siten, että se sisältää vain ne puolueet, jotka saivat vuonna 2019 vaalien tuloksena paikkoja eduskuntaan. Näin ollen vastaajien määrä tässä tutkimuksessa käytetyssä aineistossa on 1685. Aineisto sisälsi myös tyhjiä vastauksia (231 kpl), jotka on poistettu analyysistä. Vastaamatta jättäneitä ehdokkaita oli aineiston rajaamisen jälkeen yhteensä 53. Vaalikoneeseen vastanneiden lukumäärät puolueittain on koottu alla olevaan taulukkoon 2. Kyseiset lukumäärät ovat väittämäkohtaisten tunnuslukujen laskemiseen käytetyt ehdokkaiden lukumäärät (n) puolueittain.

Taulukko 2. Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikoneeseen vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden lukumäärät puolueittain

Puolue	Vastanneet (lkm)	Vastaamatta jättäneet (lkm)	Yhteensä (lkm)
KD	177	13	190
Kesk.	211	5	216
Kok.	209	2	211
Liik.	103	6	109
PS	209	4	213
RKP	97	1	98
SDP	209	7	216
Vas.	205	11	216
Vihr.	212	4	216

Taulukossa 2 on havainnollistettu Yleisradion vuoden 2019 vaalikoneeseen vastanneiden lukumääriä puolueittain. Huomattavasti vähiten vaalikoneeseen vastanneita ehdokkaita oli RKP:lla (97) ja Liike Nytillä (109), mutta muuten vastanneiden lukumäärät olivat puolueittain melko samansuuruiset. Eniten vastaamatta jättäneitä ehdokkaita oli kristillisdemokraateilla (13) ja vasemmistoliitolla (11). Taulukon 2 mukaan voidaan kuitenkin todeta vastaamatta jättäneiden ehdokkaiden osuuksien kaikista puolueiden ehdokkaista olevan melko pieni ja näin ollen sen vaikutus tämän tutkimuksen tuloksiin on myös vähäistä.

Kuten mainittua, aineistossa keskeistä on se, että se mahdollistaa puolueiden yhteneväisyyden tarkastelun ehdokastasolla. Koska vastaukset on annettu eduskuntaryhmistä irrallisina toimijoina, myös ryhmäkurin vaikutus on pienempi kuin silloin, jos asiaa tutkittaisiin edustajan ollessa sidoksissa eduskuntaryhmään. On kuitenkin huomioitava, että ehdokkaiden

vaalikonevastaukset eivät ole anonyymeja, jolloin puolueen yleiset näkemykset ja linjat voivat vaikuttaa ehdokkaan vastauksiin enemmän kuin silloin, jos vastauksia ei olisi mahdollista henkilöidä. Myös aiemmin esitelty ehdokkaiden erilaiset roolit puolueessa voivat vaikuttaa hajontaan. Toisin sanoen, jos ehdokas on nimetty vain puolueen ääniharavaksi, eikä hänen tarkoituksenaankaan ole päästä eduskuntaan, voivat hänen vastauksensa ja mielipiteensä erota puolueen omasta linjasta tarkoituksena houkutella liikkuvia äänestäjiä.

Seuraavaksi esitellään aineistona käytetyn vaalikoneen rakenne ja analyysiin käytettävät tunnusluvut. Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikone koostui 30 väittämästä, joista 25 oli valtakunnallisia ja 5 vaalipiirikohtaisia (liite 1). Vastaajat valitsivat vastauksen vaalikoneen väittämiin asteikolta 1–5. Asteikon selitteet olivat seuraavat:

1 = täysin eri mieltä

2 = jokseenkin eri mieltä

3 = en osaa sanoa

4 = jokseenkin samaa mieltä

5 = täysin samaa mieltä

Näin ollen kerätty tilastoaineisto, jota tässä tutkimuksessa käytetään, koostuu arvoista 1–5. Kuten mainittua, aineisto on saatavilla avoimena datana Yleisradion verkkosivuilla, ja sitä saa käyttää ja muokata vapaasti. Avoin data-aineisto ei kuitenkaan sisällä ehdokkaiden yksilöintitietoja, kuten nimeä. Tämän tutkimuksen kannalta yksilöinti ei kuitenkaan ole tarpeellista, sillä tutkimuksessa tarkastellaan puolueita kokonaisuutena.

Aineiston analyysiin käytetään tunnuslukuina keskiarvoa ja yksimielisyysindeksiä. Aluksi puolueiden ehdokkaiden vastauksista arvoista 1–5 lasketaan väittämäkohtaisesti keskiarvo. Keskiarvon havainnollistamisen jälkeen vastauksista on laskettu yksimielisyysluku ”A”, jota käytetään tässä tutkimuksessa ensisijaisena yhtenäisyyttä kuvaavana lukua. Luvulla A tarkoitetaan Cees van der Eijkin (2001) luomaa indeksilukua, jolla voidaan esimerkiksi keskihajontaa luotettavammin kuvata likert-asteikollista (1–5) yhtenäisyyttä. Van der Eijkin (2001) mukaan luku kuvaa järjestysasteikolla sijaitsevien muuttujien yksimielisyyttä. Tätä lukua Van der Eijk kutsuu A:ksi. Luku voi saada arvoja väliltä -1 arvoon 1. Jos luku on -1, se tarkoittaa aineistossa havaittavaa täydellistä erimielisyyttä, kun taas 1 kuvaa täydellistä yksimielisyyttä. (Van der Eijk 2001, 325–328.) Yleisesti arvojen hajontaa voitaisiin kuvata

keskihajonnan avulla, mutta Van der Eijkin lukua on käytetty tässä tutkimuksessa puolueiden sisäisen yhteneväisyyden tutkimiseen, sillä keskihajonta voi antaa yksimielisyyttä mitattaessa väärän kuvan. Tämä johtuu siitä, että jakaumien mahdolliset vinoumat voivat suurentaa keskihajontaa (van der Eijk 2001, 325–328).

Van der Eijkin lukua ”A”, käytetään tässä tutkimuksessa puolueiden sisäisen tarkastelun lisäksi myös puolueiden väliseen vertailuun. Vertailun avulla voidaan selvittää, minkä puolueiden vastaukset erosivat eniten toisistaan ja mitkä puolueet olivat yhteneväisempiä. On huomioitava, että aineistosta on poistettu tyhjiksi jätetyt vastaukset sekä EOS (en osaa sanoa) –vastaukset. Näiden katsottiin olevan epärelevantteja tutkimuksen tavoitteiden kannalta, sillä mikäli ehdokkaalla ei ole mielipidettä johonkin aiheeseen, hän ei oletettavasti ole myöskään keskiarvon mukaista vastausta vastaan tai puolesta.

5.3 Ehdokkaiden vastaukset

Seuraavassa luvussa esitellään taulukot, joissa näkyvät vaalikoneaineiston väittämien vastauksista saadut keskiarvot ja A:n arvot puolueittain. Taulukot on jaoteltu selkeyden vuoksi vaalikoneessa määriteltujen kategorioiden mukaisesti. Taulukoiden riveille ovat eriteltynä puolueet ja sarakkeissa näkyvät väittämäkohtaiset keskiarvot (Ka) ja van der Eijkin yksimielisyysarvot (A). Puolueiden nimistä käytetään taulukossa lyhenteitä, jotka on avattu liitteessä 2. Puolueiden väittämien yhtenevyyttä suhteessa korostettuihin asiakysymyksiin käsitellään tarkemmin analyysiluvussa 8.

5.3.1 Ilmasto ja ympäristö

Taulukko 3. Vaalikonevastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain kategoriassa ”Ilmasto ja ympäristö”

	1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia.		2. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä.		3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla.		4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa.	
Puolue	Ka	A	Ka	A	Ka	A	Ka	A
KD	3,30	0,24	4,36	0,63	2,25	0,30	2,19	0,39
Kesk.	3,44	0,31	4,56	0,77	1,80	0,53	1,48	0,74
Kok.	3,53	0,39	4,33	0,62	2,13	0,30	1,84	0,59

	1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia.		2. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä.		3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla.		4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa.	
Liik.	3,31	0,16	4,02	0,40	2,38	0,16	2,60	0,10
PS	1,38	0,79	4,84	0,91	1,24	0,87	1,58	0,68
RKP	4,11	0,58	3,61	0,26	2,44	0,13	2,19	0,31
SDP	3,97	0,51	3,48	0,16	2,62	0,14	2,45	0,33
Vas.	4,51	0,72	2,88	0,07	3,60	0,19	3,79	0,31
Vihr.	4,88	0,93	1,99	0,44	4,44	0,68	4,51	0,72

Taulukko 3 sisältää ehdokkaiden vastausten keskiarvot ja yksimielisyysluvun A arvot puolueittain väittämiin kategoriassa ”Ilmasto ja ympäristö”. Kuten kuviosta 1 nähdään, väittämän 1 ”Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia.”, kohdalla A:n mukaan puolueista epäselvintä aiheeseen suhtautumisen voidaan sanoa olleen kokoomuksen (0,39), keskustan (0,31), kristillisdemokraattien (0,24) ja Liike Nytin (0,16) ehdokkaiden keskuudessa. Myös niiden vastausten keskiarvo oli melko lähellä asteikon keskikohtaa. Yhteneväisimmät vastaukset A:n mukaan olivat vihreiden (0,93) ja perussuomalaisten (0,79) ehdokkailla. Näiden puolueiden keskimääräiset vastaukset olivat vahvasti vastausasteikon eri päädyissä.

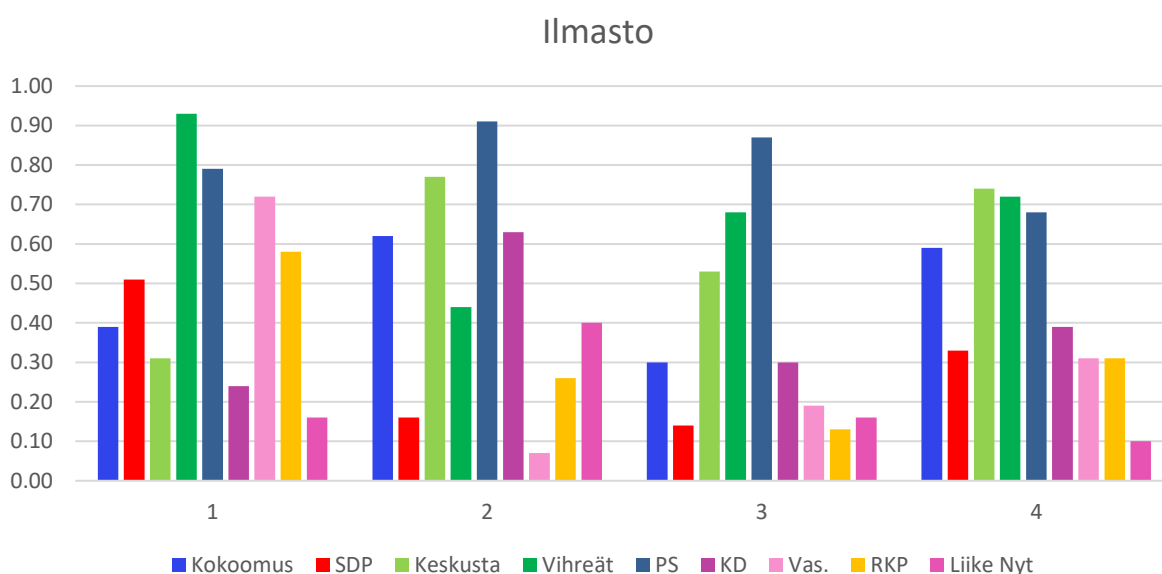
Toisena kategorian väittämänä oli ”Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä.” Kuten taulukosta 3 ja kuviosta 1 nähdään, SDP:n, Vasemmistoliiton ja RKP:n ehdokkaiden vastaukset olivat eniten eriäviä, sillä A:n arvot ovat muihin puolueisiin verrattuina pienimmät (0,16, 0,07 ja 0,26). Yhtenäisimmät vastaukset olivat keskustan ja perussuomalaisten ehdokkailla. Huomattavaa on, että ne puolueet, joiden vastaukset olivat yhtenäisimpiä, olivat kaikki keskimäärin samaa mieltä väittämän kanssa.

Kolmantena taulukon väittämänä oli ”Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla”. Taulukon 3 ja kuvion 1 mukaan kaikkien puolueiden kohdalla vastaukset olivat keskiarvollisesti lähempänä 3 kuin muiden väittämien keskiarvot. Poikkeuksen tähän tekivät kuitenkin keskusta, vihreät ja perussuomalaiset. Myös vastausten yksimielisyys oli samoilla puolueilla suurinta (0,53, 0,68 ja 0,87). Muilla puolueilla vastausten hajontaa havaittiin enemmän, joten mielipiteiden hajaannuksen voidaan lihansyöntiä koskevan väittämän kohdalla todeta olleen muihin väittämiin verrattuna suurta.

Pienimmät A:n arvot, eli vähiten yksimielisyyttä vastauksissa oli RKP:lla (0,13) ja SDP:lla (0,14).

Vaalikoneen neljännen väittämän, ”Metsiä hakataan Suomessa liikaa”, kohdalla puolueiden väliset erot yhteneväisyydessä olivat pienimmät. Vähiten yksimielisyyttä voitiin kuitenkin havaita Liike Nytin (0,10), vasemmistoliiton (0,31) ja RKP:n (0,31) ehdokkailla.

Keskimääräisiä vastauksia tarkastellessa huomataan, että kaikilla muilla puolueilla keskiarvo sijaitsee melko lähellä asteikon päätyjä. Vähiten toisistaan erosivat keskustan (0,74), vihreiden (0,72) ja perussuomalaisten (0,68) ehdokkaiden vastaukset.

Kuvio 1. Puolueiden yhtenevyys arvon "A" mukaan väittämissä: 1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia. 3. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä. 3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla. 4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa.

5.3.2 Raha

Taulukko 4. Vaalikonevastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain kategoriassa "Raha"

	6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä.		7. Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työkäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla.		8. Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin.	
Puolue	Ka	A	Ka	A	Ka	A
KD	3,47	0,35	1,98	0,43	2,45	0,33
Kesk.	3,59	0,36	2,65	0,30	1,92	0,57
Kok.	4,36	0,72	1,71	0,60	1,44	0,76
Liik.	3,91	0,49	2,86	0,03	1,78	0,54
PS	4,24	0,56	2,12	0,31	4,17	0,50
RKP	3,80	0,46	2,52	0,23	1,30	0,83
SDP	2,23	0,56	2,17	0,38	1,45	0,75
Vas.	1,61	0,66	4,72	0,84	2,26	0,32
Vihr.	2,34	0,42	4,86	0,93	1,45	0,76

Taulukko 4 sisältää ehdokkaiden vastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain väittämiin kategoriassa "Raha". Kuudentena vaalikoneen väittämänä oli: "Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä."

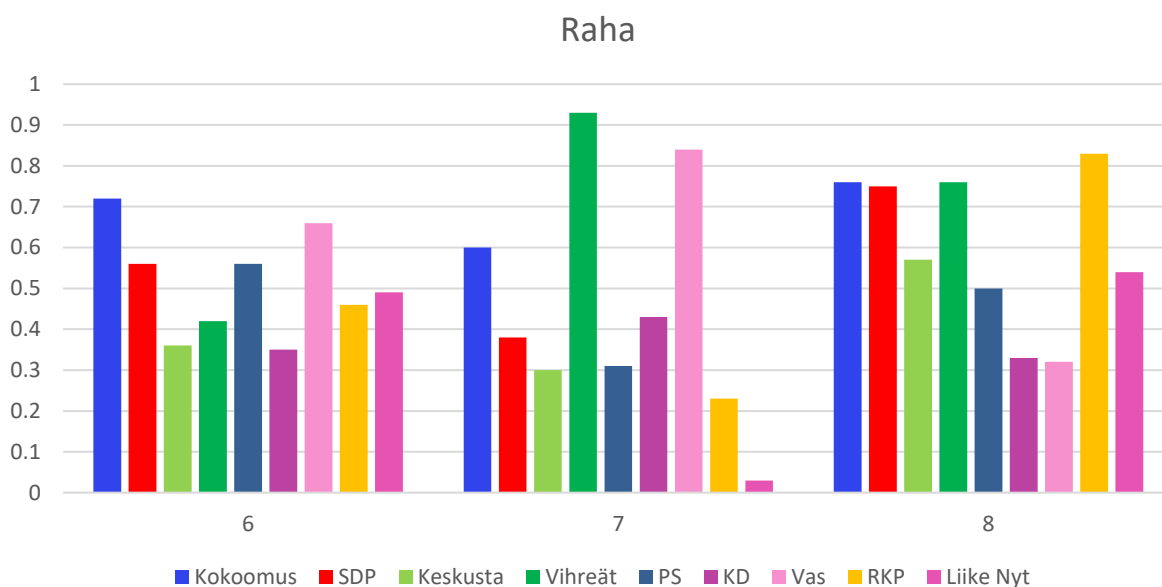
Taulukon 5 ja kuvion 2 mukaan yksimielisintä suhtautuminen oli kokoomuksen (0,72) ja vasemmistoliiton (0,66) ehdokkailla. Vaikka puolueet ovat yhtenäisimpiä väittämän kohdalla, niiden vastausten keskiarvot ovat täysin vastakkaiset: kokoomuksella kanta väittämään oli vastausten keskiarvojen mukaan selvästi myönteinen ja vasemmistoliiton kielteinen. Myös muilla puolueilla vastausten hajonta oli melko pientä. Puolueiden voidaan todeta yleisesti olleen kyseisessä väittämässä sisäisesti melko yhteneviä.

Seitsemäntenä väittämänä vaalikoneessa oli "Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työkäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla."

Vähiten yksimieliset vastaukset ovat Liike Nytin (0,03) ja RKP:n (0,23) ehdokkailla.

Toisaalta selkeästi yhteneväisimpiä puolueita väittämän kohdalla olivat vihreät (0,93) ja vasemmistoliitto (0,84). Lisäksi niiden vastausten keskiarvoista voidaan päätellä puolueiden olleen vahvasti samaa mieltä väittämän kanssa. Huomattavaa onkin, että vihreät ja vasemmistoliitto olivat ainoat puolueet, jotka olivat keskimäärin samaa mieltä väittämän kanssa ja niiden yksimielisyyden todettiin olleen huomattavasti muita puolueita suurempaa.

Euroaluetta koskeva väittämä 8. ”Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin” oli yleisesti taulukon 4 ja kuvion 2 mukaan vähiten vastausten hajontaa aiheuttava. Eniten yksimielisiä olivat RKP:n (0,83), Kokoomuksen (0,76) ja Vihreiden (0,76) ehdokkaat. Toisaalta eniten toisistaan eroavat Kristillisdemokraattien (0,33) ja Vasemmistoliiton (0,32) vastaukset. Tuloksista voidaan huomata, että yleisesti suhtautuminen väittämään oli kielteistä. Tästä poikkesi kuitenkin perussuomalaiset, jonka vastausten keskiarvo oli selkeästi väittämää puoltava.

Kuvio 2. Puolueiden yhtenevyys arvon "A" mukaan väittämissä: 6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä. 7. Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työkäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla. 8. Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin.

5.3.3 Terveys

Taulukko 5. Vaalikonevastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain kategoriassa "Terveys"

	9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina.		10. Vanhusten hoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä.		11. Parantamattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan.		12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille.		13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin.	
Puolue	Ka	A	Ka	A	Ka	A	Ka	A	Ka	A
KD	4,10	0,52	1,72	0,72	1,17	0,90	1,07	0,96	1,66	0,62
Kesk.	4,06	0,66	1,81	0,82	3,16	0,02	1,86	0,48	2,98	-0,06
Kok.	3,00	0,15	2,60	0,41	3,79	0,38	2,00	0,39	4,40	0,66
Liik.	3,81	0,39	2,01	0,51	4,31	0,60	1,96	0,43	4,36	0,63
PS	4,32	0,62	1,55	0,69	3,76	0,30	1,39	0,77	4,09	0,48
RKP	4,09	0,59	1,98	0,59	3,72	0,37	2,57	-0,01	3,57	0,16
SDP	4,83	0,92	1,22	0,89	3,80	0,35	2,49	0,19	2,83	0,09
Vas.	4,92	0,96	1,12	0,93	4,28	0,61	3,65	0,28	2,70	0,09
Vih.	4,54	0,75	1,44	0,77	4,44	0,66	3,70	0,20	3,12	0,10

Taulukko 5 sisältää ehdokkaiden vastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain väittämiin kategoriassa "Terveys". Yhdeksäntenä väittämänä vaalikoneessa oli "Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina." Näkemykset terveyspalveluiden palveluntarjoajasta olivat taulukon 5 keskiarvojen mukaan huomattavan yhdenmukaiset puolueiden välillä. Yleisestä linjasta poikkesivat jonkin verran kuitenkin kokoomus ja Liike Nyt. Kokoomuksen vastausten keskiarvo on taulukon 5 mukaan tasan 3, mikä tarkoittaa, että ehdokkaiden vastaukset jakautuivat melko tasaisesti asteikon molempiin päätyihin. Tämä näkyy myös puolueiden yksimielisyytenä, joka oli pienintä kokoomuksella (0,15) ja Liike Nytilä (0,39). Selkeästi yksimielisintä suhtautuminen oli vasemmistoliiton (0,96) ja SDP:n (0,92) ehdokkailla.

Ensimmäinen kategorian väittämä oli muotoiltu sisältämään yleisesti sosiaali- ja terveyspalvelut. Toinen väittämä sen sijaan oli muotoiltu rajatumminkin: "Vanhusten hoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä." Kokonaisuudessaan kaikki puolueet olivat väittämästä keskiarvojen mukaan eri mieltä. Erot yhtenäisyydessä puolueiden välillä ovat taulukon 5 ja kuvion 3 mukaan pieniä. Puolueet olivat kaikki melko yhteneväisiä myös sisäisesti. Kuten mainittua, vanhuspalveluita käsittelevän väittämän voidaan ajatella sisältyvän kategorian ensimmäiseen, sosiaali- ja terveydenhuoltoa käsittelevään väittämään, mikä näkyy saman suuntaisina linjoina puolueiden keskimääräisissä vastauksissa.

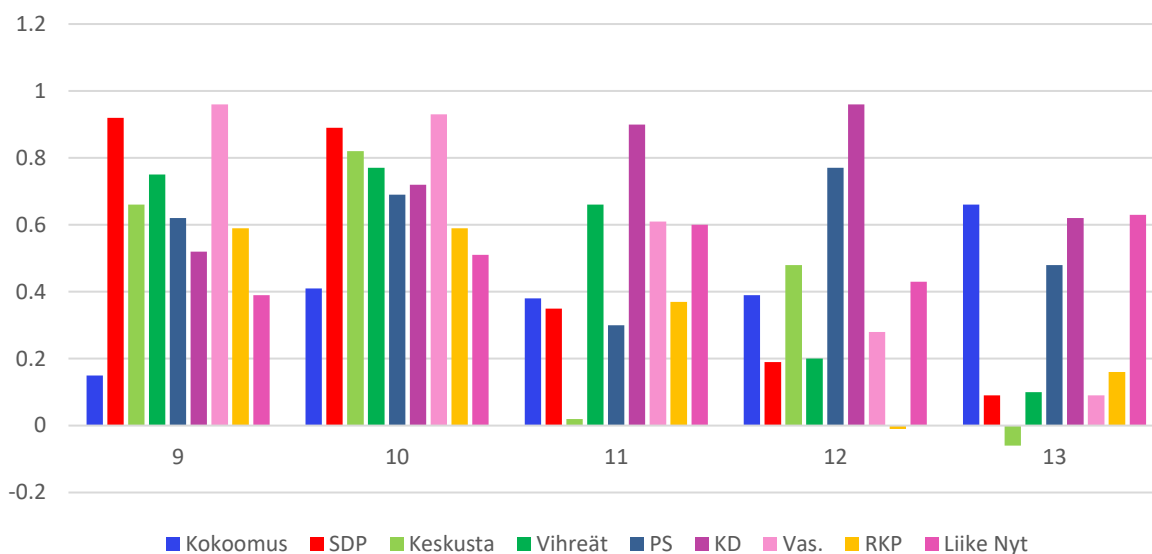
Yhteneväisimpiä vastauksissaan olivat jälleen vasemmistoliitto (0,93) ja SDP (0,89) ja eniten toisistaan erosivat kokoomuksen (0,41) ja Liike Nytin (0,51) ehdokkaiden vastaukset.

Eutanasian sallimista käsittelevä väittämä 11. ”Parantumattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan.” jakoi taulukon 5 ja kuvion 3 mukaan ehdokkaiden mielipiteitä huomattavasti enemmän kuin kaksi edeltävää väittämää. Tämä näkyy myös siinä, että puolueiden ehdokkaiden vastausten keskiarvot ovat lähellä asteikon keskustaa. Yksimielisimmin väittämään vastasivat kuitenkin kristillisdemokraattien (0,90) ja vihreiden (0,66) ehdokkaat. Huomattavasti vähiten yhtenevyyttä oli keskustan ehdokkailla (0,02).

12. väittämä vaalikoneessa oli ”Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille”. Sukupuolen korjausleikkauksesta yhteneväisimmät mielipiteet ovat taulukon mukaan kristillisdemokraateilla (0,96) ja perussuomalaisilla (0,77). Vastausten keskiarvoistakin voidaan päätellä puolueiden olleen vahvasti eri mieltä väittämän kanssa. Vihreät ja vasemmistoliitto olivat ainoat puolueet, joiden ehdokkaat olivat keskiarvojen mukaan (3,70 ja 3,65) jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. On kuitenkin huomattava, ettei ehdokkaiden yksimielisyys ollut suurta. Vähiten yksimielisyyttä oli RKP:n (-0,01) ja SDP:n (0,19) ehdokkailla.

Viimeinen kategorian väittämä ”Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin.” aiheutti kategoriassaan eniten eriävyyttä vastauksissa. Sisäisen vastausten eriävyyden lisäksi myös puolueiden vastausten keskiarvot eroavat taulukon 5 mukaan suhteellisen paljon toisistaan. Yhtenäisimpiä puolueita vastauksissaan olivat kokoomus (0,66), Liike Nyt (0,63) sekä perussuomalaiset (0,48). Muiden puolueiden voidaan siis sanoa olleen huomattavan hajanaisia vastauksissaan. Eniten toisistaan erosivat keskustan (-0,06), vasemmistoliiton (0,09) ja SDP:n vastaukset (0,09). Väittämän voidaan siis todeta yleisesti olleen molemmista näkökulmista hajontaa aiheuttava: puolueiden sisällä ja niiden välillä.

Terveys

Kuvio 3. Puolueiden yhtenevyys arvon "A" mukaan väittämässä: 9. Sosiaali- ja terveystalvetut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina. 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä. 11. Parantumattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan. 12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille. 13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin.

5.3.4 Perhe ja koulutus

Taulukko 6. Vaalikonevastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain kategoriassa "Perhe ja koulutus"

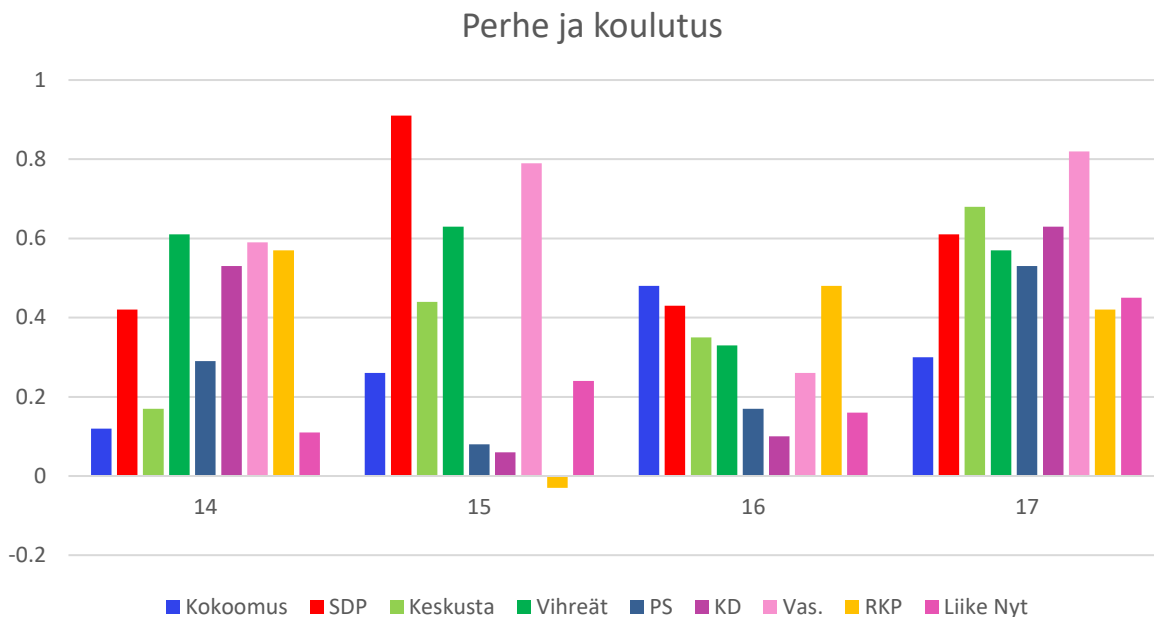
	14. Perhevapaita pitää uudistaa niin, että vapaat jakautuvat tasan vanhempien kesken.		15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon.		16. Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla.		17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen.	
Puolue	Ka	A	Ka	A	Ka	A	Ka	A
KD	1,82	0,53	3,08	0,06	3,23	0,10	1,72	0,63
Kesk.	2,73	0,17	3,81	0,44	3,69	0,35	1,60	0,68
Kok.	3,21	0,12	2,48	0,26	3,79	0,48	2,51	0,30
Liik.	3,11	0,11	3,73	0,24	3,47	0,16	2,03	0,45
PS	2,18	0,29	2,63	0,08	3,32	0,17	2,01	0,53
RKP	4,21	0,57	2,97	-0,03	3,97	0,48	2,12	0,42
SDP	3,90	0,42	4,83	0,91	3,58	0,43	1,69	0,61
Vas.	4,27	0,59	4,64	0,79	3,42	0,26	1,34	0,82
Vihr.	4,26	0,61	4,38	0,63	3,54	0,33	1,86	0,57

Taulukko 6 sisältää ehdokkaiden vastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain väittämiin kategoriassa ”Perhe ja koulutus”. Kategorian ensimmäinen väittämä oli: ” Perhevapaita pitää uudistaa niin, että vapaat jakautuvat tasan vanhempien kesken”. Suurinta vastausten eriävyys oli taulukon 6 ja kuvion 4 mukaan kokoomuksen (0,12), keskustan (0,17), perussuomalaisten (0,29) ja Liike Nytin (0,11) ehdokkailla. Myös näiden puolueiden keskiarvot ovat melko keskellä asteikkoa. Yhtenevimmät puolueet vastauksissaan olivat vihreät (0,61), vasemmistoliitto (0,59) ja RKP (0,57). Näiden puolueiden suhtautuminen väittämään oli keskimäärin myönteistä.

Väittämä 15. oli: ”Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon”. Eniten vastauksissaan erosivat taulukon mukaan RKP:n (-0,03), Perussuomalaisten (0,08) ja kristillisdemokraattien (0,06) ehdokkaat ja vähiten SDP:n (0,91), vasemmistoliiton (0,79) ja vihreiden (0,63) ehdokkaat. Myös tämän väittämän kohdalla yhtenäisimmät puolueet suhtautuivat kaikki keskimäärin myönteisesti väittämään. Lisäksi tunnusluvuista voidaan havaita, että yhtenäisimmät puolueet ovat perinteisesti vasemmistoon sijoitettavia.

16. väittämä ”Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla” mittasi vastaajien mielipiteitä selkeästi rajatusta aiheesta. Väittämä oli kategoriassaan selkeästi eniten puolueiden sisäistä hajontaa aiheuttava. Vähiten yksimielisyyttä oli kristillisdemokraateilla (0,10) sekä Liike Nytilä (0,16). Yhteneväisimmät puolueet taulukon 6 ja kuvion 4 mukaan olivat kuitenkin RKP (0,48), Kokoomus (0,48) ja SDP (0,43). Väittämän osalta on todettava, ettei millään puolueella näytä olevan selkeää suhtautumista aiheeseen.

17. väittämänä oli ”Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen”. Puolueiden voidaan taulukon 6 perusteella sanoa olleen melko yhtenäisiä kyseisestä väittämästä. Lisäksi puolueiden välillä erot yhteneväisyyksissä ovat verrattain pieniä. Myös vastausten keskiarvot ovat melko saman suuntaiset puolueesta riippumatta, sillä kaikki puolueet olivat väittämästä keskimäärin eri mieltä. Yhtenäisimmät puolueet olivat kuitenkin vasemmistoliitto (0,82) ja keskusta (0,68). Vähiten yhteneviä vastauksia oli kokoomuksen (0,30) ja Liike Nytin (0,45) ehdokkailla.

Kuvio 4. Puolueiden yhtenevyys arvon "A" mukaan väittämässä: 14. Perhevapaita pitää uudistaa niin, että vapaat jakautuvat tasan vanhempien kesken. 15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon. 16. Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla. 17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen.

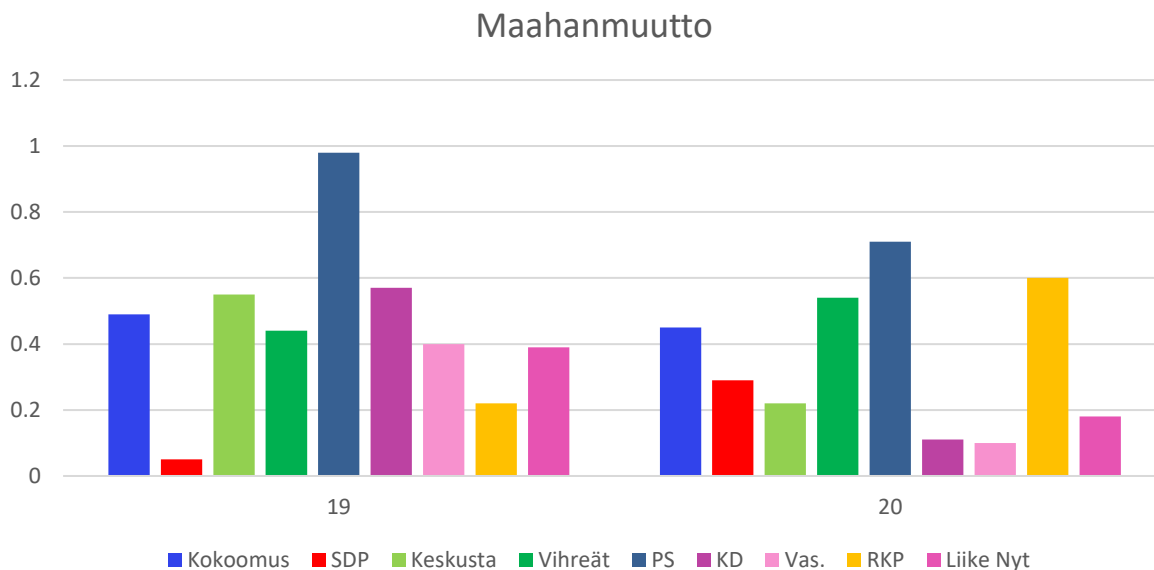
5.3.5 Maahanmuutto

Taulukko 7. Vaalikonevastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain kategoriassa "Maahanmuutto"

	19.Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvallisuutta Suomessa.		20.Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä.	
Puolue	Ka	A	Ka	A
KD	4,19	0,57	2,75	0,11
Kesk.	3,91	0,55	3,26	0,22
Kok.	3,93	0,49	3,77	0,45
Liik.	3,95	0,39	3,16	0,18
PS	4,96	0,98	1,49	0,71
RKP	2,40	0,22	4,02	0,60
SDP	3,02	0,05	3,26	0,29
Vas.	2,10	0,40	3,21	0,10
Vihr.	2,12	0,44	4,14	0,54

Taulukko 7 sisältää ehdokkaiden vastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain väittämiin kategoriassa ”Maahanmuutto”. Kattegoria on melko suppea, sillä väittämiä on määritelty vain kaksi. Väittämät oli muotoiltu käsittelemään maahanmuuttoa turvallisuusnäkökulmasta sekä työperäistä maahanmuuttoa sosiaali- ja terveystalveluihin liittyen. Vaikka väittämät olivat aiheina melko lähellä toisiaan, puolueiden sisällä on taulukon 7 ja kuvion 5 mukaan havaittavissa eroja näiden kahden väittämän välillä. Väittämän 19. oli: ”Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvattomuutta Suomessa”. Eniten toisistaan erosivat SDP:n (0,05) ja RKP:n (0,22) ehdokkaiden vastaukset. Selvästi yhtenäisin puolue oli perussuomalaiset (0,98), joiden vastaukset olivat lähes täysin yhtenevät. Vastausten keskiarvo kertoo, että melkein kaikki ehdokkaat vastasivat väittämään ”täysin samaa mieltä”.

20. väittäma vaalikoneessa oli: ”Sosiaali- ja terveystalveluiden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä.” Perussuomalaiset olivat myös tämän väittämän kohdalla huomattavasti yksimielisimpiä. Eniten toisistaan erosivat vasemmistoliiton (0,10) ja Liike Nytin (0,18) vastaukset. Puolueiden yhtenevyyksien ja keskiarvojen voidaan kuitenkin taulukon 7 ja kuvion 5 mukaan todeta olleen melko samoja, mitä ensimmäisen kategorian väittämän kohdalla. Huomattavaa on kuitenkin se, että RKP:n vastausten yhtenevyys lisääntyi puolueista eniten, kun maahanmuuttoa käsiteltiin työperäisen maahanmuuton näkökulmasta. Toisaalta perussuomalaisilla, kristillisdemokraateilla ja keskustalla mielipiteet kuitenkin yhtenemisen sijaan hajaantuivat huomattavasti enemmän toisen kategorian väittämän vastauksissa.

Kuvio 5. Puolueiden yhtenevyys arvon "A" mukaan väittämässä: 19. Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvattomuutta Suomessa. 20. Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä.

5.3.6 Turvallisuus

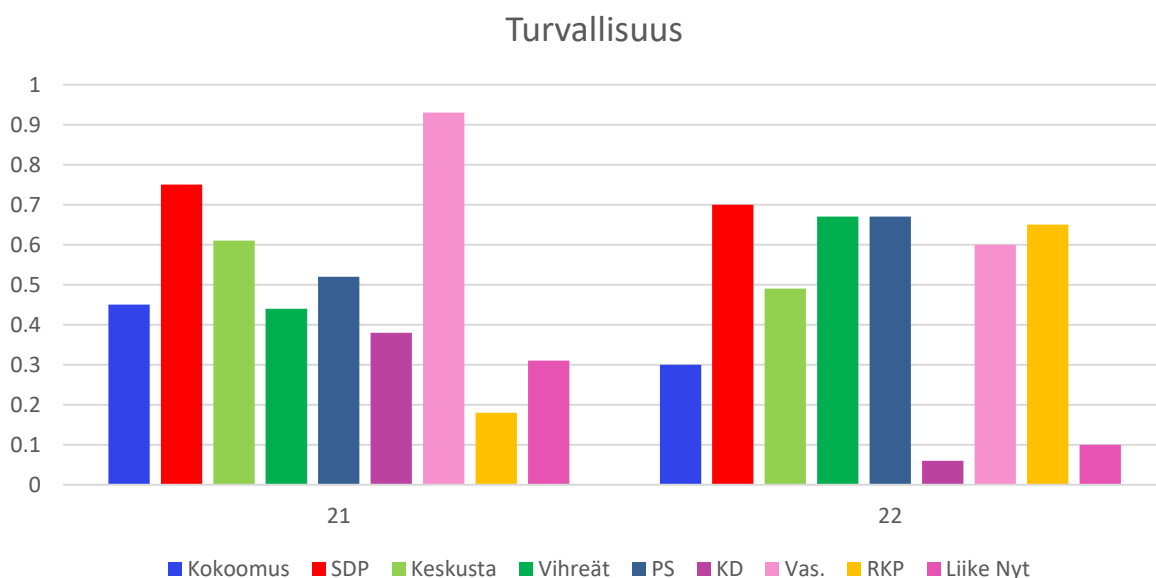
Taulukko 8 Vaalikonevastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain kategoriassa "Turvallisuus"

	21.Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.		22.Vihapuhe tulee määritellä ja asettaa rangaistavaksi rikoslaissa.	
Puolue	Ka	A	Ka	A
KD	2,21	0,38	3,35	0,06
Kesk.	1,75	0,61	3,92	0,49
Kok.	3,91	0,45	3,79	0,30
Liik.	2,45	0,31	3,36	0,10
PS	1,89	0,52	1,55	0,67
RKP	3,51	0,18	4,39	0,65
SDP	1,46	0,75	4,46	0,70
Vas.	1,13	0,93	4,29	0,60
Vihr.	2,11	0,44	4,44	0,67

Taulukko 8 sisältää ehdokkaiden vastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain väittämiin kategoriassa ”Turvallisuus”. Myös kuudes kategoria oli määritelty melko suppeaksi sisältäen vain kaksi väittämää. 21. väittämänä oli ”Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa”. Kategorian ensimmäisen väittämän vastauksissa eniten toisistaan eriävät puolueet ovat RKP (0,18) ja Liike Nyt (0,31). Toisaalta vastauksissaan

muuta puolueita huomattavasti yhtenäisempi oli vasemmistoliitto (0,93). Voidaan myös huomioda, että keskiarvo vastauksissa on yleisesti alle 3, eli ehdokkaat ovat enimmäkseen olleet joissain määrin eri mieltä väittämän kanssa. Poikkeuksen tähän tekevät kokoomus ja RKP, jotka ovat keskimäärin enimmäkseen samaa mieltä väittämän kanssa.

Vaalikoneen 22. väittämä liittyi vihapuheen kriminalisointiin: ”Vihapuhe tulee määritellä ja asettaa rangaistavaksi rikoslaissa.” Vihapuheen kriminalisointia käsittelevän väittämän osalta eniten sisäisesti toisistaan erosivat kristillisdemokraattien (0,06) ja Liike Nytin (0,10) ehdokkaiden vastaukset. Toisaalta yhteneväisimmät puolueet olivat SDP (0,70), perussuomalaiset (0,67) ja vihreät (0,67). Keskiarvallisesti lähinnä asteikon päätyjä ovat perussuomalaiset ja SDP. Perussuomalaiset ovat lähinnä arvoa 1 ja SDP lähinnä arvoa 5. Perussuomalaiset olivat ainoa puolue, jonka vastaukset keskimäärin olivat alle 3.

Kuvio 6. Puolueiden yhtenevyys arvon "A" mukaan väittämissä: 21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa. 22. Vihapuhe tulee määritellä ja asettaa rangaistavaksi rikoslaissa.

5.3.7 Arvot

Taulukko 9. Vaalikonevastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain kategoriassa "Arvot"

	26. Perinteiset arvot ovat hyvän elämän perusta.		27. Suomessa tarvitaan nyt koviakin keinoja järjestyksen ja tavallisten ihmisten puolustamiseksi.		28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.		29. Suomen lakien pitäisi nykyistä vapaammin antaa ihmisten tehdä omat ratkaisunsa ja kantaa niiden seuraukset.		30. Poliitikon velvollisuus on ennen kaikkea ajaa omien äänestäjiensä etuja.	
Puolue	Ka	A	Ka	A	Ka	A	Ka	A	Ka	A
KD	4,88	0,94	3,22	0,13	2,13	0,30	2,15	0,35	2,76	0,11
Kesk.	4,24	0,57	3,14	0,09	2,04	0,37	2,62	0,23	2,95	0,11
Kok.	4,25	0,57	3,36	0,17	2,71	0,13	3,35	0,16	2,75	0,11
Liik.	4,04	0,45	3,33	0,03	2,29	0,23	3,15	0,06	2,86	-0,11
PS	4,77	0,88	4,39	0,65	2,50	0,09	3,15	0,16	3,61	0,19
RKP	3,52	0,26	2,64	0,12	2,33	0,23	3,01	0,21	2,48	0,19
SDP	3,72	0,39	2,46	0,23	1,44	0,74	1,91	0,60	2,70	0,08
Vas.	2,73	0,22	2,04	0,41	1,22	0,88	2,16	0,40	2,88	-0,03
Vih.	2,37	0,25	1,67	0,61	1,41	0,77	2,28	0,35	2,11	0,32

Taulukko 9 sisältää ehdokkaiden vastausten keskiarvot ja A:n arvot puolueittain väittämiin kategoriassa "Arvot". Ensimmäinen väittämä oli muotoiltu seuraavanlaisesti: "Perinteiset arvot ovat hyvä elämän perusta." Taulukon 9 ja kuvion 7 mukaan selkeästi yhtenäisimmät puolueet olivat väittämän osalta kristillisdemokraatit (0,94) ja perussuomalaiset (0,88).

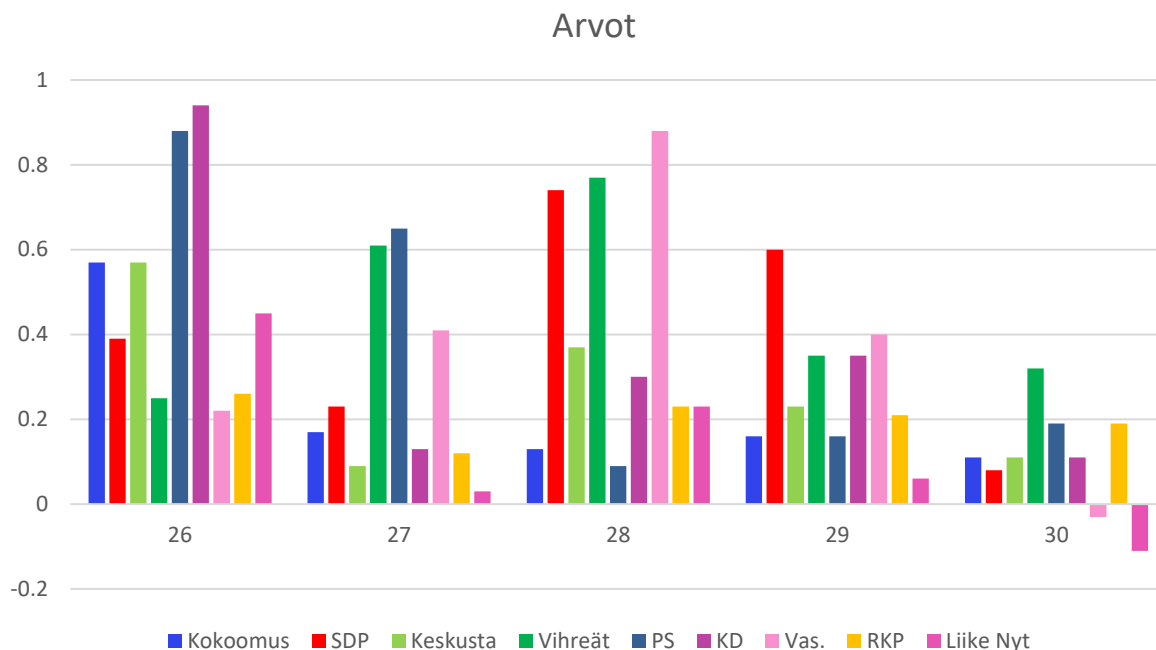
Toisaalta eniten vastausten eriävyyttä oli vasemmistoliitolla (0,22), vihreillä (0,25) ja RKP:lla (0,26). On myös huomioitava, että näiden kolmen vähiten yksimielisen puolueen vastausten keskiarvot ovat verrattain pienet. Toisaalta taas yhteneväisimpien puolueiden keskiarvot ovat verrattain suuret.

Vaalikoneen 27. väittämänä oli: "Suomessa tarvitaan nyt koviakin keinoja järjestyksen ja tavallisten ihmisten puolustamiseksi." Väittämän voidaan todeta olleen melko tulkinnanvarainen, sillä mainittuja "keinoja" ei määritellä mitenkään tarkemmin vaalikoneessa. Sen tulkinnanvaraisuutta ja laajuutta puoltavat myös puolueiden vastausten eriävyys. Lähes kaikilla puolueilla yhtenevyys väittämän kohdalla oli vähäistä. Tästä poikkeuksen tekivät kuitenkin vihreät (0,61) ja perussuomalaiset (0,65). Toisaalta vähiten yksimielisiä olivat Liike Nytin (0,03) ja Keskustan ehdokkaat (0,09).

Vaalikoneen 28. väittämä oli: ”On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.” Väittämä sisälsi siis vastaajan käsityksen tasa-arvosta, mutta yhteiskunnan eri ryhmiä ei siinä määritelty tarkemmin. Tulkinta jätettiin vastaajille. Huomattavaa väittämän keskiarvoista on se, että kaikki puolueet olivat keskimäärin eri mieltä väittämän kanssa. Toisaalta voidaan ajatella, että vaalien alla kyseiseen väittämään voisi jossain määrin olla epäedullista vastata ”samaa mieltä”. Tästä syystä, erityisesti tämän väittämän kohdalla, voidaan pohtia ovatko ehdokkaat vastanneet todenmukaisten mielipiteidensä mukaisesti. Toisaalta tätä ongelmaa kuvattiin jo aiemmin liittyen vaalikoneiden yleiseen kritiikkiin. Yhtenäisimpiä olivat kuitenkin vasemmistoliiton (0,88), vihreiden (0,77) ja SDP:n ehdokkaat (0,74), joiden keskiarvot olivat myös puolueista pienimmät. Eniten vastauksissaan erosivat kokoomuksen (0,13) ja perussuomalaisien (0,09) ehdokkaat. Näiden puolueiden keskiarvot olivat taas muihin puolueisiin verrattuna suurimmat. Yleislinjana yhtenäisyydessä oli siis se, että mitä lähempänä keskiarvo on arvoa 3, sitä suurempaa hajontaa vastauksissa oli.

Vaalikoneen toiseksi viimeinen väittämä oli: ”Suomen lakien pitäisi nykyistä vapaammin antaa ihmisten tehdä omat ratkaisunsa ja kantaa niiden seuraukset.” Väittämän voidaan tulkita liittyneen vahvasti ehdokkaiden käsityksiin valtion roolista yhteiskunnassa eli siihen, kuinka paljon valtion tulisi ohjata kansalaisten käyttäytymistä. Selkeästi yhteneväisimpänä puolueena erottui SDP (0,60). Toisaalta eniten eriäviä vastauksia oli Liike Nytin (0,06), perussuomalaisien (0,16) ja kokoomuksen (0,16) ehdokkailla. Koska vastausten keskiarvot ovat yleisesti lähellä vastausasteikon keskikohtaa hajontojen ollessa suhteellisen suuria, ehdokkaat ovat vastanneet väittämään puolueiden sisällä arvon 3 molemmin puolin.

Vaalikoneen viimeinen väittämä oli: ”Poliitikon velvollisuus on ennen kaikkea ajaa omien äänestäjiensä etuja.” Väittämän voidaan tulkita liittyneen edustuksellisen demokratian peruskysymykseen: mikä edustajan rooli ensisijaisesti on? Kysymystä on pohdittu tässä tutkimuksessa jo aiemmin eri näkökulmista. Väittämä aiheutti kuitenkin koko vaalikoneen väittämistä eniten hajontaa vastauksissa puolueen sisällä, sillä minkään puolueen A:n arvo ei ylittänyt 0,20. Vähiten yksimielisiä puolueista olivat kuitenkin Liike Nyt (-0,11) ja vasemmistoliitto (-0,03). Eniten yhteneväisyyttä vastauksissa oli vihreillä (0,32), mutta kuten mainittua, silläkään yksimielisyys ei ollut suurta.

Kuvio 7. Puolueiden yhtenevyys arvon "A" mukaan väittämässä: 26. Perinteiset arvot ovat hyvän elämän perusta. 27. Suomessa tarvitaan nyt koviakin keinoja järjestyksen ja tavallisten ihmisten puolustamiseksi. 28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset. 29. Suomen lakien pitäisi nykyistä vapaammin antaa ihmisten tehdä omat ratkaisunsa ja kantaa niiden seuraukset. 30. Poliitikon velvollisuus on ennen kaikkea ajaa omien äänestäjensä etuja.

6 Analyysi

6.1 Vaalikoneväittämien jaottelu

Tämän tutkimuksen analyysi toteutetaan yhdistämällä käytettyjen aineistojen havainnot. Vaalikonevastauksista laskettujen tunnuslukujen avulla tutkittua yksimielisyyttä eri väittämistä peilataan siihen, mitä asiakysymyksiä puolueiden on todettu korostavan. Nämä asiakysymykset on jaoteltu taulukossa 1. Kaikki väittämät on puolueittain laitettu järjestykseen Van der Eijkin luvun A mukaisesti yhteneväisimmästä väittämästä vähiten yhteneväiseen (liite 2). Näin voidaan tarkastella puolueen sisällä yhteneväisimpiä väittämiä ja niiden aihealueita ja verrata niitä muiden puolueiden yhteneväisyyteen. Lisäksi tätä tutkimusta tehtäessä katsottiin tarpeelliseksi jaotella vaalikoneen väittämät uudelleen rajatumpiin aihealueisiin, jotta aiheiden rajausta saadaan samalle tasolle puolueiden korostamien asiakysymysten kanssa.

Taulukkoon 10 on jaoteltu Yleisradion 2019 eduskuntavaalikoneen väittämät niiden aihealueiden mukaan. Vaikka väittämät oli jaoteltu yleisiin kategorioihin jo vaalikoneessa itsessään, aiheet on rajattu tarkemmiksi tätä tutkimusta varten. Taulukosta on huomioitava, että jotkin väittämät on sijoitettu useampiin asiakysymyksiin kuuluviksi, sillä niiden sisältämien aiheiden ei katsottu olevan yksiselitteisesti määriteltävissä. Taulukkoa 1 ja 10 vertaillessa on huomioitava, että kaikki puolueisiin liitetyt asiakysymykset eivät suoraan tulleet edustetuiksi vaalikoneen kysymyksissä. Vaalikoneessa ei kysytty yrittäjyydestä, työntekijöiden asemasta, kielikysymyksistä, maaseutuväestön eduista, poliittisesta osallistumisesta tai työllisyydestä. Tämän ei kuitenkaan katsottu haittaavan tehtävää tutkimusta, sillä jokaiselta puolueelta vähintään kaksi asiakysymystä on edustettuina vaalikoneessa, joten vertailua voidaan eri väittämien välillä tehdä.

Taulukko 10. Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikoneen väittämät jaoteltuna aihepiireihin

Asiakysymys	Väittämät
Aluepolitiikka	17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen.****
Demokraattinen edustavuus	30. Poliitikon velvollisuus on ennen kaikkea ajaa omien äänestäjiensä etuja.
Julkisen sektorin/valtion ja yksityisen sektorin rooli	9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina.*

Asiakysymys	Väittämät
	10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä.* 13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin. 29. Suomen lakien pitäisi nykyistä vapaammin antaa ihmisten tehdä omat ratkaisunsa ja kantaa niiden seuraukset.
Kansainvälinen yhteistyö ja EU	8. Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin. 21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.*****
Konservatiiviset tai kristilliset arvot	11. Parantumattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan.** 12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille.*** 14. Perhevapaita pitää uudistaa niin, että vapaat jakautuvat tasan vanhempien kesken. 26. Perinteiset arvot ovat hyvän elämän perusta.
Koulutus	15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon. 16. Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla. 17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen.****
Maahanmuutto ja monikulttuurisuus	19. Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvattomuutta Suomessa. 20. Sosiaali- ja terveystalouden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä.
Sosiaali- ja terveystaloudet	9. Sosiaali- ja terveystaloudet on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina.* 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä.* 11. Parantumattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan.**
Tuloerojen tasaaminen ja köyhyyden vähentäminen	7. Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työikäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla. 28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.*****
Turvallisuus	21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.***** 22. Vihapuhe tulee määritellä ja asettaa rangaistavaksi rikoslaisissa. 27. Suomessa tarvitaan nyt koviakin keinoja järjestyksen ja tavallisten ihmisten puolustamiseksi.
Verotus	6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä.
Vähemmistöjen oikeudet	12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille.*** 28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.*****

Asiakysymys	Väittämät
Ympäristö	1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia. 2. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä. 3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla 4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa.

*Väittämä on luokiteltu useampaan kuin yhteen asiakysymykseen. Väittämät 9. ja 10. ovat luokiteltu Julkisen sektorin/valtion ja yksityisen sektorin rooli” ja ”Sosiaali- ja terveyspalvelut” -asiakysymyksiin.

**Väittämä 11. on luokiteltu ”Sosiaali- ja terveyspalvelut” ja ”Konservatiiviset tai kristilliset arvot” -asiakysymyksiin.

***Väittämä 12. on luokiteltu ”Vähemmistöjen oikeudet” ja ”Konservatiiviset tai kristilliset arvot” -asiakysymyksiin.

****Väittämä 17. on luokiteltu ”Koulutus” ja ”Aluepolitiikka” -asiakysymyksiin.

*****Väittämä 21. on luokiteltu ”Turvallisuus” ja ”Kansainvälinen yhteistyö ja EU” -asiakysymyksiin.

*****Väittämä 28. on luokiteltu ”Tuloerojen tasaaminen ja köyhyyden vähentäminen” ja ”Vähemmistöjen oikeudet” -asiakysymyksiin

Taulukkoon 10 jaotelluista väittämistä on huomattava myös se, että vaikka väittämät on jaoteltu eri asiakysymyksiin, samaan asiakysymykseen kuuluvien väittämien yksittäisissä aiheissa voi joissain tapauksissa olla suuriakin eroja. Tämä tarkoittaa, että vaikka väittämät on jaoteltu puolueiden korostamiin asiakysymyksiin kuuluviksi, puolueet eivät välttämättä korosta kaikkia asiakysymykseen kuuluvien väittämien yksittäisiä aiheita. Esimerkiksi, jos puolueen on todettu korostavan sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyviä asioita, se ei välttämättä ota kantaa eutanasiaan. Vaikka yksittäisten väittämien yhtenäisyyttä ei voida tästä syystä heijastaa koko aihepiirin yhtenäisyyteen, voidaan väittämäjoukkoja yksittäisissä aihepiireissä käyttää suuntaa antavina havaintoina puolueiden yhteneväisyydestä eri asiakysymyksistä.

Tässä luvussa yhdenmukaisimpien väittämien aihealueita verrataan ennalta määriteltuihin, puolueiden korostamiin asiakysymyksiin, jotka on määriteltä aiemmin taulukossa 1, sekä tarkastellaan mahdollisia selittäviä tekijöitä vastausten yhtenevyydelle. Analyysin pohjalla on kaksi tutkimuskysymystä: ”Ovatko puolueiden ehdokkaiden kannat korostettuihin asiakysymyksiin sisäisesti yhteneväisempiä kuin muihin asiakysymyksiin?” ja ”Ovatko puolueet muita puolueita yhteneväisempiä niissä asiakysymyksissä, joita ne korostavat?” Tässä luvussa tarkastellaan myös, mitkä aihealueet aiheuttivat puoluekohtaisesti eniten hajontaa.

Seuraavaksi puolueiden yhtenäisyyttä suhteessa niiden korostamiin asiakysymyksiin esitellään puolue kerrallaan. Puolueista on tehty seuraaviin alalukuihin myös erilliset kuviot, joista näkyy jokaisesta väittämästä laskettu A:n arvo. Näin voidaan tarkastella puolueiden yhteneväisyyttä eri asiakysymyksissä. Jokaisen puolueen korostettuihin asiakysymyksiin liitetyt väittämät on merkattu kuvioihin punaisella.

6.2 Kristillisdemokraattien vastaukset perinteisyydestä yhteneviä

Kristillisdemokraattien korostamiksi asiakysymyksiksi määriteltiin taulukossa 1 kristilliset arvot, vanhustenhoito, sosiaali- ja terveyspalvelut, työllisyys ja köyhyyden vähentäminen. Kristillisdemokraateille määriteltyihin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä kahdeksan väittämää. Aiemmin esitettyjen tunnuslukujen sekä kuvion 13 mukaan eri väittämien yhteneväisyyden vertailussa puolueen yksimielisyys korostui konservatiivisiin arvoihin ja vanhustenhoitoon liittyvien väittämien kohdalla.

Huomattavan yksimieliset vastaukset kristillisdemokraattien ehdokkailla oli yksittäisiin väittämiin sukupuolenkorjausleikkauksesta, perinteisistä arvoista ja eutanasiasta.

Sukupuolenkorjausleikkauksen ja eutanasian sallimisen osalta puolueen ehdokkaat olivat keskimäärin vahvasti niitä vastustavalla kannalla. Yhtäältä ehdokkaat olivat samaa mieltä myös siitä, että perinteiset arvot luovat hyvän pohjan politiikalle. Myös vanhustenhoidon palveluntarjoajasta ehdokkaat olivat suhteellisen samaa mieltä keskenään. Nämä edellä mainitut väittämät luokiteltiin aiemmin aihepiireistä konservatiivisiin arvoihin sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Yhtenäisimpien väittämien voidaan todeta olleen kristillisdemokraateille määriteltyjen asiakysymysten mukaisia. Vanhustenhoito luettiin tässä tapauksessa yleisemmin sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Muiden puolueelle määriteltyjen asiakysymysten kohdalla tulos ei ole yhtä selkeä.

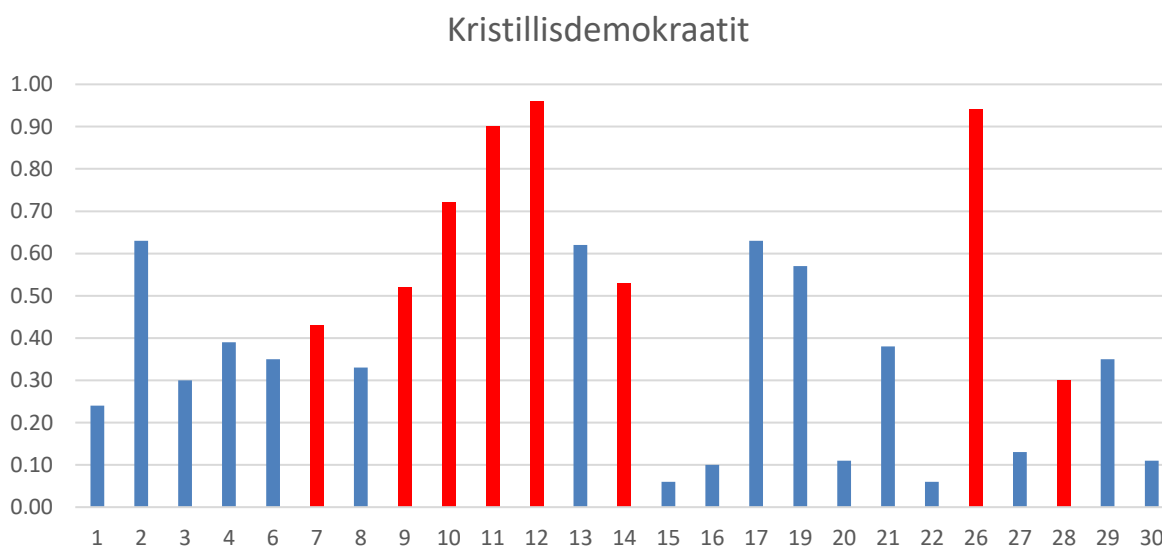
Työllisyyttä ei kyseisessä vaalikoneessa suoraan käsitelty. Kuitenkin neljäs määritelty asiakysymys, köyhyyden vähentäminen, ei korostunut kristillisdemokraattien ehdokkaiden vastauksissa. Väittämät, joiden katsottiin sisältävän tuloeroihin tai köyhyyteen vaikuttamista, kuten perustulon käyttöönotto tai arvoväittämässä ihmisten tasa-arvoinen asema, aiheuttivat melko paljon hajontaa ehdokkaiden keskuudessa.

Eniten puolueen ehdokkaiden vastaukset erosivat keskenään vihapuheen kriminalisoinnin tarpeesta, oppivelvollisuuden pidentämisestä, ja koulujen kesälomien siirrosta. Eriävyyttä puolueella oli myös mielipiteissään politiikan roolista ja työperäisen maahanmuuton

lisäämisestä. Selkeää aihepiiriä eniten hajontaa aiheuttavista väittämistä ei kuitenkaan ollut suoraan löydettävissä.

Kristillisdemokraattien yhteneväisyyttä verrattaessa muiden puolueiden yhtenäisyyteen nähdään, että kristillisdemokraatit on yhtenäisin puolue yleisesti konservatiivisiin arvoihin liittyvissä väittämässä. Puolue oli yhtenäisin myös mielipiteissään eutanasiasta. Vastausten keskiarvon mukaan mielipide tähän oli selkeästi kielteinen.

Kaiken kaikkiaan kristillisdemokraattien kohdalla puolueen yhtenäisimmät väittämät liittyvät sen korostamiin asiakysymyksiin. Näitä olivat siis sosiaali- ja terveydenhuolto sekä konservatiiviset arvot. Toisaalta korostettuja aiheita on löydettävissä myös hajanaisimmista väittämistä, sillä köyhyyden vähentämisen tai tuloerojen suhteen puolue ei ollut kovin yhtenäinen.

Kuvio 8. Kristillisdemokraattien ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. Kristillisdemokraattien korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 7. Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työkäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla, 9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 11. Parantumattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan. 12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille, 14. Perhevapaita pitää uudistaa niin, että vapaat jakautuvat tasan vanhempien kesken, 26. Perinteiset arvot ovat hyvän elämän perusta ja 28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.

6.3 Keskustan yhteneväisyys yksittäisissä väittämässä

Keskustan todettiin taulukossa 1 korostavan asiakysymyksistä aluepolitiikkaa, maaseutuväestöjen etuja, työllisyyttä, sosiaali- ja terveyspalveluita sekä verotuksen

keventämistä. Keskustalle määriteltyihin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä viisi väittämää. Väittämien määrästä on huomioitava, että se oli muihin puolueisiin verrattuna melko vähäinen. Kun keskustan yhteneväisyyttä vertailtiin eri väittämien välillä, havaittiin, että yhteneväisimmät väittämät kuuluivat moneen eri aihepiiriin. Aiheista voidaan kuvion 10 mukaisesti kuitenkin nostaa yhteneväisimmiksi ympäristö, sosiaali- ja terveyspalvelut ja aluepolitiikka.

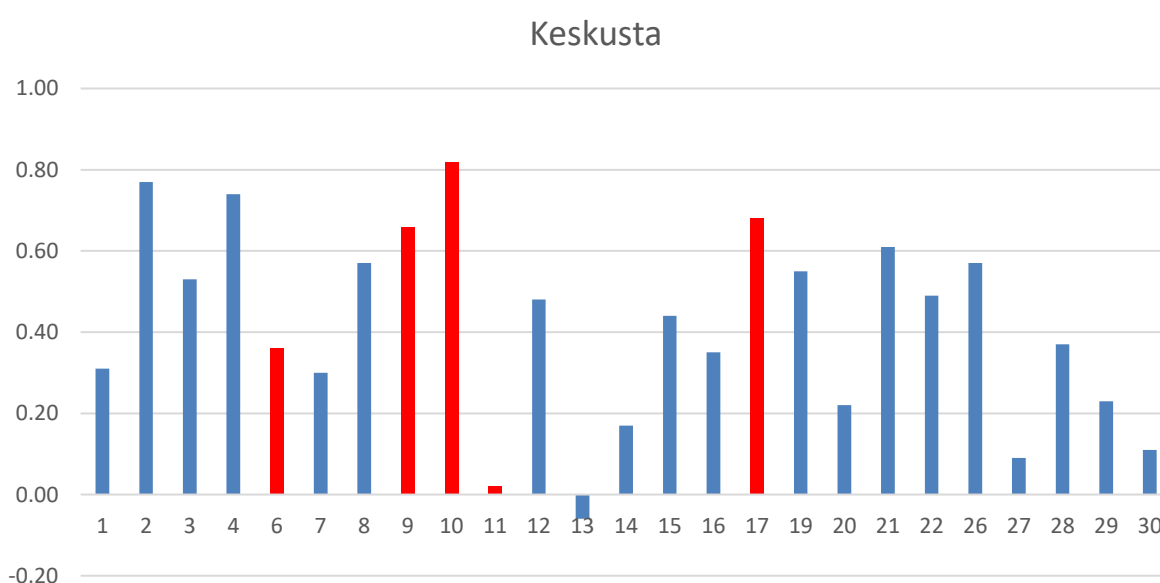
Puolueen yhteneväisimpiä aihepiirejä olivat sosiaali- ja terveyspalvelut sekä ympäristö. Vastausten keskiarvojen mukaan puolue oli vahvasti sitä mieltä, että ensisijaisesti julkisen sektorin tulisi tarjota terveydenhuollon ja vanhustenhoidon palvelut. Ympäristöön liittyvissä väittämissä keskusta oli yhtenäinen mielipiteissään bensa- ja dieselautojen myynnistä sekä metsien hakkuista. Koska yhdenmukaisuutta löytyi myös ympäristöväittämistä, voidaan näitä tarkastella muun muassa keskustan 2019 eduskuntavaaliohjelman pohjalta. Keskusta ei, ainakaan käytetyn aineiston perusteella, ole erottunut muista puolueista korostamalla ympäristötoimia, mutta sen mottona on puolueen ohjelmien mukaan ollut ”realistinen vihreys”. Tämä tarkoittaa puolueen mukaan kestäviä toimia, joissa otetaan huomioon maaseutuväestö. Esimerkkinä ”realistisesta vihreydestä” on, että vaaliohjelmassa korostetaan muun muassa mahdollisuutta ajaa henkilöautolla myös tulevaisuudessa. Lisäksi metsien hakkuihin vaaliohjelmasta löytyy selkeä kanta: ”Puu on Suomen tärkein uusiutuva luonnonvara. Suomen metsät kasvavat paremmin kuin koskaan. Pitkällä aikavälillä metsäteollisuuden arvo voidaan kaksinkertaistaa. Puun käyttöä voidaan lisätä kestävästi ja pitää samalla huolta metsien monimuotoisuudesta ja hiilinieluista.” (Suomen Keskusta 2019.) Edellä mainittujen lisäksi puolueen näkemykset korkeakoulujen määrän suhteen olivat suhteellisen yhtenevät. Kyseisen väittämän kohdalla voidaan tosin erityisesti keskustan kohdalla pohtia, ovatko ehdokkaat vastanneet väittämään enimmäkseen alue- vai koulutuspolitiikan näkökulmasta.

Verotuksen suhteen puolue ei ollut korostuneesti hajanainen, muttei myöskään erityisen yhtenäinen. Toisaalta keskusta on ollut ensisijaisesti maatalousväestön puolue, mikä on vaikuttanut muun muassa siihen, ettei puolue ole perinteisesti profiloitunut niin voimakkaasti verotuksen kautta kuin esimerkiksi kokoomus.

Vaikka yhtenevyyttä löytyi yksittäisten väittämien vastauksista, keskustan kohdalla korostettujen asiakysymysten ja yhtenevyyden väliltä ei ollut löydettävissä selkeää linjaa. Toisaalta tähän saattoi vaikuttaa paljon myös se, ettei keskustan korostamista aiheista löytynyt

vaalikoneesta montaa väittämää. Eniten vastaukset kuitenkin erosivat toisistaan viinien tuomisesta ruokakauppaan ja eutanasiaa käsittelevissä väittämissä. Vaikka eutanasiaväittäjä oli jaoteltu sosiaali- ja terveydenhuoltoon, on huomattava, että aihetta voidaan käsitellä myös muista näkökulmista, jotka liittyvät enimmäkseen arvoihin. Myöskään perhevapaauudistuksesta ehdokkailla ei ollut vastausten hajonnan mukaan selkeää yksimielisyyttä. Myös arvoväittämässä havaittiin paljolti eriäviä vastauksia. On huomattava, että näiden väittämien aihepiirit eivät sisältyneet aiemmin nimettyihin keskustan korostamiin asiakysymyksiin.

Puolueiden välisessä vertailussa keskusta ei ollut kaikkein yhteneväisin minkään väittämän osalta, mutta maahanmuutto- ja ympäristökategorioissa se oli kärkipäässä. Puolue oli monessa aihepiirissä melko keskellä puolueiden välisen yhtenevyyden vertailussa. Kaiken kaikkiaan keskustan kohdalla voidaan todeta, että selkeää yhteyttä korostettujen aiheiden ja yhteneväisyyden välillä oli vaikeaa, ainakin tässä tutkimuksessa, käytetyn aineiston perusteella havaita, sillä puolue oli melkein yhtä yhtenäinen sellaisissa asiakysymyksissä, joita sen ei määriteltä erityisesti korostavan.

Kuvio 9. Keskustan ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. Keskustan korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä, 9. Sosiaali- ja terveystoimen palvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhusten hoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 11. Parantamattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan ja 17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen.

6.4 Kokoomuksen ehdokkaat samaa mieltä EU:sta ja verotuksesta

Kokoomuksen korostamiksi asiakysymyksiksi todettiin aiemmin taulukossa 1 verotuksen keventäminen, yksityistäminen, Eurooppa-myönteisyys, yrittäjäys ja koulutus.

Kokoomukselle määriteltyihin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä yhdeksän väittämää. Puolue oli laskettujen tunnuslukujen mukaan väittämien kesken vertailtuna yhtenäisin mielipiteissään siitä, tuleeko Suomen kuulua euroalueeseen. Ehdokkaiden vastausten keskiarvon mukaan kanta euroalueeseen kuulumiseen oli myönteinen.

Kuten kuviossa 8 havainnollistetaan, yhtenevyys oli suurta myös verotuksen ja leikkausten suhteesta. Puolue oli keskimäärin enemmän leikkausten, kuin veronkorotusten kannalla. Talouspolitiikkaan liittyen ehdokkaat olivat yhtenäisiä mielipiteissään perustulosta. Myös alkoholilain uudistamisesta ehdokkailla oli samanlaisia näkemyksiä. Ympäristöön liittyvistä väittämistä bensa- ja dieselautojen myyntiä sekä metsien hakkuista koskevat mielipiteet olivat melko yksimielisiä. Vastausten keskiarvojen mukaan puolue ei olisi kiirehtimässä bensa- ja dieselautojen myyntiä, eikä ehdokkaiden mukaan myöskään metsiä hakata Suomessa liikaa.

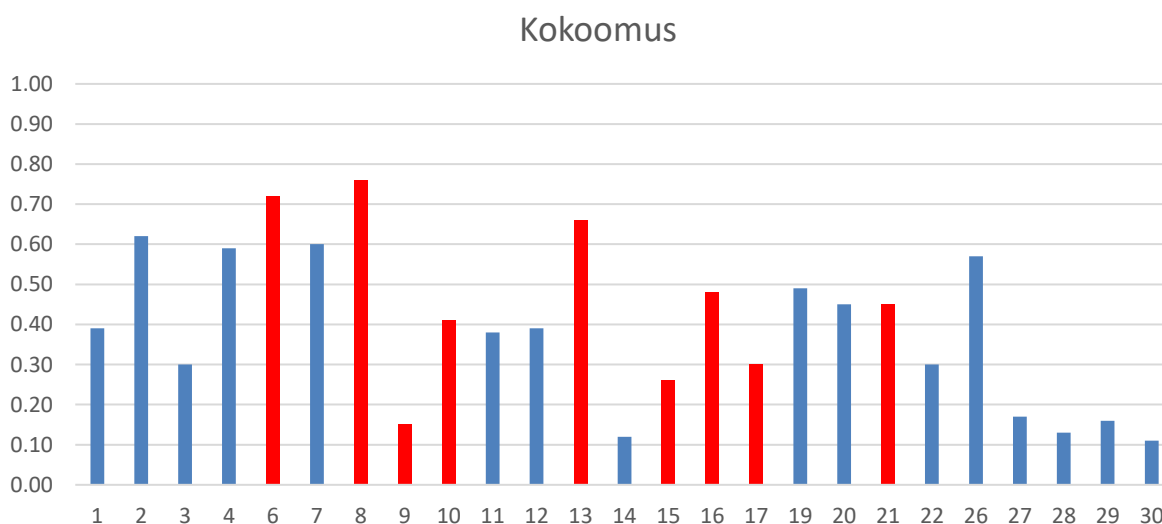
Selkeästi eniten eroavaisuuksia Kokoomuksen ehdokkaiden vastauksissa voitiin havaita olleen yleisesti arvoväittämistä sekä perhevapaisiin ja koulutukseen liittyvissä väittämistä. Eniten vastausten hajontaa aiheuttavista arvoväittämistä voidaan tulkita ehdokkailla olevan monenlaista arvopohjaa erityisesti lakien ja yhteiskuntajärjestyksen osalta.

Bensa- ja dieselautoihin liittyvästä väittämästä yksimielisyys oli myös odotettua, sillä puolue on korostanut aihetta näkyvästi kampanjassaan vuonna 2019 iskulauseella ”Autot kuuluvat teille”. (Saavalainen & Hämäläinen 2019.) Poikkeuksen korostettavien asiakysymysten osalta teki laskettujen tunnuslukujen mukaan koulutukseen liittyvien väittämien hajonta. Puolueen sisällä voitiin havaita hieman eri mielipiteitä ainakin oppivelvollisuuden pituuden ja korkeakoulujen määrän suhteen.

Puolueiden välisessä vertailussa kokoomuksen ehdokkaiden vastaukset olivat yhtenäisimmät ”Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä.” sekä ”Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin” väittämistä. Tuloksen voidaan todeta olleen myös näiltä osin odotettu, sillä puolueen todettiin profiloituneen muita eduskuntapuolueita voimakkaammin markkinaliberaalin talouspolitiikan ja erityisesti työn verotuksen keventämisen kautta. Toisaalta myös vastausten hajontaa oli

havaittavissa osassa aihepiireistä. Muihin puolueisiin verrattuna kokoomuksen ehdokkaiden hajanaisuus väittämässä sosiaali- ja terveydenhuollon tuottajasta oli huomattavan suurta

Kaiken kaikkiaan kokoomuksen ehdokkaat olivat yhtenäisimpiä edellä määriteltyjen väittämien aihepiirien mukaan Euroopan Unioniin, verotukseen, ympäristöön, konservatiivisiin arvoihin, tuloeroihin ja julkisen sektorin ja valtion rooliin liittyvissä väittämässä. Näiden tulosten voidaan todeta olevan osin samat niiden aihepiirien kanssa, joita puolueen mainittiin korostavan. Vaikka puolueen ei asiakysymysten määrittelyssä luokiteltu korostavan perinteisyyttä erityisesti, sen todettiin varsinkin aikaisemmin kuuluneen puolueen profiiliin. Kuitenkin kuten kuviosta 8 nähdään, korostettujen asiakysymysten väittämässä oli myös vastausten hajontaa muun muassa koulutukseen ja yksityistämiseen liittyen. On kuitenkin huomattava, että kolme puolueen yhtenäisintä väittämää oli luokiteltu niiden korostamiin asiakysymyksiin kuuluviksi.

Kuvio 10. Kokoomuksen ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. Kokoomuksen korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä, 8. Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin, 9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin, 15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon, 16. Koulujen kesäloomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla, 17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen ja 21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.

6.5 Liike Nytin ehdokkaiden vastauksissa eniten hajontaa

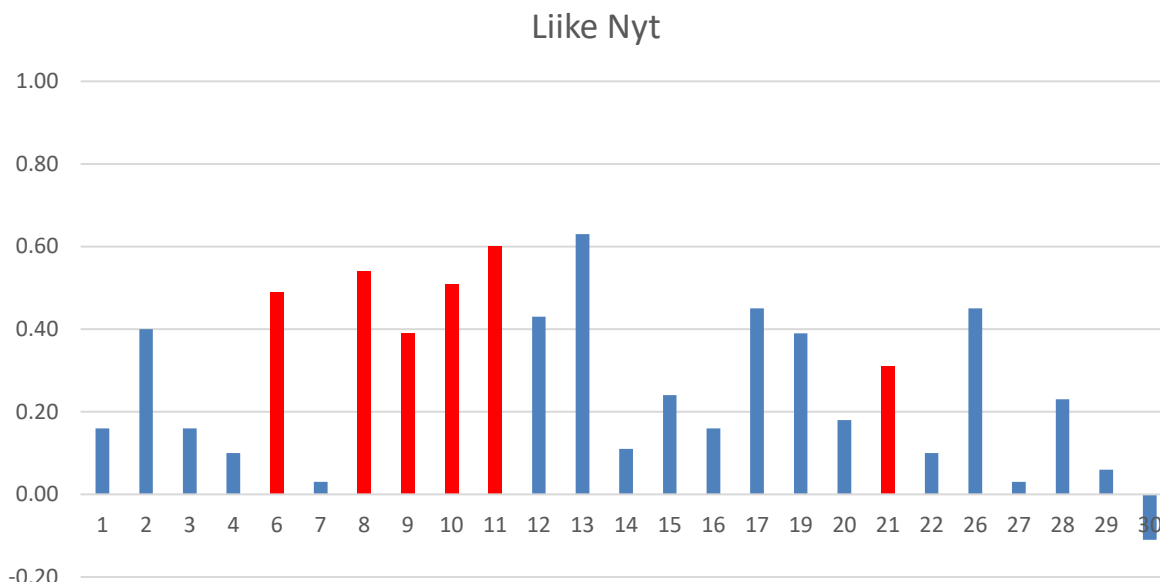
Liike Nytin korostamiksi aiheiksi taulukossa 1 määriteltiin yrittäjyys, verotuksen keventäminen, osallistava demokratia, sosiaali- ja terveystalvet sekä Eurooppa-myönteisyys. Liike Nytille määriteltyihin asiakysymyksiin oli löydetävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä kuusi väittämää. Kuten lasketuista tunnusluvuista sekä kuviosta 16 voidaan todeta, vastausten hajonta oli yleisesti puolueiden kesken vertailtuna puolueista suurinta. Liike Nytin osalta on kuitenkin huomioitava edelläkin tarkasteltu puolueen ideologia, jonka todettiin eroavan muista puolueista. Kuten aineiston esittelyssä mainittiin, puolueelle ei ole määritelty tarkasti yhtä ideologista suuntaa valmiiksi, vaan sen kannattamat asiat päätetään demokraattisesti jäsenten kesken. Tämä voi olla yhtenä selittävänä tekijänä vastausten eroavaisuudelle.

Eniten yksimielisyyttä puolueella oli kuitenkin suhtautumisessa viinien tuomiseen ruokakauppoihin, eutanasian sallimisesta, kuulumisesta euroalueeseen sekä vanhustenhoidosta. Puolue oli keskimäärin ruokakaupoissa vahvempien alkoholijuomien myynnin sekä eutanasian sallimisen kannalla. Asenteet euroaluetta kohtaan olivat ehdokkaiden vastausten keskiarvon mukaan myönteisiä. On tosin huomattava, että euroalueeseen liittyvän väittämän hajonta ei muihin puolueisiin verrattaessa ollut pientä, vaikka se puolueen sisäisessä vertailussa sitä oli. Toisaalta vaikka hajontaa olikin yleisesti enemmän kuin muilla puolueilla, voitiin eniten yksimielisyyttä saaneiden väittämien todeta kuuluneen puolueen korostamiin aihepiireihin.

Puolueen ehdokkaiden vastausten eroavuus oli suurinta käsityksissä poliitikon roolista, vihapuheen kriminalisoinnista ja perhevapauudistuksesta. Edustavuuskäsityksiin liittyvän väittämän vastausten suhteen voidaan pohtia, miten aihe liittyy Liike Nytin korostamaan asiakysymykseen eli osallistavaan demokratiaan. Toisaalta edustajan roolin voidaan todeta liittyvän aiheeseen, mutta toisaalta sen näkökulma eroaa puolueen korostamasta näkökulmasta. Puolue korostaa kansalaisten vaikutusvallan lisäämistä demokraattisessa prosessissa, muttei tuo esiin edustajien tehtäviä. Liike Nytin korostamat asiakysymykset osallistavasta demokratiasta liittyvät enimmäkseen päätösten oikeutukseen edustajien valintaprosessin kautta.

Puolueen korostamien asiakysymysten ja vastausten yhtenäisyyden välillä voitiin nähdä yhteys. Korostettuihin asiakysymyksiin liitetyt väittämät ovat puolueen sisäisesti vertailtuna yhtenäisimpien joukossa. Tästä joukosta poikkesi ainoastaan Nato-väittämä. On kuitenkin

huomattava, että vaikka yhteys näiden tekijöiden välillä on suhteellisen hyvin havaittavissa, Liike Nyt ei erottunut minkään aihepiirin kohdalla muihin puolueisiin verrattuna yhtenäisyydellään.

Kuvio 11. Liike Nytin ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. Liike Nytin korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä, 8. Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin, 9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 11. Parantumattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasiaan ja 21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.

6.6 Perussuomalaiset samaa mieltä maahanmuutosta ja ympäristöstä

Perussuomalaisten korostamiksi asiakysymyksiksi määriteltiin taulukossa 1 maahanmuutto, konservatiiviset arvot, ilmastokriittisyys, EU-kriittisyys ja turvallisuus. Perussuomalaisille määriteltäviin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä 13 väittämää. Kuten vihreillä, myös perussuomalaisilla yhtenevyys väittämässä oli muihin puolueisiin verrattuna yhtenäistä monella osa-alueella. Kuten kuviosta 12 nähdään, yhtenäisimpiä näkemysten voidaan sanoa olleen maahanmuutosta, konservatiivisista arvoista, ympäristöasioista sekä sosiaali- ja terveydenhuollosta.

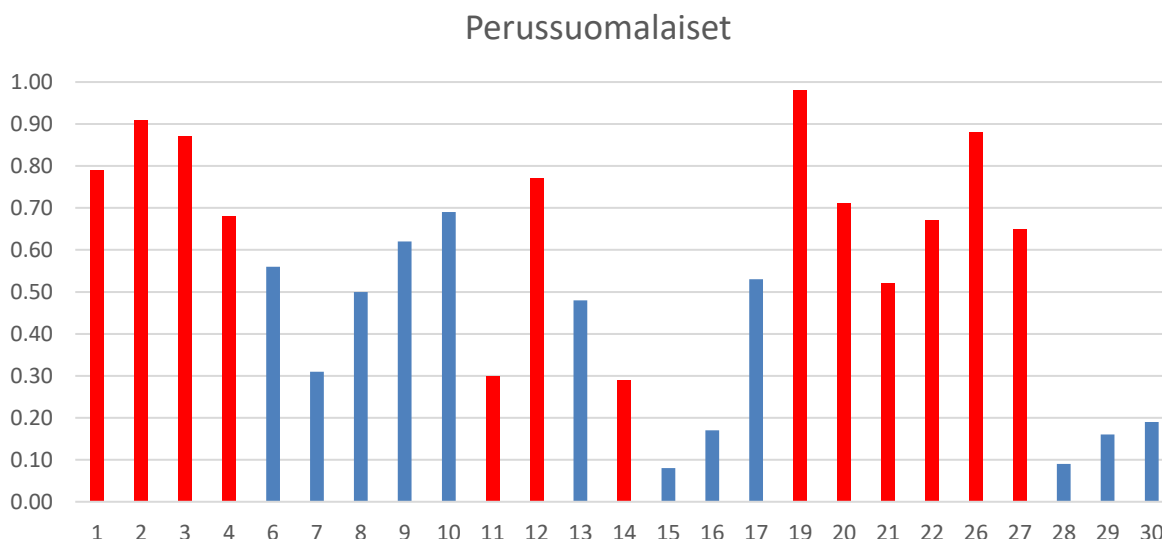
Maahanmuutto oli odotetusti ehdokkaita yhdistävä teema, sillä kuten edellä mainittiin, perussuomalaiset ovat erityisesti tällä ja viime vuosikymmenellä profiloituneet ensi sijassa maahanmuuttokysymysten kautta. Myös konservatiivisiin arvoihin liittyneiden väittämien pieni hajonta ja suhteellisen suuri yksimielisyys ympäristöväittämistä olivat korostettujen

asiakysymysten mukaisia. Perussuomalaisten ehdokkaat olivat keskimäärin sitä mieltä, että perinteiset arvot luovat hyvän pohjan päätöksenteolle. Ympäristötoimista ehdokkaat olivat yksimielisen kriittisiä, eivätkä esimerkiksi nähneet, että Suomen tulisi toimia edelläkävijänä niissä. Eurooppaan liittyen huomattavaa vastauksissa oli, että perussuomalaiset oli ainoa puolue, joka oli keskimäärin sitä mieltä, että Suomi hyötyisi nykyistä tilannetta enemmän euroalueen ulkopuolella olosta.

Eniten hajontaa ehdokkaiden vastauksissa havaittiin yksittäisissä väittämässä oppivelvollisuuden pidentämisessä ja kansalaisten tasa-arvossa. Näistä väittämistä ei ollut kuitenkaan löydettävissä tiettyä kokonaista aihepiiriä. Myös väittämä valtion käytettävissä olevista keinoista järjestyksen pitämiseksi sai aikaan vastausten hajontaa. Korostettujen asiakysymysten osalta ainoastaan eutanasiaan ja perhevapaaudistukseen liittyen puolue oli melko hajanainen.

Puolueiden välinen vertailu osoittaa, että maahanmuuttokategoriassa perussuomalaiset oli selkeästi yhtenäisin puolue. Lisäksi ympäristökategorian osalta perussuomalaiset oli ympäristökriittisillä näkemyksillään yhtenäisin puolue tarkasteltavan aineiston perusteella. Ainoastaan turvallisuus ilman maahanmuuttokontekstia ei korostunut yksimielisyydessä merkittävästi. Tällä tarkoitetaan yksimielisyyttä muun muassa Natoon liittymisestä ja niiden keinojen laajuudesta, joita Suomen valtio voi käyttää järjestyksen pitämisessä.

Kaiken kaikkiaan perussuomalaisten kohdalla yhtenäisyys oli suurinta niiden asiakysymysten kohdalla, joita puolueen todettiin korostavan. Toisaalta, kuten vihreiden, myös perussuomalaisten kohdalla voidaan pohtia, voiko puolueen selkeään yhtenäisyyden ja asiakysymysten suhteeseen vaikuttaa se, että puolueen korostamista aiheista löytyi melko useita väittämiä vaalikoneesta.

Kuvio 12. Perussuomalaisten ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. Perussuomalaisten korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia, 2. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä, 3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla, 4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa, 11. Parantumattomasti sairaalla on oltava oikeus eutanasian, 12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaalle, 14. Perhevapaita pitää uudistaa niin, että vapaat jakautuvat tasan vanhempien kesken, 19. Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvattomuutta Suomessa, 20. Sosiaali- ja terveystalouden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä, 21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa, 22. Vihapuhe tulee määritellä ja asettaa rangaistavaksi rikoslaisissa, 26. Perinteiset arvot ovat hyvän elämän perusta ja 27. Suomessa tarvitaan nyt koviakin keinoja järjestyksen ja tavallisten ihmisten puolustamiseksi.

6.7 RKP:n yhtenäisyydestä ei erotu selkeää aihepiiriä

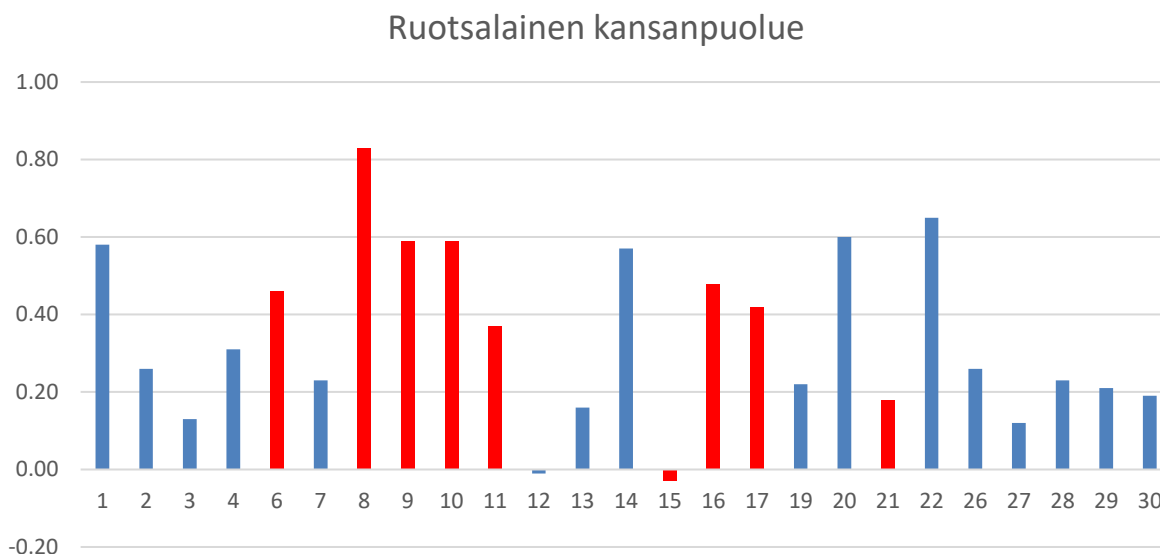
RKP:n korostamiksi aihealueiksi taulukossa 1 määriteltiin kielikysymykset, koulutus, verotuksen keventäminen, sosiaali- ja terveystaloudet sekä työllisyys. RKP:lle määriteltäisiin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä yhdeksän väittämää. Puolue oli vaalikonevastauksissaan yhteneväinen melko hajanaisesti eri aiheisiin liittyen, mutta eniten yksimielisyyttä väittämässä voitiin havaita olleen euroalueesta, vihapuheen kriminalisoimisesta, työperäisestä maahanmuutosta sekä sosiaali- ja terveydenhuollosta. Tätä havainnollistetaan kuviossa 15.

Puolue oli yksimielisin suhteessaan euroalueeseen. Puolueen keskimääräisen vastauksen perusteella kannat olivat erittäin myönteisiä. Myös vihapuheen kriminalisoinnista ehdokkailla oli yhtenevät näkemykset. Työperäinen maahanmuutto oli vastausten keskiarvon mukaan ehdokkaiden mielestä tarpeellista. Vaikka puolueen ei määriteltä erityisesti korostavan työperäistä maahanmuuttoa, voidaan se kuitenkin joissain määrin lukea puolueen

profiloitumisen mukaiseksi, sillä puolue on taulukossa 1 mainittujen asiakysymysten lisäksi korostanut monikulttuurisuutta ohjelmissaan: ”Haluamme avoimen ja monikulttuurisen yhteiskunnan, joka kantaa vastuun kaikista sukupolvista ja ottaa vahvasti etäisyyttä rasismiin” (Ruotsalainen Kansanpuolue 2016). Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta taas voidaan todeta, että vaikka puolue oli muihin väittämiin verrattuna yhtenäinen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, se ei kuitenkaan muihin puolueisiin verrattaessa ollut yhtenäisyyden kärkipäässä.

Selkeästi eniten erimielisyyksiä vastauksissa oli kuitenkin oppivelvollisuuden pidentämisestä ja sukupuolen korjausleikkauksesta alle 18-vuotiaille. Muita hajanaisia väittämiä olivat arvoväittämät ja lihan syönnin verotukseen liittyvä väittämä. Eniten vastausten hajontaa aiheuttavien väittämien osalta ei ollut nähtävissä selkeästi tiettyä aihealuetta.

RKP ei ollut puolueista kokonaisuudessaan yhteneväisimmästä päästä, eikä se erottunut merkittävästi muista puolueista missään osa-alueessa. Vaikka euroalueeseen liittyvä väittämä herätti puolueessa yksimielisyyttä, kyseinen väittämä oli yleisesti muitakin puolueita yhdistävä. Puolueen suhteellisen suurta hajontaa ja erottumattomuutta saattoi selittää muun muassa kielikysymysten puuttuminen kokonaan vaalikoneesta. RKP:lle jaoteltujen korostettujen aiheiden osalta Eurooppa-myönteisyyden ja sosiaali- ja terveydenhuollon tärkeyden voidaan havaita näkyneen RKP:n ehdokkaiden vastausten yhteneväisyydessä. Muuten edellä mainittujen seikkojen takia RKP:n korostamien asiakysymysten ja yhteneväisimpien väittämien suhdetta on vaikea havaita. Varsinkin, kun muun muassa koulutukseen liittyen puolueella oli oppivelvollisuuden pidentämisestä todella eriävät vastaukset. Puolue ei erottunut yhteneväisyydellään myöskään talouteen tai verotukseen liittyvien väittämien kohdalla.

Kuvio 13. RKP:n ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. RKP:n korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä, 8. Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin, 9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 11. Parantumattomasti sairailta on oltava oikeus eutanasiaan, 15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon, 16. Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla, 17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen ja 21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.

6.8 SDP yhtenäinen sosiaali- ja terveyspalveluista sekä koulutuksesta

Taulukossa 1 todettiin SDP:n korostavan asiakysymyksiään sosiaali- ja terveyspalveluita, tuloerojen tasaamista, maksutonta koulutusta, julkisen sektorin roolia ja työntekijöiden asemaa. SDP:lle määriteltäisiin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä 9 väittämää. Kuten kuviosta yhdeksän huomataan, kaikkien vaalikoneen väittämien yhtenäisyyttä vertaillen havaittiin, että puolue oli yhtenäinen sosiaali- ja terveyspalveluihin, euroalueeseen, koulutukseen ja turvallisuuteen liittyvissä väittämässä. Sosiaali- ja terveyspalveluita käsittelevät väittämät mittasivat ehdokkaiden mielipiteitä sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjoajasta. Puolueen ehdokkaat olivat keksimäärin sitä mieltä, että palvelut tulisi järjestää yleisesti julkisen sektorin toimesta.

Puolueen ehdokkailla oli melko yhtenäiset mielipiteet myös koulutuksesta, eli tässä tapauksessa oppivelvollisuuden pidentämisestä ja korkeakoulujen määrään liittyvästä väittämästä. Kesälomien siirtämisestä puolueen vastaukset erosivat toisistaan. Vastausten keskiarvon mukaan SDP:n ehdokkaiden kanta oppivelvollisuuden pidentämiseen oli

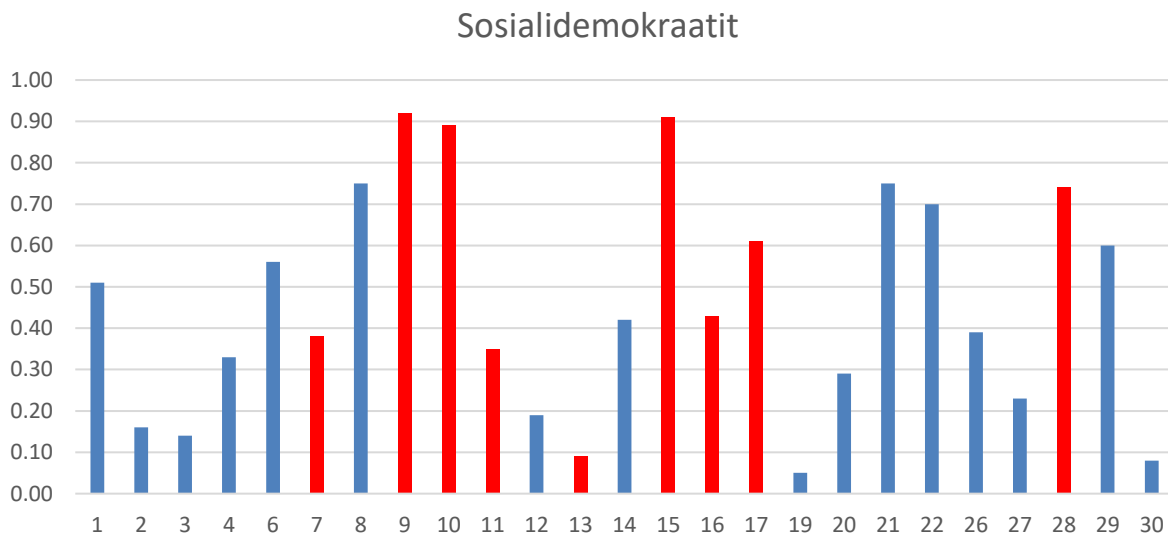
myönteinen ja korkeakoulujen määrän vähentämiseen kielteinen. Myös euroalueeseen kuulumisen herätti yksimielisyyttä puolueessa. Turvallisuuteen liittyvissä väittämissä puolue oli melko yhteneväinen mielipiteissään siitä, ettei Natoon tulisi liittyä ja että vihapuhe tulisi kriminalisoida.

Aihealueet, joissa SDP oli yhtenäisin, olivat joissain määrin aiemmin määriteltyjen korostettujen asiakysymysten mukaisia, sillä sosiaali- ja terveystalveluiden, maksuttoman koulutuksen ja julkisen sektorin aseman kohdalla puolue oli odotetusti yhtenäisin. Kuitenkin tästä poikkeaviakin aihepiirejä puolueen kohdalla oli löydettävissä. Eniten erot näkyivät siinä, ettei puolue ollut perustulota tai verotusta koskevien väittämien osalta erityisen yhtenäinen.

Puolueen ehdokkaissa eniten hajontaa aiheuttaneista väittämistä ei ollut tulkittavissa vain tiettyä aihepiiriä, sillä eriäviä vastauksia oli yksittäisissä väittämässä useassa kategoriassa. Tällaisia olivat muun muassa maahanmuutto ja ympäristöön liittyen bensa- ja dieselautojen myynnin kieltäminen sekä lihan syönnistä verottaminen. Lisäksi ainakin joissain määrin liberaaleiksi luokitellut uudistukset, kuten sukupuolen korjausleikkaus alle 18-vuotiaille ja viinien tuominen ruokakauppaan aiheuttivat erimielisyyttä puolueen sisällä.

Muita puolueita yhteneväisempi SDP oli oppivelvollisuuden pidentämiseen liittyvästä väittämästä sekä väittämästä ”Suomen lakien pitäisi nykyistä vapaammin antaa ihmisten tehdä omat ratkaisunsa ja kantaa niiden seuraukset”. Lisäksi puolueiden välisessä vertailussa SDP oli vasemmistoliiton ohella yksimielisin terveystalveluiden järjestämisestä julkisen sektorin toimesta. Vähiten yhteneviä mielipiteitä muihin puolueisiin verrattuna sillä oli yleisesti maahanmuutosta. Myös ilmastoväittämien vastausten hajanaisuus oli verrattain suurta.

SDP:n voidaan todeta olleen enimmäkseen yhteneväinen korostamiensa asiakysymysten suhteen erityisesti terveystalveluista ja koulutuksesta. Kuitenkin korostettuja aihealueita löytyi myös puolueen vähiten yksimielisyyttä keränneiden väittämien joukosta. Toisaalta puolueen kolme yhtenäisintä väittämää kuului korostettuihin asiakysymyksiin. Määritellyistä asiakysymyksistä tuloerojen tasaaminen ja verotus ei erottunut yhtenäisyydellään vastauksissa, sillä ehdokkaiden mielipiteet perustulosta ja menojen ja verotuksen suhteesta olivat melko hajanaiset. Myös valtion rooliin luokiteltu alkoholipolitiikkaan liittyvä väittämä sai aikaan hajontaa vastauksissa. Toisaalta kuten mainittua, kyseisen väittämän aiheesta on myös muita näkökulmia, mikä voi selittää hajontaa.

Kuvio 14. SDP:n ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. SDP:n korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 7. Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työikäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla, 9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhusten hoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 11. Parantumattomasti sairailta on oltava oikeus eutanasiaan, 13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin, 15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon, 16. Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla, 17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen ja 28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.

6.9 Vasemmistoliitto yhtenäisin Nato-kannassa

Vasemmistoliiton korostetuiksi asiakysymyksiksi määriteltiin taulukossa 1 verotuksen kiristäminen, julkisen sektorin rooli, köyhyyden vähentäminen, ympäristö ja vähemmistöjen oikeudet. Vasemmistoliitolle määriteltyihin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä 11 väittämää. Vastauksista laskettujen tunnuslukujen ja kuvion 14 mukaan voidaan todeta, että vasemmistoliiton ehdokkaat olivat yhtenäisimpiä sosiaali- ja terveydenhuoltoon, Natoon ja tasa-arvoon liittyvissä väittämässä.

Vasemmistoliitto oli erityisen yhtenäinen terveyspalveluihin liittyen. Ehdokkaiden keskimääräisistä vastauksista voitiin tulkita, että puolue on vahvasti sen kannalla, että julkisen sektorin tulee olla vastuussa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjoamisesta mukaan lukien vanhustenhoitopalvelut. Myös tasa-arvoon, kuten perustulon käyttöönottoon ja ihmisten yhdenvertaiseen asemaan liittyvät väittämät saivat odotetusti ehdokkailta melko yksimielisiä vastauksia. Samaa voidaan sanoa myös korkeakoulujen määrän ja oppivelvollisuuden

pidentämisen osalta. Edellä mainittujen osa-alueiden voidaan todeta olleen puolueen perinteisesti korostamien asiakysymysten mukaisia.

Huomattavaa yksimielisyyttä voitiin havaita väittämässä koskien Natoon liittymistä. Puolue ei vastausten keskiarvon mukaan kannattanut Natoon liittymistä. Toisaalta yksimielisyys ei ollut yllättävää, sillä puolueen vuoden 2019 eduskuntavaaliohjelmassa linjattiin seuraavasti:

”Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus kirjataan seuraavan hallituksen ohjelmaan. Suomi ei hae eikä valmistelee Naton jäsenyyttä.” (Vasemmistoliitto 2019.) Tällainen selkeästi esiin nostettu mielipide voikin olla syynä muita puolueita suuremmalle yhtenäisyydelle.

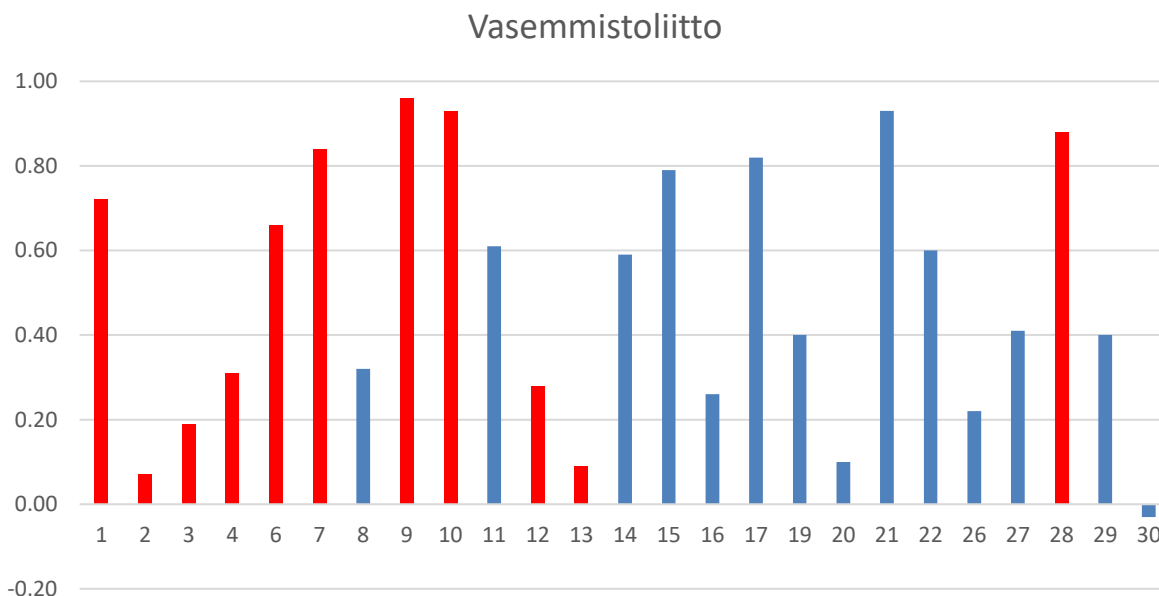
Eniten vasemmistoliiton vastaukset erosivat käsityksissä poliitikon rooliin, bensa- ja dieselautojen myyntiin sekä työperäiseen maahanmuuttoon liittyen. Kuten monella muullakin puolueella, vähiten yhtenäisyyttä olevista väittämistä ei ole suoraan nähtävissä tiettyä aihepiiriä, joka kokonaisuudessaan aiheuttaisi hajontaa. Toisaalta ympäristöteemaan liittyvän hajonnan voidaan sanoa olleen edellä tehdyistä havainnoista poikkeavaa. Vaikka puoleen todettiin korostavan teemaa toiminnassaan ja arvoissaan, vastaukset eivät olleet kovin yksimielisiä.

Muiden puolueiden yhteneväisyyteen verraten vasemmistoliitto oli yhtenäisin mielipiteissään Natoon liittymisestä. Vasemmistoliiton ehdokkaiden vastausten yhteneväisyydestä voidaan todeta, että puolue oli yhtenäinen melko usean väittämän kohdalla. Nämä väittämät olivat selkeästi jaoteltavissa aihealueisiin. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi kaikki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja kaikki koulutukseen liittyvät väittämät olivat yksimielisyyden kannalta väittämien kärkipäässä.

Kaiken kaikkiaan verrattaessa yhteneväisyyttä ennalta määriteltyihin puolueen korostamiin asiakysymyksiin voitiin todeta, että korostettavat asiakysymykset ovat paljolti puolueen yhteneväisimpien väittämien kanssa samaa aihepiiriä. Tällä tarkoitetaan sitä, että väittämät, joissa puolue oli yhtenäinen, kuuluvat sen korostamiin aihepiireihin.

Puolueen korostamia aiheita löydettiin myös niistä väittämistä, joissa hajonta on suurempaa. Viinien tuomisesta ruokakauppoihin ehdokkailla oli hajanaisia mielipiteitä. Väittäjä luettiin kuuluvaksi aiheeseen ”julkisen sektorin rooli”, jota puolueen todettiin korostavan. Lisäksi sukupuolenkorjausleikkauksia koskevan väittämän voitiin ajatella lukeutuvan vähemmistöjen oikeuksiin, joita puolue myös korostaa. Toisaalta on huomioitava, että nämä väittämät ovat tulkittavissa monella tapaa ja ne voidaan käsittää moneen aihepiiriin kuuluviksi. On

huomattava myös taulukosta 14, että erot korostettujen ja ei-korostettujen aiheiden välillä eivät ole suuria, mikä myös vasemmistoliiton kohdalla heikentää havaintoja korostettujen asiakysymysten ja yhteneväisyyden suhteesta.

Kuvio 15. Vasemmistoliiton ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. Vasemmistoliiton korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia, 2. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä, 3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla, 4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa, 6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä, 7. Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työikäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla, 9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille, 13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin ja 28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.

6.10 Vihreiden näkemykset ympäristöstä ja tasa-arvosta yhtenäiset

Vihreiden korostamiksi asiakysymyksiksi määriteltiin taulukossa 1 ympäristö, monikulttuurisuus, vähemmistöjen oikeudet, koulutus ja julkisen sektorin rooli. Vihreille määriteltyihin asiakysymyksiin oli löydettävissä Ylen 2019 eduskuntavaalikoneesta yhteensä 14 väittämää. Väittämiä oli huomattavasti enemmän kuin usealla muulla puolueella, mikä on otettava analyysissä huomioon. Kuten kuviosta 11 nähdään, puolueen väittämien yhtenäisyyttä vertailtaessa voidaan kaiken kaikkiaan todeta, että yksimielisyys oli melko suurta usean eri aihepiirin väittämän kohdalla.

Kaikkein eniten yksimielisyyttä esiintyi näkemyksissä tuloeroista, Euroopan Unioniin kuulumisesta, ympäristöpolitiikasta ja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Vihreiden korostamista asiakysymyksistä myös koulutukseen liittyen ehdokkaat olivat suhteellisen yhteneviä. Ympäristökysymyksissä vihreillä oli odotetusti yhteneviä näkemyksiä. Tämä näkyi erityisesti käsityksissä Suomen roolista ilmastonmuutoksen torjunnassa. Ehdokkaat näkivät, että Suomen tulee olla niissä edelläkävijä, vaikka niistä koituisikin kustannuksia.

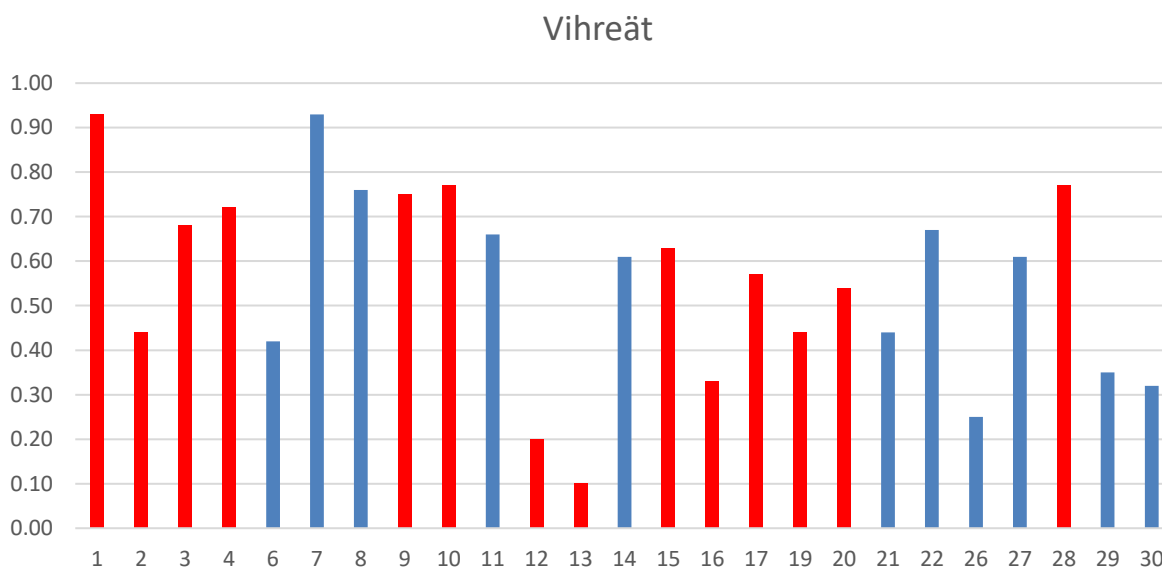
Puolue oli yhtenäinen myös perustuloa koskevassa väittämässä., jossa se oli vahvasti perustulon kannalla. Väittäjä luettiin kuuluvaksi tuloerojen tasaamiseen. Lisäksi melko suuren yksimielisyyden väittämässä ” On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset”, voidaan ajatella kuuluvan samaan aihepiiriin. Julkisen sektorin korostaminen näkyi vihreiden mielipiteissä myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvissä väittämässä.

Eniten eriäviä näkemyksiä puolueella oli viinien tuomisesta ruokakauppaan, alle 18-vuotiaiden sukupuolenkorjausleikkauksesta sekä muista arvoväittämistä. Vihreiden todettiin korostavan vähemmistöjen oikeuksia ja puolue onkin profiloitunut muun muassa sukupuolivähemmistöjen oikeuksien kautta. Tästä syystä kyseisen väittämän vastausten suuren hajonnan voidaan sanoa olleen hieman muiden tärkeiden asiakysymysten yhtenäisyydestä poikkeava tulos. Toisaalta väittämään oli liitetty aiheena alaikäisyys, millä voi olla vaikutusta mielipiteisiin.

Vihreiden korostamista aiheista myöskään monikulttuurisuus ei noussut esiin yhtenäisyydellään. Monikulttuurisuuteen luetut väittämät maahanmuutosta ja työperäisestä maahanmuutosta olivat väittämien yhtenäisyydessä melko keskellä.

Kuten mainittua, muihin puolueisiin verrattuna vihreiden ehdokkaat olivat yleisesti melko yhtenäisiä mielipiteissään. Eniten muista puolueista se erottui kuitenkin vahvalla yksimielisyydellään perustulon käyttöönotosta ja Suomen roolista edelläkävijänä ympäristötoimissa. Voidaan todeta, että puolue oli eniten yksimielinen sellaisten väittämien kohdalla, joiden aiheita sen määriteltiin korostavan. Toisaalta se oli perustuloa ja euroaluetta käsittelevien väittämien osalta myös vahvasti yksimielinen. Yhtenäisyys ei toteutunut kuitenkaan kaikissa korostetuissa asiakysymyksissä, sillä sukupuolenkorjausleikkausta koskevassa väittämässä puolue ei ollut kovin yksimielinen. Myös monikulttuurisuuteen liittyvissä maahanmuuttoväittämässä havaittiin vastausten hajontaa. Toisaalta vihreiden tuloksista voitiin huomata myös, että Ylen vuoden 2019

eduskuntavaalikone sisälsi useita vihreiden korostamia aiheita. Sen voidaan ajatella vaikuttaneen yleisesti suureen yhtenäisyyteen väittämässä.

Kuvio 16. Vihreiden ehdokkaiden yhteneväisyys valtakunnallisissa väittämässä arvon "A" mukaan. Korostetut asiakysymykset on merkitty kuvioon punaisella. Vihreiden korostamiin asiakysymyksiin luokiteltiin väittämät 1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia, 2. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä, 3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla, 4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa, 9. Sosiaali- ja terveystalouden on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina, 10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä, 12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille, 13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin, 15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon, 16. Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla, 17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja -tutkimukseen, 19. Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvattomuutta Suomessa, 20. Sosiaali- ja terveystalouden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä ja 28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset.

6.11 Yhteenveto keskeisistä tuloksista

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia puolueiden yhteneväisyyttä suhteessa niiden korostamien asiakysymysten aiheisiin. Tämän yhteneväisyyden voitiin havaita toteutuneen melkein kaikkien puolueiden kohdalla lähes kaikissa aihepiireissä, mutta myös poikkeuksia tähän ilmeni aineistosta. Kokoomuksen todettiin perinteisesti korostavan muun muassa liberaalia markkinataloutta, alhaista verotusta sekä kansainvälisyyden lisäämistä. Näissä puolue oli sisäisesti yhteneväisin. SDP ja vasemmistoliitto olivat yhtenäisimpiä sosiaali- ja terveystalouden ja koulutuksen suhteen. Ne olivat myös määritelty puolueille tärkeiksi asiakysymyksiksi. Lisäksi vasemmistoliiton kanta Natoon oli huomattavan yksimielinen.

Aikaisemmassa kirjallisuudessa aihetta ei vasemmistoliiton kohdalla korostettu, mutta puolueen todettiin ilmaiseen selkeän kantansa Natoon eduskuntavaaliohjelmassaan. Yhtenäisimpiä korostetuissa asiakysymyksissä oli myös vihreät, joka oli yhtenäisin ympäristö- ja tasa-arvo-väittämässä. Sama voitiin todeta perussuomalaisista ja kristillisdemokraateista, joille molemmille perinteiset arvot olivat tärkeitä ja myös ehdokkaiden kesken vastaukset olivat yhteneviä. Perussuomalaisilla yksimielisyyttä havaittiin myös erityisesti maahanmuutto- ja ympäristöväittämässä.

Keskustan, RKP:n ja Liike Nytin osalta yhtenäisimpien aiheiden jaottelua oli vaikeampi havaita kuin muiden puolueiden kohdalla. Kyseisten puolueiden suhteen oli huomioitava erityisesti se, ettei aineistona käytetyssä vaalikoneessa ollut väittämiä suoraan keskustan tai RKP:n perinteisesti eniten profiloivasta asiakysymyksestä, eli aluepolitiikasta tai kielikysymyksistä. Tämä näkyi myös siinä, että keskustan, RKP:n tai Liike Nytin korostamista aiheista löytyi verrattain vähän väittämiä vaalikoneesta. Tästä huolimatta voitiin havaita, että keskusta oli suhteellisen yhtenäinen sosiaali- ja terveydenhuoltoa, ympäristöä ja korkeakoulujen määrää käsittelevissä väittämässä. Korkeakoulujen määrän todettiin kuuluvan kuitenkin myös aluepolitiikkaan. Näiden suhteen keskustankin voidaan ajatella olleen ainakin osittain enemmän yhtenäinen perinteisestä korostetuista aiheista.

Vaikka RKP:n yhtenäisyydestä ei suoraan voinut tehdä jaottelua yhtenäisimpiin aihepiireihin, puolueen todettiin olleen melko yhtenäinen lähes kaikkien sille ennalta määriteltujen asiakysymysten osalta. Toisaalta puolueen todettiin korostavan koulutusta, joten näkyvimmän poikkeuksen edellä mainittuun havaintoon teki melko suuri vastausten eriävyys väittämässä oppivelvollisuuden pidentämisestä. Liike Nytin vastausten todettiin olleen muihin puolueisiin verrattuna hajanaisimmat. Toisaalta puolueen havaittiin olleen joissain määrin muita aiheita yhtenäisempi markkinataloudesta, alhaisemmasta verotuksesta ja EU-asioista. Liike Nytin hajontaa analysoidessa on huomioitava puolueen tavoitteet ja muista puolueista poikkeava perusidea, jossa kyse ei ole valmiiksi määritellystä ideologiasta. Puolueen mukaan päätöksiä tehdään asiantuntijatietoon ja kansalaisten mielipiteisiin perustuen ja mukautuen.

Laskettujen yksimielisyyyslukujen perusteella puolueiden korostamien asiakysymysten yhtenäisyydestä poikkesivat eniten kokoomus ja RKP koulutukseen, vihreät sukupuolen korjaamiseen ja vasemmistoliitto ympäristöön liittyvissä väittämässä. Sekä kokoomuksen että RKP:n määriteltiin korostavan linjauksissaan koulutuspolitiikkaa ja sen tärkeyttä. Kuitenkin kokoomuksen ehdokkaiden vastaukset erosivat kummankin koulutukseen liittyvän väittämän

kohdalla tosistaan verrattain paljon. RKP:lla sen sijaan vain oppivelvollisuuden pidentäminen sai aikaan eriävyyttä vastauksissa. Toisaalta koulutusväittämistä nostettiin esiin, että niissä kysyttiin melko rajattuja aiheita ja yksittäisiä poliittisia päätöksiä, eikä niinkään koulutuspolitiikan yleisiä linjoja.

Vihreiden yhdeksi korostamaksi aiheeksi määriteltiin tässä tutkimuksessa vähemmistöjen oikeudet. Kuitenkaan vaalikoneen ainoassa aiheeseen liittyvässä, sukupuolenkorjausleikkausta koskevassa, väittämässä puolue ei ollut kovin yksimielinen. Toisaalta väittämän aiheeseen sisältyi myös alaikäisyys, jonka voidaan katoa vaikuttaneen näkemyksiin. Vasemmistoliitolle puolestaan oli määritelty korostetuksi asiakysymykseksi ympäristö. Puolueen vastausten eroavaisuus oli kuitenkin melko suurta lähes kaikkien kyseisen kategorian väittämän kohdalla.

7 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tavoitteena oli tarkastella asiakysymysomistajuuden teorian oletuksia suhteessa puolueiden yhteneväisyyteen. Tutkimuksen alussa esiteltiin aiheeseen liittyviä käsitteitä, Suomen poliittista järjestelmää ja sen kehitystä sekä pohdittiin näiden tekijöiden merkitystä äänestäjien ja puolueiden näkökulmasta edustuksellisessa demokratiassa. Lisäksi tarkasteltiin niitä mekanismeja, jotka vaikuttavat puolueiden yhteneväisyyteen ja yleisesti sitä, miten poliittisten aiheiden korostus näkyy puolueiden poliittisessa toiminnassa. Tutkimuksen tavoitteena oli vastata kysymyksiin: ”ovatko puolueiden ehdokkaiden kannat korostettuihin asiakysymyksiin sisäisesti yhteneväisempiä kuin muihin asiakysymyksiin?” ja ”ovatko puolueet muita puolueita yhteneväisempiä niiden asiakysymysten kohdalla, joita ne korostavat?”

Aiheen tutkimisen todettiin olevan perusteltua muun muassa Suomen poliittisen järjestelmän luomien puitteiden ja puolueiden roolin muuttumisen takia. Tarkastelun kohteena oli erityisesti Suomen eduskuntavaalijärjestelmä. Puolueiden yhteneväisyyden todettiin liittyvän eduskuntavaaleihin muun muassa siitä syystä, että vaaleissa on käytössä d’Hondtin ääntenlaskutapa, jonka mukaan ehdokkaiden suhteellinen vertausluku lasketaan. Yksittäinen ääni menee laskutapaa käytettäessä sekä ehdokkaalle että ehdokkaan edustamalle puolueelle. Lisäksi Suomen avoimen listavaalin esitettiin kannustavan ehdokkaita yksilöitymään eli erottumaan, ainakin joillain tavoin, puolueen muista ehdokkaista. Puolueiden omia ehdokaslistoja ei ole valmiiksi järjestetty, jolloin järjestys määräytyy ehdokkaan saaman henkilökohtaisen suosion mukaan. Koko puolueen saama äänimäärä taas määrittää, montako paikkaa puolue saa eduskuntaan, eli ehdokkaan valitsemisen todennäköisyyden. Ehdokkaiden todettiin hyötyvän sekä henkilökohtaisista että puolueen muiden ehdokkaiden saamista äänistä.

Yhteneväisyyden ohella tarkasteltiin myös äänestäjien äänestyspäätöksentekoa muun muassa identiteettipolitiikan kautta. Ehdokkaiden taustaominaisuuksien todettiin liittyvän vahvasti äänestäjien identifioitumiseen. Myös ehdokasasettelua tarkastellessa huomioitiin, että ehdokkaiden taustaominaisuuksilla on merkitystä, ja että ehdokasjoukoista pyritään yleensä tekemään taustaominaisuuksiltaan mahdollisimman laaja. Näistä tekijöistä herääkin kysymys, vähentääkö myös tämä puolueiden yhteneväisyyttä, mikäli taustaominaisuuksia painotetaan lisääntyvästi enemmän kuin mielipiteitä? Toisaalta yleensä puolueiden ehdokkaiden ja

kannattajien todettiin kannattavan samankaltaisia mielipiteitä, jolloin taustaominaisuuksien painottaminen ei välttämättä vaikuta merkittävästi puolueiden yhtenäisyyteen.

Asiakysymysomistajuuden teorian oletusten esitettiin lisännen merkitystään, sillä puolueiden rooli on muuttunut enemmän asiakysymyskeskeiseksi ja äänestäjät liikkuvat enemmän puolueiden välillä kuin ennen. Muun muassa käsiteltävien asioiden monimutkaistumisen ja kansainvälistymisen myötä äänestäjien ja puolueiden on enenevissä määrin täytynyt alkaa laajentamaan toimintaansa ja äänestäjien on täytynyt alkaa priorisoimaan asiakysymyksiä ja käyttää oikopolkuja äänestyspäätöksenteossa. Tästä syystä äänestäjät oletettavasti odottavat, että kun he äänestävät joidenkin itselleen tärkeiden asiakysymysten perusteella ehdokasta ja puoluetta, niin tällöin heidän preferenssinsä niiden osalta tulevat myös edustetuiksi. Toisin sanoen voidaan pohtia, mikä rooli asiakysymyskeskeisyydellä on edustavuuden kannalta. Keskeistä on tarkastella, tulevatko tärkeiden asiakysymysten osalta äänestäjien preferenssit edustetuiksi huolimatta siitä, ketkä äänestettävästä puolueesta lopulta pääsevät eduskuntaan. Tärkeillä asiakysymyksillä viitattiin tutkimuksessa niihin asioihin, joiden kautta puolue on profiloitunut ja joita se korostaa toiminnassaan. Tutkimuksen tavoitteena oli havainnollistaa yhteyttä asiakysymysten painottamista ja sen vaikutusta puolueiden yhteneväisyyteen.

Äänestäjille tärkeitä asiakysymyksiä tarkasteltiin muun muassa eduskuntavaalitutkimusten avulla, joissa äänestäjiltä kysyttiin heille tärkeimpiä asiakysymyksiä ja sitä, mitä puoluetta he äänestivät eduskuntavaaleissa. Äänestäjille tärkeimpien asiakysymysten jaottelun todettiin auttavan sen hahmottamisessa, mitä asioita äänestäjät olettavat kannattamansa puolueen hoitavan. Esimerkiksi jos äänestäjälle tärkein osa-alue on sosiaali- ja terveydenhuolto ja hän äänestää SDP:ta, voidaan hänen olettaa toivovan puolueen keskittyvän erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asioihin. Tällöin hän on todennäköisesti ainakin joissain määrin valinnut äänestämänsä puolueen sosiaali- ja terveydenhuollon kysymyksiä painottaen. Asiakysymyksen tärkeäksi kokemisen lisäksi todettiin, että äänestäjällä todennäköisesti on jokin mielipide hänelle tärkeistä aiheista. Kuvatussa esimerkissä hän voi siis olettaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien asioiden hoituvan jollakin tietyllä tavalla.

Tämän tutkimuksen keskeisenä aineistona käytettiin vuoden Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikoneesta kerättyä dataa. Kokonaisuudessaan vaalikoneaineiston todettiin soveltuvan asiakysymyksiin liittyvään yhteneväisyyden tarkasteluun, sillä vaalikoneet on itsessään luotu eri asiakysymysten pohjalta. Luvussa kuusi tarkasteltiin vaalikoneita eri näkökulmista, pohdittiin niiden merkitystä ja esiteltiin vaalikonekohtaisia eroja.

Vaalikoneaineistosta kuitenkin todettiin, että siitä on tiedostettava väittämien muotoiluun liittyvät ongelmat ja väittämien valikoinnin subjektiivisuus.

Varsinainen tutkimus toteutettiin määrittelemällä ensin tärkeimmiksi koetut asiakysymykset kullekin eduskuntapuolueelle. Asiakysymysten jaottelu toteutettiin aikaisempien tutkimusten ja puolueiden vuoden 2019 periaate- ja vaaliohjelmien pohjalta. Asiakysymysten jaottelun jälkeen analysoitiin vuoden 2019 Yleisradion vaalikoneaineistoa yksimielisyyttä mittaavan luvun ”A” ja vastausten keskiarvojen avulla. Erityisesti väittämistä laskettujen ”A”:n arvojen perusteella tutkittiin, missä asiakysymyksissä kukin puolue oli sisäisesti yhteneväisin, ja missä aihealueissa ilmeni eniten vastausten hajontaa. Asiakysymyksiä hahmotettiin niihin luokiteltujen väittämien kautta. Yhteneväisyyttä eri aihepiireissä verrattiin puolueille yleisesti määriteltäviin asiakysymyksiin.

Vaikka puolueet eivät olleet kaikkien niille nimettyjen asiakysymysten osalta yhteneviä, yhteys korostettujen aiheiden ja yhtenevyyden välillä voitiin kuitenkin havaita näiden tutkimusaineistojen ja -metodien avulla. Puolueiden yhtenevyys ilmeni yleisesti suurimpana vähintään yhden korostetun aiheen osalta. Tässä tutkimuksessa ei otettu huomioon puolueiden sisäisiä eri asiakysymysten painotuksia, mikä saattaa selittää edellä mainittua huomiota. Korostettujen asiakysymysten kesken kaikki asiakysymykset eivät ole tosiasiaassa yhtä profiloivia puolueille. Kuitenkin mikäli havaittua tulosta pohditaan vaalijärjestelmän ja äänestämisen kannalta, voidaan ainakin puolueiden perinteisesti korostamien asiakysymysten osalta todeta yhteneväisyyden olevan yleisesti suurempaa. Tämän tutkimuksen havaintojen voidaan tulkita tukevan seuraavaa väitettä: jos äänestäjä äänestää hänelle tärkeimmän asiakysymyksen mukaan sellaista puoluetta, jonka yleisesti on määritelty korostavan myös samaa asiakysymystä, hänen preferenssinsä tulevat edustetuiksi riippumatta siitä, ketkä eduskuntaan puolueesta pääsevät.

Tämän tutkimuksen toteutuksesta on huomioitava myös, että puolueille nimetyt asiakysymykset on määritelty tutkijan toimesta aikaisemman kirjallisuuden perusteella. Aiheet on koottu sekundääriaineistoista ja puolueiden omista ohjelmista perustuen siihen, minkä aiheiden eniten tulkittiin korostuvan. Lisäksi näitä aiheita käsiteltiin tässä tutkimuksessa puolueille saman arvoisina ilman puolueiden omia painotuksia. Toisaalta asiakysymyksistä voitiin saada suuntaa antavia havaintoja puolueiden eniten yksimielisyyttä herättäneiden väittämien avulla.

Myös aineistona käytetyn vaalikoneen väittämät jaoteltiin analyysin tueksi tutkijan toimesta useampaan kategoriaan, kuin mitä vaalikoneessa oli määritelty. Väittämien jaottelusta oli huomioitava myös, että kaikki johonkin tiettyyn aihepiiriin sisällytetyt väittämät eivät kuuluneet samaan asiaan aihepiirin sisällä. Tästä syystä ei voida ajatella, että jos puolue korostaa jotakin aihepiiriä, korostaisi se automaattisesti kaikkia siihen sisällytettyjä väittämiä. Myös tämä saattoi selittää sitä, miksi joidenkin puolueiden kohdalla yhtenäisiä kokonaisia aihepiirejä oli vaikea tai mahdoton määrittää. Lisäksi vaalikoneen valinnan todettiin vaikuttavan tutkimuksen tulokseen, sillä koneet ovat erilaisia ja niihin liittyy myös itsessään kritiikkiä. Näiden huomioiden pohjalta voidaan todeta, ettei tehtyjä havaintoja voi täysin yleistää, mutta ne antavat osviittaa mahdollisia jatkotutkimuksia ajatellen. Tuloksia voidaan käyttää myös tukena esimerkiksi puolueiden roolin ja asiakysymysten merkityksen kehityksen tarkastelussa.

Lopuksi voidaan kysyä, onko puolueen yhteneväsyydellä edes merkitystä niiden asiakysymysten osalta, joita äänestäjät ja puolueet eivät korosta. Joidenkin asiakysymysten suhteen äänestäjät voivat olla melko neutraaleja. Tällöin heitä ei näiden aiheiden osalta oletettavasti haittaa, jos puolueen listoilta läpi pääsevä ehdokas edustaa kyseisiä aihealueita eri tavalla, kuin miten äänestäjän äänestämä ehdokas olisi edustanut. Kiinnostavaa tämän tutkimuksen jatkoon kannalta olisikin tutkia niiden äänestäjien näkemyksiä, jotka kokevat useamman asiakysymyksen tärkeäksi, mutta joissa osassa äänestäjän kannattama puolue ei olekaan yhtenäinen. Aihetta voitaisiin tutkia jatkossa esimerkiksi äänestäjien vähiten tärkeiksi kokemien asiakysymysten kautta ja jalostaa tutkimusta siitä näkökulmasta.

Lähteet

- Anttiroiko, A., Koskinen, M. & Mikola, J. P. 1996. Kunnallisvaalien valttikortit. Tampere: Tampereen yliopisto. 133 s.
- Beetham, D. 1993. In Defence of Legitimacy. *Political Studies*, 41(3). S. 488–491. Saatavissa <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1993.tb01651.x>> Viitattu 2.9.2022.
- Bélanger, E. & Meguid, B. 2008. Issue salience, issue ownership, and issue-based vote choice. *Electoral Studies* 27(3). S. 477–491. Saatavissa: <<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2008.01.001>>. Viitattu: 14.11.2022.
- Bengtsson, Å. & Wass, H. 2009. Kansalaisten edustusodotukset. Teoksessa Borg, Sami & Paloheimo, Heikki (toim.) Vaalit yleisödemokratiassa: Eduskuntavaalitutkimus 2007. Tampere: Tampere University Press. S. 279–302.
- Beyer, D. and Hänni, M. 2018. Two Sides of the Same Coin? Congruence and Responsiveness as Representative Democracy's Currencies. *Policy Stud J* 46. S. 13–47. Saatavissa <<https://doi.org/10.1111/psj.12251>> Viitattu 20.9.2022.
- Borg, S. & Morig, T. 2005. Vaalikampanja. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.): Vaalit ja demokratia Suomessa. Werner Söderström Osakeyhtiö: WSOY. S. 47– 72.
- Borg, S. & Paloheimo, H. 2019. Valitsijoiden korostamat asiakysymykset ja hallituksen toimien arviointi: Teoksessa Kestilä Kekkonen, Elina & von Schoultz, Åsa (toim.): Ehdokkaat vaalikentillä, Eduskuntavaalit 2019. Helsinki: Oikeusministeriö. 147–158.
- Borg, S. 2012. Tärkeimmät asiakysymykset ja vakavimmat ongelmat. Teoksessa Sami Borg (toim.): Muutosvaalit 2011. Helsinki: Oikeusministeriö, S. 240–251.
- Borg, S. 2013. Indikaattorikatsaukset. Teoksessa Pekola-Sjöblom, Marianne, Piipponen, Sirkka-Liisa ja Pikkala, Sari (Toim.): Demokratiaindikaattorit 2013. Oikeusministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 52/2013. S. 67–69.
- Borg, S., & Koljonen, K. 2020. Käyttöliittymä vaaleihin. Tampere University Press. 283 s.
- Boyer, M. M., Aaldering, L., & Lecheler, S. 2022. Motivated Reasoning in Identity Politics: Group Status as a Moderator of Political Motivations. *Political Studies*, 70(2). S. 385–401. Saatavissa: <<https://doi.org/10.1177/0032321720964667>>. Viitattu 1.12.2022.

Brug, W.V. 2004. Issue ownership and party choice. *Electoral Studies*, 23(2). S. 209-233.
 Saatavissa: <[https://doi.org/10.1016/S0261-3794\(02\)00061-6](https://doi.org/10.1016/S0261-3794(02)00061-6)>. Viitattu: 1.10.2022.

Caramani, D. 2017. Will vs. Reason: The Populist and Technocratic Forms of Political Representation and Their Critique to Party Government. *American Political Science Review*.
 Cambridgen yliopisto. S. 54–67. 111(1). Saatavissa
 <<https://doi.org/10.1017/S0003055416000538>>. Viitattu 15.9.2022.

Creative Commons 2019, Tietoa lisensseistä. Saatavissa
 <<https://creativecommons.org/licenses/>>. Viitattu 5.10.2022.

Gallagher, M., Laver, M. & Mair, P. 2001. Representative government in modern Europe. 5.
 painos. Boston: McGraw-Hill. 530 s.

Gemenis, K. 2013. Estimating parties' policy positions through voting advice applications:
 some methodological considerations. *Acta Politica* 48 (3). 268–295.

Guo L. & Vargo C. 2015. The Power of Message Networks: A Big-Data Analysis of the
 Network Agenda Setting Model and Issue Ownership. *Mass Communication and Society*
 18(1). S. 557–576

Guo, L. & Vargo, C. 2015. The Power of Message Networks: A Big-Data Analysis of the
 Network Agenda Setting Model and Issue Ownership, *Mass Communication and Society*.
 18(5). S. 557-576. Saatavissa: <<https://doi.org/10.1080/15205436.2015.1045300>> .Viitattu:
 3.11.2022.

Hansen, J. 1998. Individuals, institutions, and public preferences over public finance.
American Political Science Review 92(3). S. 513–531.

Hanspeter, K., Grande, E., Lachat, R., Dolezal, M., Bornschier, S., & Frey, T. 2006.
 Globalization and the Transformation of the National Political Space: Six European Countries
 Compared. *European Journal of Political Research* 45(6). S. 921–956.

Haukio, J. & Suojanen, M. 2004. Vaalikone poliittisena medianana. *Politiikka: Valtiotieteellisen
 yhdistyksen julkaisu* 46 : (2). S. 128-136.

Hazan, R. 2003. Does cohesion equal discipline? Towards a conceptual delineation. *The
 Journal of Legislative Studies* 9 (4). S. 1–11. Saatavissa:
 <<https://doi.org/10.1080/1357233042000306227>>. Viitattu: 1.12.2022.

- Helsingin Sanomat. 2019a. Vaalikone ja tulospalvelu. Saatavissa: <https://www.vaalikone.fi/eduskunta2019> . Viitattu 30.12.2022.
- Hodge, D. & Gillespie, D. 2004. Phrase completion scales. Kempf-Leonard, Kimberly (toim.): Encyclopedia of Social Measurement 33(4). Amsterdam: Elsevier. S. 53–62.
- Hurrelmann, K. 1988. Social Structure and personality development. The individual as a productive processor of reality. Cambridge: Cambridge University Press. 176 s.
- Iltalehti. 2019a. Eduskuntavaalit 2019 vaalikone. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/vaalikone#/>. Viitattu: 16.12.2022.
- Isotalo, V., Söderlund, P., & Schoultz, Å. v. 2020. Polarisoituuko politiikka Suomessa? Puolueiden äänestäjäkuntien arvosiirtymät 2003–2019. Teoksessa S. Borg, E. Kestilä-Kekkonen, & H. Wass, Poliitiikan ilmastonmuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö. S. 288–306.
- Johansson, T. 2000. Social Psychology and Modernity. Buckingham: Open University Press. 176 s.
- Karvonen, L. 2014. Parties, governments and voters in Finland: politics under fundamental societal transformation. Colchester: ECPR Press. 140 s.
- Knutsen, O. & Kumlin, S. 2005. Value orientations and party choice. Teoksessa Thomassen, Jacques (toim.): The European Voter. A Comparative Study of Modern Democracies. Oxford: Oxford University Press. S. 125–166.
- Lagerspetz, E. 2018. Vaikutusperiaate ja demokratia. Poliitiikka 60(4). S. 279–289. Saatavissa <https://journal.fi/politiikka/article/view/77332>. Viitattu: 1.10.2022.
- Leinonen, N. 2019 ”Ne pitää olla niin kuin vaaliohjelman mukaisia ne vastaukset” – puolueiden eduskuntavaaliehdokkaiden vaalikonevastausten yhtenäisyys. Pro gradu. Tampereen yliopisto: Johtamisen ja talouden tiedekunta. 106 s.
- Manin, B. 1997. The Principles of Representative Government. Cambridge: Cambridge University Press. 243 s. Saatavissa: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511659935>. Viitattu 1.12.2022.

Mannerström, R., Muotka, J., Leikas, S., & Lönnqvist, J.-E. 2020. Hyvin toimeentuleva, terve ja suvaitseminen: suomalaisten nuorten poliittiset ideologiat asenneprofiileina tarkasteltuna. *Politiikka* 62(1). S. 9-32. Saatavissa:

<<https://doi.org/10.37452/politiikka.83247>>. Viitattu: 5.9.2022.

Marschall, S., & Garzia, D. 2014. Voting advice applications in a comparative perspective: an introduction. Teoksessa Garzia, Diego & Marschall, Stefan (tom.): *Matching voters with parties and candidates: Voting advice applications in comparative perspective*. Colchester: ECPR Press. S.1-10.

Moring, T. & Himmelstein, H. 1993. *Politiikkaa riisuttuna. Kampanjakulttuuri murroksessa televisioidun politiikan aikaan*. Helsinki: YLE. 174 s.

Oikeusministeriö. 2019a. Eduskuntavaalit. Saatavissa: <<https://vaalit.fi/eduskuntavaalit>> Viitattu 12.12.2022.

Oikeusministeriö. 2019b. Eduskuntavaalien tuloksen laskenta. Saatavissa: <https://vaalit.fi/eduskuntavaalien-tuloksen-laskenta>. Viitattu 12.12.2022.

Oikeusministeriö. 2019c. Rekisteröidyt puolueet. Saatavissa: <<https://vaalit.fi/rekisteroidyt-puolueet>>. Viitattu: 12.12.2022.

Paloheimo, H. & Wiberg, M. 1996. *Politiikan perusteet*. 1. painos. Helsinki. WSOY. 423 s.

Paloheimo, H. 2007. Eduskuntavaalit 1907–2003. Teoksessa Ollila, Anne ja Paloheimo, Heikki (toim.): *Kansanedustajan työ ja arki. Suomen Eduskunta 100 vuotta 5*, Helsinki: Edita. S. 174-369.

Paloheimo, Heikki. 2008. Ideologiat ja ristiriitaisuudet. Teoksessa Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (toim.): *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit. S. 27–59.

Petrocik J.R. 1996. Issue Ownership in Presidential Elections, with a 1980 Case Study. *American Journal of Political Science* 40(3). S. 825-850.

Petrocik, J. R. 1996. Issue ownership and presidential elections, with a 1980 case study. *American Journal of Political Science* 40(3). 825–850. Saatavissa: <<https://doi.org/10.2307/2111797>>. Viitattu 2.11.2022.

Pitkin, Hanna Fenichel. 1989. Representation. Teoksessa Ball, Terrence & Farr, James & hanson, Russell L. (toim.): Political Innovation and Conceptual Change. Cambridge: Cambridge University Press. S. 132–154.

Pitkänen, V. & Westinen, J. 2016. Miksi hallitukset kompuroivat? Tutkimus puolueiden kannattajien näkemyseroista. Helsinki: e2. 45 s.

Pitkänen, V. & Westinen, J. 2018. Identiteettejä kahdella kielellä. Tutkimus ruotsin- ja suomenkielisistä. Helsinki: e2. 44 s.

Pitkänen, V. & Westinen, J. 2019. Tietopaketti eduskuntavaaleista. Saatavissa: <<https://www.e2.fi/hankkeet-ja-julkaisut/julkaisut/tietopaketti-eduskuntavaaleista-mita-aikaisemmat-vaalit-osoittavat.html>>. Viitattu: 1.1.2023.

Rosanvallan, P. 2013. Demokraattinen oikeutus: puolueettomuus, refleksiivisyys, läheisyys. Tampere: Vastapaino. 349 s.

Russell, M. 2014. Parliamentary party cohesion: some explanations from psychology. Party Politics 20(5). S. 712–723. Saatavissa: <<https://doi.org/10.1177/1354068812453367>>. Viitattu: 3.12.2022.

Saavalainen, H., Hämäläinen, M. 2019 ”Autot kuuluvat teille”, julistaa kokoomuksen Orpo tienvarsi-aulussa – HS kysyi, mitä mainos tarkoittaa. Helsingin Sanomat. Saatavissa <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006004706.html>>. Viitattu: 1.1.2023.

Schmidt, V. A. 2013. Democracy and Legitimacy in the European Union Revisited: Input, Output and ‘Throughput.’ Political Studies, 61(1). S. 2–22. Saatavissa <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2012.00962.x>>. Viitattu 15.9.2022.

Sipinen, J. & Koskimaa, V. 2019. Ehdokkaiden taustaominaisuuksien merkitys ehdokasasettelussa. Teoksessa Kestilä Kekkonen, Elina & von Schoultz, Åsa (toim.): Ehdokkaat vaalikentillä, Eduskuntavaalit 2019. Helsinki: Oikeusministeriö. 26-58.

Sipinen, J. & von Schoultz, Å. 2019. Ehdokkaiden edustuskäsitykset. Teoksessa Kestilä Kekkonen, Elina & von Schoultz, Åsa (toim.): Ehdokkaat vaalikentillä, Eduskuntavaalit 2019. Helsinki: Oikeusministeriö. 147-158.

Sundberg, J. 2012. Puolueet yhteiskunnan ohjaajina ja ohjattuina. Teoksessa Paakkunainen, Kari (toim.): Suomalaisen politiikan murroksia ja muutoksia. Helsinki: Helsingin yliopisto. S. 115–136

Suomen virallinen tilasto. 2019. Puolet äänioikeutetuista käytti vaalikonetta ennen eduskuntavaaleja. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: <http://www.stat.fi/til/sutivi/2019/sutivi_2019-11-07_kat_002_fi.html>. Viitattu: 12.12.2022.

Sutinen, T. 2019. Tässä ovat suomalaisten tärkeimpinä pitämät vaaliteemat: Kärkeen nousi niin perinteisiä kuin uusiakin – ja yksi, joka loistaa vaaliohjelmissa poissaolollaan. HS Uutiset 7.2.2019. Saatavissa: <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005992241.html>> Viitattu 11.10.2022.

Van der Eijk, C. 2001. Measuring agreement in ordered rating scales. *Quality and Quantity* 35 (3): 325–341. Saatavissa: <<https://doi.org/10.1023/A:1010374114305>>. Viitattu 1.9.2022.

Vihtonen, E. 2007. Vaalikoneen synty ja kehitys Yleisradiossa 1996–2006. Teoksessa Suojanen, Maria ja Taponen, Jarno (toim.): Vallaton vaalikone. Helsinki: Minerva Kustannus Oy, 29– 38.

von Schoultz, Å. & Papageorgiou, A. 2021. Policy or person? The electoral value of policy positions and personal attributes in the Finnish open-list system. *Party Politics* 27(4). S. 767–778. Saatavissa: <<https://doi.org/10.1177/1354068819891048>>. Viitattu 1.11.2022.

Von Schoultz, Ä., Järvi, T., Mattila, M. 2019. Edustuksellisuuden henkilökohtainen ulottuvuus – puoluejohtajat ja ehdokkaat. Teoksessa S. Borg, E. Kestilä Kekkonen, & H. Wass, *Politiikan ilmastonmuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: Oikeusministeriö. S. 288–306.

Wagner, M. ja Ruusuvirta O. 2012. Matching voters to parties: voting advice applications and models of party choice. *Acta Politica* 47(4). S. 400–422.

Walgrave S., Lefevere J & Tresch A. 2012. The Associative Dimension of Issue Ownership. *Public Opinion Quarterly* 76(4). S. 771–782.

Walgrave S., Tresch A. & Lefevere J. 2015. The Conceptualisation and Measurement of Issue Ownership. *West European Politics* 38(4). 778-796. Saatavissa:

<<https://doi.org/10.1080/01402382.2015.1039381>>. Viitattu: 12.10.2022.

Walgrave, S., Nuytemans, M. & Pepermans, K. 2009. Voting aid applications and the effect of statement selection. *West European Politics* 32(6). S. 1161–1180. Saatavissa:

<<https://doi.org/10.1080/01402380903230637>>. Viitattu: 6.11.2022.

Ware, A. 1996. *Political parties and party systems*. Oxford: Oxford University Press. 454 s.

Wass, H. 2020. Puolueiden kannatuspohja talouden rakennemuutoksessa. Teoksessa Ehrenkrona, Olof (toim.): *Puolueet tienhaarassa – Ruotsin ja Suomen muuttuva poliittinen maisema*. Appell förlag: Tukholma. S. 73-82.

Weber, M. 1947. *The Theory of Social and Economic Organization*. Parsons, Talcott. (Toim.). Lontoo: Hodge. 436 s.

Westinen, J. 2015. *Cleavages in contemporary Finland: a study on party-voter ties*. Väitöskirja. Åbo Akademi, yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Turku: Åbo Akademis förlag. 309 s.

Westinen, J. 2016. Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla. Teoksessa Kimmo Grönlund ja Hanna Wass (toim.): *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö. S. 249–272.

Wiberg, M. 2014. Puolueryhmät eduskunnassa. Teoksessa Raunio, Tapio ja Wiberg, Matti (toim.): *Eduskunta: kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Helsinki: Gaudeamus. S. 163– 183.

Yle. 2019a. Tervetuloa Ylen vaalikoneeseen! Saatavissa:

<<https://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaali2019/>>. Viitattu: 1.9.2022.

Yle. 2019b. Avoin data – tarjolla Ylen sisältöjä ja metatietoa. Saatavissa:

<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/05/18/avoin-data-tarjolla-ylen-sisaltoja-jametatietoa#vaalikoneet>> Viitattu: 16.12.2022.

Eduskuntapuolueiden eduskuntavaali- ja puolueohjelmat vv. 2007–2021

Kansallinen Kokoomus. 2018. Avoin tulevaisuuspuolue, joka luottaa ihmiseen - Kokoomuksen periaateohjelma. Yleisohjelma. Kansallinen Kokoomus.

Kansallinen Kokoomus. 2019. Luotamme Suomeen – Kokoomuksen eduskuntavaaliohjelma 2019. Vaaliohjelma. Kansallinen Kokoomus.

Kristillisdemokraatit. 2017. Kristillisdemokraattien periaateohjelma. Yleisohjelma. Kristillisdemokraatit.

Kristillisdemokraatit. 2018. Suomi, johon voit luottaa. Vaaliohjelma. Kristillisdemokraatit.

Liike Nyt. 2019. Tiekartta vaaleihin ja eduskuntakauteen. Vaaliohjelma. Liike Nyt.

Liike Nyt. 2020. Yleisohjelma. Yleisohjelma. Liike Nyt.

Perussuomalaiset. 2018. Periaateohjelma. Yleisohjelma. Perussuomalaiset.

Perussuomalaiset. 2019. Äänestä Suomi takaisin - Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma 2019. Vaaliohjelma. Perussuomalaiset.

Ruotsalainen kansanpuolue. 2016. Inhimillinen ja menestyksekkäs Suomi – Puolueohjelma, Yleisohjelma. Ruotsalainen kansanpuolue.

Ruotsalainen kansanpuolue. 2019. Yhdessä enemmän – RKP:n eduskuntavaaliohjelma 2019. Vaaliohjelma. Ruotsalainen kansanpuolue.

Suomen Keskusta. 2018. Tasapainossa, eteenpäin – Keskustan 101 periaatetta. Yleisohjelma. Suomen Keskusta.

Suomen Keskusta. 2019. Suomen arvoisia tekoja – vaaliohjelma. Vaaliohjelma. Suomen Keskusta.

Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue. 2017. Vastuun, tasa-arvon ja solidaarisen vapauden liike – SDP:n periaateohjelma. Yleisohjelma. Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue.

Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue. 2019. Tulevaisuuslinja. SDP:n vaalitavoitteita ja muutoksen suunta 2030. Vaaliohjelma. Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue.

Vasemmistoliitto. 2007. Periaateohjelma 2007 – Vasemmiston tie oikeudenmukaiseen maailmaan, Yleisohjelma. Vasemmistoliitto.

Vasemmistoliitto. 2019. Oikeudenmukainen Suomi kaikille, ei harvoille. Vasemmistoliiton vaaliohjelma eduskuntavaaleissa 2019. Vaaliohjelma. Vasemmistoliitto.

Vihreä liitto. 2012. Vihreiden periaateohjelma – Vastuu, vapaus ja välittäminen. Yleisohjelma. Vihreä liitto.

Vihreä liitto. 2019. Millaisen huomisen haluat rakentaa? Näytä luontososi ja äänestä!. Vaaliohjelma. Vihreä liitto.

Liitteet

Liite 1. Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaalikoneen väittämät

Ilmasto ja ympäristö:

1. Suomen pitää olla edelläkävijä ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa, vaikka se aiheuttaisi suomalaisille kustannuksia.
2. Suomen ei pidä kiirehtiä kieltämään uusien bensa- ja dieselautojen myyntiä.
3. Valtion pitää ohjata suomalaiset syömään vähemmän lihaa esimerkiksi verotuksen avulla.
4. Metsiä hakataan Suomessa liikaa.
5. Vaalipiirikohtainen

Raha:

6. Kun valtion menoja ja tuloja tasapainotetaan, se on tehtävä mieluummin menoja karsimalla kuin veroja kiristämällä.
7. Sosiaaliturvaa tulee kehittää niin, että osa nykyisistä tuista korvataan kaikille työikäisille maksettavalla, vastikkeettomalla perustulolla.
8. Euron ulkopuolella Suomi pärjäisi paremmin.

Terveys:

9. Sosiaali- ja terveyspalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina.
10. Vanhustenhoidon ulkoistamista yksityisille toimijoille tulee lisätä.
11. Parantumattomasti sairailta on oltava oikeus eutanasiaan.
12. Sukupuolen korjaamisen tulee olla mahdollista myös alle 18-vuotiaille.
13. Viinit ja vahvat oluet pitää saada ruokakauppoihin

Perhe ja koulutus:

14. Perhevapaita pitää uudistaa niin, että vapaat jakautuvat tasan vanhempien kesken.

15. Oppivelvollisuus pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen ja lukioon.
16. Koulujen kesälomia tulee siirtää kahdella viikolla niin, että ne alkavat kesäkuun puolivälissä ja päättyvät elokuun lopulla.
17. Korkeakoulujen määrää pitää vähentää ja vapautuneet voimavarat käyttää huippuopetukseen ja tutkimukseen.
18. Vaalipiirikohtainen

Maahanmuutto:

19. Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvattomuutta Suomessa.
20. Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä

Turvallisuus:

21. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.
22. Vihapuhe tulee määritellä ja asettaa rangaistavaksi rikoslaissa.

Liikenne:

23. Vaalipiirikohtainen
24. Vaalipiirikohtainen
25. Vaalipiirikohtainen

Arvot:

26. Perinteiset arvot ovat hyvän elämän perusta.
27. Suomessa tarvitaan nyt koviakin keinoja järjestyksen ja tavallisten ihmisten puolustamiseksi.
28. On oikein, että yhteiskunnassa jotkut ryhmät ovat paremmassa asemassa kuin toiset
29. Suomen lakien pitäisi nykyistä vapaammin antaa ihmisten tehdä omat ratkaisunsa ja kantaa niiden seuraukset

30. Poliitikon velvollisuus on ennen kaikkea ajaa omien äänestäjiensä etuja.

Liite 2. Puolueiden nimien lyhenteiden selitteet

Taulukko 11. Puolueiden nimien lyhenteiden selitteet

Puolueen lyhenne	Puolueen kutsumanimi	Puolueen virallinen nimi
KD	kristillisdemokraatit	Suomen Kristillisdemokraatit
Kesk.	keskusta	Suomen Keskusta
Kok	kokoomus	Kansallinen Kokoomus
Liik.	liike nyt	Liike Nyt
PS	perussuomalaiset	Perussuomalaiset
RKP	ruotsalainen kansanpuolue	Suomen ruotsalainen kansanpuolue
SDP.	sosiaalidemokraatit	Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue
Vas.	vasemmistoliitto	Vasemmistoliitto
Vihr.	vihreät	Vihreä liitto